

Chöl-bayawandiki seper

«Chöl-bayawandiki seper» ••• *Israil xelqining birinchi qétim royxetke élinishi*

¹ We Israillar Misirdin chiqqandin keyin ikkinchi yili ikkinchi aying birinchi küni Perwerdigar Sinay chölide, jamaet chédirida turup Musagha mundaq dédi: —□

² Siler pütkül Israil jamaitini qebilisi, ata jemeti boyiche sanini élip chiqinglar; ademlarning ismi asas qilinip, barliq erkeklar tizimlansun.■

³ Israillar ichide omumen yigirme yashin ashqan, jengge chiqalaydighanlarni Harun bilen ikkinglar ularning qoshun-qismiliri boyiche sanaqtin ötküzünglar. ⁴ Herbir qebilidin silerge yardemlishidighan birdin kishi bolsun; ularning herbiri ularning ata jemetining béshi bolidu. ⁵ Töwendikiler silerge yardemlishidighanlarning isimliki: — Ruben qobilisidin Shidörning oghli Elizur; ⁶ Shiméon qobilisidin Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel;

⁷ Yehuda qobilisidin Amminadabning oghli Nahshon; ⁸ Issakar qobilisidin Zuarning oghli

□ **1:1** «We Israillar Misirdin chiqqandin keyin» — «we» dégen bu söz «Chöl-bayawandiki seper» dégen kitabning «Kahin-lawiyilarning desturi» we «Misirdin chiqish» dégen kitablarni bilgen baghlan'ghanliqini körsitidu. «Misirdin chiqish» 40-bab, 1- we 38-ayetni körüng. Mezkur kitab bu ikki kitabning dawamidur. «jamaet chédiri» — yaki «körüşhush chédiri». «jamaet chédiri» dégen sözde «jamaet» dégenlik ibraniy tilida «Xuda bilen uchrishish» dégen uqumni bildüridu. ■ **1:2** Mis. 30:12

□ **1:1** «We Israillar Misirdin chiqqandin keyin» — «we» dégen bu söz «Chöl-bayawandiki seper» dégen kitabning «Kahin-lawiyilarning desturi» we «Misirdin chiqish» dégen kitablarni bilgen baghlan'ghanliqini körsitidu. «Misirdin chiqish» 40-bab, 1- we 38-ayetni körüng. Mezkur kitab bu ikki kitabning dawamidur. «jamaet chédiri» — yaki «körüşhush chédiri». «jamaet chédiri» dégen sözde «jamaet» dégenlik ibraniy tilida «Xuda bilen uchrishish» dégen uqumni bildüridu. ■ **1:2** Mis. 30:12

Netanel; ⁹ Zebulun qebilisidin Hélonning oghli Éliab; ¹⁰ Yüsüp ewladliri ichide Efraim qebilisidin Ammihudning oghli Elishama; Manasseh qebilisidin Pidahzurning oghli Gamaliyel; ¹¹ Binyamin qebilisidin Gidéonining oghli Abidan; ¹² Dan qebilisidin Ammishaddayning oghli Ahiezer; ¹³ Ashir qebilisidin Okranning oghli Pagiyel; ¹⁴ Gad qebilisidin Déuelning oghli Eliasaf; ¹⁵ Naftali qebilisidin Énanning oghli Ahira».

¹⁶ Bular jamaet ichidin chaqirilghanlar, yeni ata jemet-qebililirining bashliqliri, minglighan Israil-larning bash serdarliri idi. □ ¹⁷ Shuning bilen Musa bilen Harun ismi atalghan bu kishilerni bashlap, ¹⁸ ikkinchi ayning birinchi küni pütkül jamaetni yighdi; ular xelqning herbirining qebile-nesebi, ata jemeti boyiche ismini asas qilip, yigirme yashtin yuqirilarning hemmisini bir-birlep tizimlidi. ¹⁹ Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, Musa Sinay chölide ularni shundaq sanaqtin ötküzdi.

²⁰ Israilning tunji oghli Rubenning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighan erkek-larning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ²¹ Ruben qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiyy qiriq alte ming besh yüz kishi boldi. □

²² Shiméonning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche,

□ **1:16** «jamaet ichidin chaqirilghan» — démek, Xuda teripidin. Bashqa birxil terjimisi: «jamaet teripidin saylan'ghan». □ **1:21** «ming» — bezi alimlar ibraniy tilidiki «ming» dégen sözni «jemet» dep terjime qilidu. Lékin undaq terjime mezkur kitabning köp yerlirige zit kélishi mumkin.

ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighan erkeklarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ²³ Shiméon qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiyy ellik toqquz ming üç yüz kishi boldi.

²⁴ Gadning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ²⁵ Gad qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiyy qiriq besh ming alte yüz ellik kishi boldi.

²⁶ Yehudaning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ²⁷ Yehuda qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiyy yetmish töt ming alte yüz kishi boldi.

²⁸ Issakarning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ²⁹ Issakar qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiyy ellik töt ming töt yüz kishi boldi.

³⁰ Zebulunning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ³¹ Zebulun qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiyy ellik yette ming töt yüz kishi boldi.

³² Yüsüpnung ewladliri: — uning oghli Efraimning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ³³ Efraim qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiyy qiriq ming besh yüz kishi boldi.

³⁴ *Yüsüpning ikkinchi oghli* Manassehning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ³⁵ Manasseh qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiy ottuz ikki ming ikki yüz kishi boldi.

³⁶ Binyaminning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ³⁷ Binyamin qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiy ottuz besh ming töt yüz kishi boldi.

³⁸ Danning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ³⁹ Dan qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiy atnish ikki ming yette yüz kishi boldi.

⁴⁰ Ashirning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ⁴¹ Ashir qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiy qiriq bir ming besh yüz kishi boldi.

⁴² Naftalining ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; ⁴³ Naftali qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemiy ellik üç ming töt yüz kishi boldi.

⁴⁴ Yuqiriqilar bolsa sanaqtin ötküzülgenler bolup, Musa bilen Harun hem Israillarning on ikki emiri (herbiri öz ata jemetige wekil boldi) ularni sanaqtin ötközgen. ⁴⁵ Shundaq qilib, Israillarning hemmisi, yeni Israilda yigirme yashtin

ashqanlardin, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi ata jemetliri boyiche tizimlandi; ⁴⁶ Sanaqtin ötküzülgenler jemiy alte yüz üç ming besh yüz ellik kishi boldi. ■

Lawiylarning hésabqa kirgüzülmigenliki

⁴⁷ Biraq Lawiylar ata jemet-qebilisi boyiche sanaqning ichige kirgüzülmidi.

⁴⁸ Chünki Perwerdigar Musagha söz qilip: —

⁴⁹ «Sen peqet Lawiy qebilisini shu hésabqa kirgüzmingin, ularning omumiy saninimu Israillarning qatarigha kirgüzmingin. □ ⁵⁰ Lékin sen Lawiylarni *Xudaning* höküm-guwahliqi saqlaqliq chédir we uning ichidiki barliq qacha-qucha eswaplarni hem uninggha dair barliq nersilerni bashqurushqa teyinligin; ular *ibadet* chédirini we uning ichidiki barliq qacha-qucha eswaplarni kötüridu; ibadet chédirining xizmitini qilghuchilar shular bolsun, ular chédirning töt etrapida öz chédirlirini tiksun. □ ⁵¹ Chédirni köchüridighan chaghda uni Lawiylar söksun; chédirni tikidighan chaghda uni Lawiylar tiksun; *Lawiylargha* yat bolghan herqandaq adem uninggha yéqinlashsa ölümge mehkum qilinsun. ⁵² Israillar bargah

■ **1:46** Mis. 38:26 □ **1:49** «**Sen peqet Lawiy qebilisini shu hésabqa kirgüzmingin**» — kéyin Musa ularni ayrim sanaqtin ötküzüshi kérek idi (26:32). □ **1:50** «**Xudaning höküm-guwahliqi saqlaqliq chédir**» — «ibadet chédiri»ning bashqa bir nami. «Guwahliq» yaki «höküm-guwahliq» bolsa Xudaning Israilgha bolghan tüp emrlirini, shundaqla uning Israil bilen bolghan ehdisini körsitidu; Xudaning muqeddes mahiyiti we xaraktéri shu emlerde ayan qilin'ghachqa, «höküm-guwah» depmu atilidu.

qurghanda her adem öz qismida, özige xas tugh astigha chédir tiksun. □ ⁵³ Biraq *Xudaning* ghezipi Israil jamaitining üstige chüshmesliki üçün, Lawiylar Xudaning höküm-guwahliqi saqlaqliq chédirning töt etrapigha bargah qursun; Lawiylar Xudaning höküm-guwahliqi saqlaqliq chédirni muhapizet qilishqa mes'ul bolidu» — dégenidi.

⁵⁴ Israillar ene shundaq qildi; Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, ular shundaq qildi.

2

Herqaysi qebililerning bargah qurush tertipi we orni

¹ Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dédi: —

² Israillar herbiri özlirining tugh astigha, özlirining ata jemetining bayriqi astida chédir tiksun; jamaet chédirining töt etrapidin sel yiraqraq bargah qursun.

³ Kün chiqish terepke, sherq terepke qaritip öz tugh astida qoshun-qismi boyiche bargah quridighini Yehuda bolsun; Yehudalarning emiri Amminadabning oghli Nahshon bolsun. ⁴ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiy yetmish töt ming alte yüz kishi. ⁵ Uning yénida bargah quridighini Issakar qebilisi bolsun; Issakarlarning emiri Zuarning oghli Netanel bolsun. ⁶ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiy ellik

□ **1:52** «tugh» — mushu yerde belkim her qebilining öz tughini körsitidu (2:2ni körüng).

töt ming öt yüz kishi. ⁷ Ularning yénida yene Zebulun qebilisi bolsun; Zebulunlarning emiri Hélonning oghli Éliab bolsun. ⁸ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý ellik yette ming öt yüz kishi. ⁹ Omumen Yehuda bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshun-qisimliri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiý bir yüz seksen alte ming öt yüz kishi; ular aldi bilen yolgha chiqsun.

¹⁰ — Jenub terepte, tugh tiklep, qoshun tertipi bilen bargah quridighini Ruben qebilisi bolsun; Rubenlarning emiri Shidörning oghli Elizur bolsun. ¹¹ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý qiriq alte ming besh yüz kishi. ¹² Uning yénida bargah quridighini Shiméon qebilisi bolsun; Shiméonlarning emiri Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel bolsun. ¹³ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý ellik toqquz ming üç yüz kishi. ¹⁴ Ularning yénida Gad qebilisi bolsun; Gادلarning emiri Déuelning oghli Eliasaf bolsun. □ ¹⁵ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý qiriq besh ming alte yüz ellik kishi. ¹⁶ Ruben bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshuni boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiý bir yüz ellik bir ming öt yüz ellik kishi; ular ikkinchi sep bolup yolgha chiqsun.

¹⁷ Andin jamaet chédiri bilen Lawiylarning bargahi bashqa bargahlarning otturisida mangsun; ular qandaq bargah qurghan bolsa, shundaq yolgha chiqsun; her qaysisi öz ornida öz tughi astida

□ **2:14** «Déuel» — yaki «Réuel».

bolsun.

¹⁸ — Kün pétish terepte, tugh tiklep, qoshun ter-tipi bilen bargah quridighini Efraim qebilisi bolsun; Efraimlarning emiri Ammihudning oghli El-ishama bolsun. ¹⁹ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiy qiriq ming besh yüz kishi. ²⁰ Uning yénida bargah quridighini Manasseh qebilisi bolsun; Manassehlarning emiri Pidazurning oghli Gamaliyel bolsun. ²¹ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiy ottuz ikki ming ikki yüz kishi. ²² Ularning yénida Binyamin qebilisi bolsun; Binyaminlarning emiri Gidéonining oghli Abidan bolsun. ²³ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiy ottuz besh ming töt yüz kishi. ²⁴ Omumen Efraim bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshun qisimliri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiy bir yüz sekkiz ming bir yüz kishi; ular üçinchi sep bolup yolgha chiqsun.

²⁵ — Shimal terepte, tugh tiklep, qoshun ter-tipi bilen bargah quridighini Dan qebilisi bolsun. Danlarning emiri Ammishaddayning oghli Ahiezer bolsun. ²⁶ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiy atmish ikki ming yette yüz kishi. ²⁷ Uning yénida bargah quridighini Ashir qebilisi bolsun; Ashirlarning emiri Okranning oghli Pagiyele bolsun. ²⁸ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiy qiriq bir ming besh yüz kishi. ²⁹ Ularning yénida Naftali qebilisi bolsun; Naftalilarning emiri Énanning oghli ahira bolsun. ³⁰ Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiy ellik üç ming töt yüz kishi. ³¹ Dan

bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshun-qisimliri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemi bir yüz ellik yette ming alte yüz kishi; ular öz tughliri astida hemmining keynide yolgha chiqsun.

³² Yuqiridikiler öz ata jemeti boyiche sanaqtin ötküzülgen Israillardur; qoshun-qisimliri boyiche bargahlarda sanaqtin ötküzülgenler jemi alte yüz üç ming besh yüz ellik kishi boldi.■

³³ Biraq Lawiylarla, Perwerdigarning Musagha qilghan emri boyiche, Israillar qatarida sanaqtin ötküzülmidi.■

³⁴ Israillar Perwerdigarning Musagha qilghan barliq emri boyiche ish tutup, özlirining tughliri boyiche bargah quratti; ular öz qebilisi we ata jemeti tertipi boyiche yolgha chiqatti.

3

Harunning ewladliri

¹ Perwerdigar Sinay téghida Musa bilen sözleshken künlerde, Harun bilen Musaning ewladliri töwendikilerdin ibaret idi.□ ² Harunning oghullirining ismi mundaq: tunji oghlining ismi Nadab idi, uning yene Abihu, Eliazar, Itamar dégen oghulliri bar idi.■ ³ Harunning oghullirining ismi ene shundaq idi, ular mesihlen'gen kahinlar idi; *Musa* ularni kahinliq

■ **2:32** Mis. 38:26; Chöl. 1:46 ■ **2:33** Chöl. 1:48, 49 □ **3:1** «künlerde» — ibraniy tilida «künde». ■ **3:2** Mis. 6:23

wezipisini öteshke Xudagha atap ayrighanidi.□
 4 Lékin Nadab bilen Abihu Sinay chölide gheyriy bir otni Perwerdigarning aldigha sun'ghini tüpeylidin Perwerdigar aldida öldi we ularning héch nesli qaldurulmidi; Eliazar bilen Itamar öz atisi Harun aldida kahinliq wezipisini ötidu.■

Lawiylarning wezipisi

5 Perwerdigar Musagha söz qilip: —

6 Sen Lawiy qebilisini aldinggha keltürüp, ularni kahin Harunning xizmitide bolushqa uning aldigha hazir qil.■ 7 Ular Harunning hajiti we pütkül jamaetning hajitidin chiqip jamaet chédirining aldida wezipe ötep, ibadet chédirining xizmitini béjirsun. 8 Ular yene jamaet chédiridiki barliq qacha-qucha eswablarni bashqurush bilen Israillarning xizmitide bolup wezipe ötep, ibadet chédirining ishlirini béjirsun. 9 Sen Lawiylarni Harun bilen uning oghullirigha teqsimlep bergin; ular Israillar ichidin mexsus uninggha tallap bérilgen. 10 Harun bilen oghullirini bolsa sen özining kahinliq wezipisini öteshke békitkin; herqandaq yat kishi yéqinlashsa öltürülsun, — dédi.

Lawiylarning tallinishi

11 Andin Perwerdigar Musagha mundaq dédi: —

□ **3:3** «Xudagha atap ayrish» — bu ayettiki «Xudagha atap ayrish» ibraniy tilida «qolgha sélish» yaki «qolni toldurush» bilen bildürüldu. «Mis.» 28:41 we izahatini körüng. Kahinliq wezipisi asasen Xudaning qurbanliqlirini öz qoligha élishi bilen bashlinatti.

■ **3:4** Law. 10:1-7; Chöl. 26:61; 1Tar. 24:2 ■ **3:6** Chöl. 16:9; 18:2

12 — Qara, Men Israillar ichidin Lawiylarni talidim, ularni Israil ichide baliyatquning barliq tunji méwisining ornigha, yeni chong oghullirining ornigha qoyimen, shunga Lawiylar Méning bolidu. □ ■ 13 Chünki tunji oghullarning hemmisi Méningkidur; Men Misir zéminida tunji tughulghanlarning hemmisini qetl qilghan künide Israillarning ichidiki tunjilarning hemmisini, meyli adem bolsun yaki haywan bolsun, muqeddes hésablap Méningki qilghanidim. Ular Méningkidur; Men Perwerdigardurmen. ■

Lawiylarning nopusining sanaqtin ötküzülüshi

14 Andin Perwerdigar Sinay chöl-bayawanida Musagha: —

15 — Sen Lawiylarni ata jemeti, ailisi boyiche sanaqtin ötküz; barliq erkeklerni, yeni bir ayliqtin ashqanlarning hemmisini sanaqtin ötküz, — dédi.

16 Shuning bilen Musa Perwerdigarning emri boyiche, özige déyilgendek Lawiylarni sanaqtin ötküzdi.

□ **3:12** «tunji **balilar Méningkidur**» — Xuda eslide Israillarni Misirdin qutquzush yolida Misirliqlarning barliq tunji oghullirini we hetta haywanlarning tunji balilirinimu öltürüwetkenidi. Biraq Israillar «ötüp kêtish héytining qozisi» («pasxa qoza»)ning qénini ishik késhelirige sépishi bilen, ularning tunji oghulliri we haywanlarning tunji baliliri shu aqiwettin qutquzup qilin'ghan. Xuda Israillarning tunjilirini alayiten qutquzghan bolghachqa, hazir xelqqe: «tunji balilar Méningkidur» deydu. Démek, ular eslide Xudaning qulluqida bolushi kérek idi, lékin Xuda «Men ularning ornigha Lawiylarni qoyimen» dep Öz xizmitige Lawiylarni ularning ornigha qobul qildi (13-ayetnimu körüng). ■ **3:12** Mis. 13:2

■ **3:13** Mis. 13:2; 22:29; 34:19; Law. 27:26; Chöl. 8:16; Luqa 2:22

¹⁷ Lawiyning oghullirining ismi mundaq: — Gershon, Kohat, Merari.■ ¹⁸ Gershonning oghullirining ismi aililiri boyiche Libni we Shimey idi. ¹⁹ Kohatning oghulliri aililiri boyiche Amram, Izhar, Hébron we Uzziel idi. ²⁰ Merarining oghulliri aililiri boyiche Mahli we Mushi idi. Bularning hemmisi ata jemeti boyiche Lawiylarning jemeti boldi.

²¹ Gershondin Libnilarning jemeti bilen Shimeylarning jemeti wujudqa keldi; bular Gershonlarning jemetliri idi. ²² Barliq erlarning sanigha asasen, bir ayliqtin ashqanlirining sanaqtin ötküzülgenliri jemiyyette ming besh yüz kishi boldi. ²³ Gershonning jemeti ibadet chédirining arqa teripide, yeni gherb terepte bargah qurdi; ²⁴ Gershon jemetining emiri Laelning oghli Eliasaf idi. ²⁵ Gershonlarning jamaet chédiridiki wezipisi ibadet chédirining özidiki astinқи ikki yapquch-perde, uning üstidiki yopuq we jamaet chédirining ishiq perdisige,□ ²⁶ shundaqla hoyla etrapidiki perdiler, hoyla derwazisining perdisi (hoyla perdiliri ibadet chédiri bilen qurban'gahni chördep turatti) we hojlida ishlitilidighan munasiwetlik barliq tanilargha qarash idi.

²⁷ Kohattin Amramlarning jemeti, Izharlarning jemeti, Hébronlarning jemeti we Uzziellarning jemeti wujudqa keldi; bu Kohatlarning jemetliri idi. ²⁸ Barliq erkeklarning sani boyiche, bir

■ **3:17** Mis. 6:16, 17, 18; Chöl. 26:57; 1Tar. 6:1, 16; 23:6 □ **3:25** «chédirining özidiki astinқи ikki yapquch-perde» — ibraniy tilida «turalghu özi we chédirni» — menisi choqum terjimimizdek bolushi kérek. «Mis.» 25:1-13ni körüng.

ayliqtin ashqanlar jemiy sekkiz ming alte yüz adem bolup chiqti; ular muqeddes jaygha qarash wezipisini öteydighan boldi. ²⁹ Kohat ewladlirining jemetliri jamaet chédirining jenub teripide bargah tikti. ³⁰ Kohat jemetining emiri Uzzielning oghli Elizafan idi. ³¹ Ularning wezipisi ehde sanduqi, shire, chiraghdan, ikki qurban'gah, shuningdek muqeddes jayning ichide ishlitidighan qachaqucha, perde we ibadet chédirining ichide ishlitidighan barliq nersilerge qarash idi.

³² Lawiylarning emirlirining emiri bolsa kahin Harunning oghli Eliazar idi; u muqeddesxanigha qarash wezipisini öteydighanlar üstidin nazaret qilidighan boldi.

³³ Meraridin Mahli jemeti bilen Mushi jemeti wujudqa keldi; bular Merarining jemetliri boldi. ³⁴ Barliq erkeklerning sanigha asasen, bir ayliqtin yuqiri bolghanlar sanaqtin ötküzülgende jemiy alte ming ikki yüz kishi chiqti.

³⁵ Merarining jemetining emiri Abihayilning oghli Zuriyel boldi; ular ibadet chédirining shimal teripige bargah qurdi. ³⁶ Merari ewladlirining wezipisi ibadet chédirining taxtayliri, baldaqliri, xadilirigha, teglikliri barliq eswab-jabduqlirigha qarash, shuningdek bulargha munasiwetlik ishlitilidighan barliq nersilerge, ³⁷ shundaqla hoylining töt etrapidiki xadilargha we ularning teglikliri, qozuq we tanilargha mes'ul bolushqa belgilenidi.

³⁸ Ibadet chédirining aldigha, sherq teripige, yeni jamaet chédirining künchiqish teripige bargah qurghanlar Musa, Harun we Harunning oghulliri

idi; ular Israillarning xizmitide bolush wezipisini ötep, muqeddes jaygha qaraydighan boldi; ulargha yat bolghan herqandaq adem *muqeddes* jaygha yéqinlashsa, öltürületti.■

³⁹ Musa bilen Harun Perwerdigarning emri boyiche, sanaqtin ötküzgen barliq Lawiylar, jemetliri boyiche, yeni bir ayliqtin yuqiri sanaqtin ötküzülgen erkekler jemiy yigirme ikki ming chiqti.

Lawiylarning Israillarning tunjilirining ornini bésip Xudagha atilishi

⁴⁰ Perwerdigar Musagha: — Sen Israillar ichide bir ayliqtin ashqan tunji oghullarni sanaqtin ötküzüp, isim-familisi boyiche tizimlap chiq.

⁴¹ Sen Lawiylarni Israillarning barliq tunjilirining ornida Manga xas qil (Men Perwerdigardurmen); Lawiylarning mal-charwilirininimu Israillarning barliq tunji mal-charwilirining ornida Manga xas qil, — dédi.

⁴² Musa Perwerdigarning emri boyiche, Israillarning tunjilirini qoymay sanaqtin ötküzdi. ⁴³ Bir ayliqtin yuqiri tunji oghul balilirini isim-familisi bilen sanaqtin ötküzgende, ular jemiy yigirme ikki ming ikki yüz yetmish üç kishi chiqti.

⁴⁴ Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — ⁴⁵ Sen Lawiylarni Israillarning tunjilirining ornida Manga talla, shundaqla Lawiylarning mal-charwilirininimu Israillarning mal-charwilirining ornida Manga talla; shuning bilen Lawiylar Méningki bolidu; Men Perwerdigardurmen. ⁴⁶ We

Lawiylarning sanidin artuq chiqqan Israillarning tunjiliri, yeni shu ikki yüz yetmish üchi üçhün hörlük heqqini qobul qilghin; □ 47 shularning herbiri üçhün besh shekel kümüş al, kishi sanigha qarap bolsun; muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ulardin alghin (bir shekel yigirme gerahdur). □ ■ 48 Artuq chiqqan ademlarning, yeni hörlük heqqini tölishi kérek bolghanlarning kümüşhini Harun bilen uning oghullirigha ber.

49 Emdi Lawiylar teripidin «hörlükke chiqirilghan» dep hésablan'ghan tunji oghullardin artuq chiqqanlardin bolsa, Musa ulardin shu hörlük heqqini aldi; 50 u Israillarning tunjiliridin shu kümüşhni, yeni muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche jemi bir ming üç yüz atmish besh shekel aldi. □ 51 Musa Perwerdigarning emri boyiche «hörlükke chiqirilghan»larning kümüşhini del Perwerdigar buyrughinidek, Harun bilen uning oghullirigha berdi.

□ **3:46 «ikki yüz yetmish üchi»** — «Israillarning tunji oghulliri»ning sani 22273 (43-ayet) «Lawiylarning» bolsa 22000 idi (39-ayet), emdi «Lawiylarning sanidin artuq chiqqan Israillarning tunjiliri»ning sani 273 adem idi. □ **3:47 «bir shekel»** — texminen 11.4 gram bolushi mumkin, besh shekel 57 gram. «**muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki**» — «muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki» shübhisizki, pütkül el üçhün özgermes ölchem bolsun dep, muqeddes jayda saqlaqliq, muqim békitilgen birnechche xil ölchemlerdin biri bolushi kérek idi. ■ **3:47** Mis. 30:31; Law. 27:25; Chöl. 18:16; Ez. 45:12 □ **3:50 «bir ming üç yüz atmish besh shekel»** — texminen 16.4 kilogram.

4

Kohat ewladirining wezipisi

¹ Andin Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: —

² Sen Lawiylar ichidin ata jemeti boyiche Kohat ewladirining omumiy sanini tizimlighin, ³ ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida ish-xizmet qilishqa kéleleydighanlarning hemmisini tizimlap chiq. □ ⁴ Kohat ewladirining jamaet chédiri ichidiki wezipisi eng muqeddes buyumlarni bashqurush bolidu. ⁵ Bargah köchürüldighan chaghda, Harun bilen uning oghulliri kirip «*eng muqeddes jay*»diki «ayrima perde-yopuq»ni chüshürüp, uning bilen hökümguwahliq sanduqini yögisun; ⁶ andin uning üstini délfinning térisidin étilgen yopuq bilen orap, üstige kök bir rextni yépip, andin kötüridighan baldaqlarni ötküzsun. □ ⁷ Teqdim nan *tizilghan* shirege kök bir rext sélinip, üstige légen, texse, piyale we sharab hediyeleirini chachidighan qedehler tizip qoyulsun; shiredimu «daimiy nan» tizilip turiwersun; □ ■ ⁸ bu nersilerning üsti qizil rext bilen, uning üsti yene délfín tériside étilgen bir yopuq bilen yépip, andin

□ **4:3** «ish-xizmet **qilishqa kéleleydighanlar**» — ibraniy tilida «ish-xizmet qilishqa kéleleydighan qoshun» dégen sözler bilen ipadilinidu. □ **4:6** «**délfinning térisi**» — yaki «déngiz éyiqining térisi» yaki «borsuqning térisi». □ **4:7** «**teqdim nan shiresi**» — yaki «huzuriy nan shiresi» («Xudaning huzuridiki nan»lar) — Mushu yerde peqet «Xudaning huzuridiki shire» dégen söz bilen ipadilinidu. Nanlar we altun shire toghruluq «Mis.» 25:23-30 we «Law.» 24:5-9ni körüng. «**daimiy nan**» — «teqdim nan»ning bashqiche atilishi. ■ **4:7** Mis. 25:30

kötiridighan baldaqlar ötküzüp qoyulsun. ⁹ Ular kök rext élip, uning bilen chiraghdan bilen üstidiki chiraghlarni, pilik qisquchlarni, küldanlarni we chiraghdan'gha ishlitidighan, barliq may qachilaydighan qachilarni yépip qoysun.■

¹⁰ Ular yene chiraghdan bilen chiraghdan'gha ishlitidighan hemme qacha-qucha eswablarni délfín térisidin étilgen yopuq bilen yögep, andin epkeshke sélip qoysun.

¹¹ Altun xushbuygahqa kök bir rext sélip, yene délfín tériside étilgen yopuq bilen yépip, andin kötürgüchke qosh baldaqlarni ötküzüp qoysun.□

¹² Muqeddes jayning ichide ishlitidighan barliq qacha-quchilarni kök bir rext bilen yögep, andin üstige délfín tériside étilgen yopuqni yépip, andin bir epkeshke sélip qoysun.

¹³ Ular qurban'gahni külidin tazilap, üstige sösün renglik bir rextni yéyip qoysun. ¹⁴ Andin yene qurban'gahta ishlitilidighan eswablar — küldan, ilmek, belgürjek, chiniler, shundaqla barliq eswablarni qurban'gah üstige tizip, andin délfín tériside étilgen bir yopuq bilen yépip, andin kötüridighan baldaqlarni ötküzüp qoysun.

¹⁵ Pütün bargahtikiler yolgha chiqidighan chaghda, Harun bilen uning oghulliri muqeddes jay we muqeddes jaydiki barliq qacha-qucha eswablarni yépip bolghandin kéyin, Kohatning ewladliri kélip kötürsun; lékin ölüp ketmeslik üçün muqeddes buyumlargha qol tegküzmisun. Jamaet chédiri ichidiki nersilerdin shularni Kohatning ewladliri kötüriushi kérek.

■ 4:9 Mis. 25:31,38 □ 4:11 «altun xushbuygah» — ibraniy tilida «altun qurban'gah».

16 Harunning oghli Eliazarning wezipisi chiragh méyi, xushbuy etir, daimiy teqdim qilinidighan ashliq hediye bilen mesihlesh méyigha qarash, shundaqla pütkül ibadet chédiri bilen uning ichidiki barliq nersiler, muqeddes jay hem muqeddes jaydiki qacha-qucha eswablargha qarashdin ibaret.■

17 Andin Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: —

18 Siler Kohat jemetidikilerni Lawiylar arisidin qet'iy yoqitip qoymanlar; 19 belki ularning ölmey, hayat qélishi üçün ular «eng muqeddes» buyumlargha yéqinlashqan chaghda, Harun bilen uning oghulliri kirip ularning herbirige qilidighan we kötüridighan ishlarni körsitip qoysun; 20 ular peqet muqeddes jaygha kirgende muqeddes buyumlargha bir deqiqimu qarimisun, undaq qilip qoysa ölüp kétidu.□

Gershon ewladlirining wezipisi

21 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

22-23 Gershon ewladliri ichide ata jemeti we aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédiri ichide xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisini sanaqtin ötküzüp

■ **4:16** Mis. 29:40; 30:23,24,34,35 □ **4:20** «ular peqet ... bir deqiqimu qarimisun» — démek, Harunning oghulliri kahinlar muqeddes buyumlarni yépiwatqan waqitta muqeddes chédirgha kirmesliki kérek, peqet buyumlar yépilghandin kéyin kirishke bolidu.

omumiy sanini al.□ 24 Gershon aililirining qilidighan xizmiti we ular kötüridighan nersiler töwendikiche: 25 — ular jamaet chédirining özini, yeni astidiki ichki perdiliri we sirtqi perdilirini, uning yapquchini, shundaqla üstige yapqan délfín tériside étilgen yopuqni we jamaet chédirining kirish ishikining perdisini,□ 26 ibadet chédiri bilen qurban'gahní chörídep tartilghan hoylidiki perdiler bilen kirish derwazisining perdisini, shulargha xas tanilirini we ishlitidighan barliq qacha-qucha eswablarni kötürsun; bu eswab-üskünilerge munasiwetlik kérek bolghan ishlarni qilsun. 27 Gershon ewladlirining pütün wezipisi, yeni ular kötüridighan we béjiridighan barliq ishlar Harun we uning oghullirining körsetmiliri boyiche bolsun; ularning néme kötüridighanliqini siler belgilep béringlar. 28 Gershon ewladlirining jemetlirining jamaet chédirining ichide qilidighan xizmiti shular; ular kahin Harunning ogli Itamarning qol astida turup ishlisun.

□ 4:22-23 «xizmet qilish sépige kireleydighanlar» — ibraniy tilida «jengge chiqalaydighan qoshundikiler» dégen sözler bilen ipadilinidu. Ichki menisi, shübhisizki, kahinlarning muqeddes jayda Israil üçün qurbanliqlarni ötküzüp, ulargha rohiy wekil bolushi Israillar üçün jin-sheytanlar bilen rohiy urush xizmiti qilghan'gha barawer. □ 4:25 «astidiki ichki perdiliri we sirtqi perdiliri» — ibraniy tilida «turalghuning perdiliri we jamaet chédiri». Menisi choqum terjimimizdek bolidu. Chédirning töt qewet yopuqi bar idi; (1) ichki perdiliri; (2) öchke tériliri; (3) qizil buyalghan qochqar tériliri; (4) délfín tériliri. Bezi waqıtlarda 2-qewiti, yeni öchke térisidin étilgen perdiler «jamaet chédir»ning özi dep hésablinatti. «Misirdin chiqish» 25:1-15ni körüng.

Merari ewladlirining wezipisi

²⁹ Merarining ewladlirininimu, ularni ata jemeti, aililiri boyiche, sanaqtin ötküz; ³⁰ ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédiri ichide xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisini sanaqtin ötküzüp omumiy sanini al. □ ³¹ Ularning jamaet chédiri ichidiki barliq xizmiti, yeni kötürüş wezipisi mundaq: — Ular jamaet chédirining taxtayliri, baldaqlliri, xadiliri we ularning teglikliri, ³² hoylining töt etrapidiki xadilar, ularning teglikliri, qozuqliri, tanaliri, barliq eswab-üsküne hem shulargha kéreklik bolghan barliq nersilerni kötürüş bolsun; ular kötüridighan eswab-üskünilerni namini atap bir-birlep her ademge körsitip béringlar. ³³ Merari jemet-aililirining jamaet chédiri ichide qilidighan barliq ishliri ene shular; ular kahin Harunning oghli Itamarning qol astida turup ishlisun.

Lawiylarning nopusining sanaqtin ötküzülüshi

³⁴⁻³⁵ Musa bilen Harun we jamaetning emirliri Kohatning ewladlirining ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish sépige kireleydighanlarning hemmisini ata jemeti, aililiri boyiche sanaqtin ötküzdi. □ ³⁶ Ulardin jemeti boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiy ikki ming yette yüz ellik kishi bolup chiqti. ³⁷ Mushular Kohat jemetidin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jamaet chédirida ish

□ **4:30** «xizmet qilish sépige kireleydighanlar» — 23-ayetni we izahatini körüng. □ **4:34-35** «sépige kireleydighanlar» — 23-ayetni we izahatini körüng. 39-, 43-ayette oxshash sözler tépildu.

qilidighan herbiri, yeni Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche Musa bilen Harun sanaqtin ötküzgenler idi.

³⁸⁻³⁹ Gershonlarning ata jemeti, aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisi sanaqtin ötküzüldi; ⁴⁰ ata jemeti, aililiri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiyy ikki ming alte yüz ottuz kishi bolup chiqti. ⁴¹ Mushular Gershon jemetidin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jamaet chédirida ish qilidighan herbiri, yeni Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche Musa bilen Harun sanaqtin ötküzgenler idi.

⁴²⁻⁴³ Merarilarning ata jemeti, aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisi sanaqtin ötküzüldi; ⁴⁴ ata jemeti, aililiri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiyy üç ming ikki yüz kishi bolup chiqti. ⁴⁵ Mushular Merari jemetidin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jamaet chédirida ish qilidighan herbiri, yeni Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche Musa bilen Harun sanaqtin ötküzgenler idi.

⁴⁶⁻⁴⁷ Sanaqtin ötküzülgen Lawiylar mana shular idi; Musa bilen Harun hem Israillarning emirliri ulardin ata jemeti, aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish we yük kütürüş wezipisige kireleydighanlarni sanaqtin ötküzgen. ⁴⁸ Ularning sani jemiyy sekkiz ming besh yüz seksen adem bolup chiqti. ⁴⁹ Perwerdigarning emri boyiche, ular Musa teripidin sanaqtin ötküzüldi; herkim

özi qilidighan Ishi we kötüridighan yükige asasen sanaqtin ötküzüldi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha emr qilghinidek boldi.

5

Napaklarni bargahdin ayrish kérek

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip: — ²⁻³ Sen Israillargha emr qilip: «Siler pise-maxaw késili bilen aqma késilige girihtar bolghanlarni, shundaqla ölükke tégishi bilen napak bolup qalghan hemmisini er-ayal démey bargahdin chiqiriwétinglar. Bargahlarni bulghiwetmesliki üçün ularni bargahdin chiqiriwétinglar; chünki Men bargah otturisida makan qildim» — dégin, — dédi. □ ■

⁴ Israillar shundaq qilip ularni bargahdin chiqiriwetti; Perwerdigar Musagha qandaq emr qilghan bolsa, Israillar shundaq qildi.

Tölem tölesh nizami — «itaetsizlik qurbanliqi» we qoshumche tölem

⁵ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

⁶ Sen Israillargha éytqin: — Meyli er yaki ayal bolsun, eger u insanlarning Perwerdigargha wapasizliq qilidighan herqandaq gunahliridin birini sadir qilip, shuning bilen gunahkar

□ **5:2-3** «pise-maxaw késili bilen aqma késilige girihtar bolghanlar» — «Law.» 13-babni, 15-bab 16-, 19-, 25-, 31-ayetni körüng. «ölükke tégishi bilen napak bolup qalghan...» — mesilen, uruqtughqinini depne qilishi bilen. «bargahlar» — herqaysi qebililerning öz bargahliri, démekchi. ■ **5:2-3** Law. 13:3, 46; 15:2; 21:1

dep békitilse, ⁷ unda qta u özi ötküzgen gunahigha iqrar qilip, itaetsizliki keltürüp chiqarghan, ziyatlan'ghuchining ziyinini toluq tölep bérishi kérek we uning sirtida u kishige yene beshtin bir ülüşni qoshup tölep bersun. ⁸ Ziyatlan'ghuchining mubada itaetsizlik keltürüp chiqarghan ziyan'gha bérilgen tölem pulini alghudek tughqini bolmisa, tölem puli gunahkar bolghan kishining kafaritige sunulidighan qoshqargha qoshulup, Perwerdigargha atilip, kahin'gha bérilsun. ⁹ Shuningdek Israillarning Xudagha atighan barliq muqeddes hediyliri, yeni kahin'gha keltürgen nersilerdin barliq «kötürme qurbanliq-hediye»ler kahin'gha hésab bolsun. ¹⁰ Herkim Xudagha atighan hediyeler muqeddes dep hésablansun, shundaqla kahinning bolsun; kishiler kahin'gha néme hediye qilsa, uning hemmisi kahinning bolsun. ■

Zina qildi deperz qilin'ghan xotunni sinash usuli we bir terep qilish nizami

¹¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — ¹² Sen Israillargha söz qilip mundaq dégin: — Eger birsining xotuni öz éridin yüz örügen, sadaqetsizlik qilghan bolsa, ¹³ — démek, bashqa birsi bilen yéqinlashqan, shundaqla uning bulghan'ghanliqi érinining közlidiridin yoshurun bolghan bolsa, héch guwahchi bolmighan hem gunah qilghan chéghida tutulupmu qalmighan bolsa, ¹⁴ shundaq

■ 5:6 Law. 5:21, 22

■ 5:7 Law. 5:24

■ 5:8 Law. 5:21-26

■ 5:10 Law. 10:12

ehwalda, éri öz xotunidin guman qilip künlise, xotuni rastla zina qilip bulghan'ghan bolsa (yaki öz xotunigha guman qilip künlisimu, xotuni zina qilmighan we bulghanmighan bolsa) ¹⁵ ehwalini ispatlash üçün bu adem xotunini kahinning yénigha ekelsun hem xotuni üçün zörür ashliq hediyesi, yeni arpa undin ondin bir efahni alghach kelsun; shu hediyeining üstige u héch zeytun méyi quymisun yaki héch mestiki qoshup qoymisun; chünki bu kündashliq hediyesi, esletme ashliq hediyesi bolup, ularning qebihlikige bolghan esletmidur.□

¹⁶ Kahin u xotunni aldigha keltürüp, Perwerdigarning huzurida turghuzsun. ¹⁷ Kahin komzekke muqeddes sudin quyup, ibadet chédirining yer topisidin bir chimdim élip sugha chéchip qoysun.□ ¹⁸ Kahin u xotunni Perwerdigarning huzurida turghuzup, béshini échip, esletme ashliq hediyesi, yeni kündashliq hediyesini uning qoligha tutquzsun, andin kahin qoligha qarghish keltürgüchi elem süyini alsun. ¹⁹ Kahin u xotun'gha qesem ichküzüp, uninggha «Derweqe sen héchqandaq adem bilen bille yatmighan, éringning ornida bashqa birsi bilen bille bolushqa ézip buzuqluq qilmighan bolsang, undaqta sen bu qarghish keltürgüchi elem süyidin xalas bolghaysen.□ ²⁰ Lékin sen éringning ornida bashqa birsige yéqinliship özüngni bulghighan bolsang, éringdin bashqa bir er sen

□ **5:15 «bir efah»** — texminen 2 küre yaki 22 litr idi. □ **5:17**

«muqeddes su» — «yuyunush dési»din élin'ghan su bolsa kérek.

□ **5:19 «éringning ornida»** — bu dégenlikning bashqa birxil terjimisi «éringning emri astida turup».

bilen bille yatqan bolsa, —» désun; ²¹⁻²² andin kahin u xotun'gha qarghish qesimini ichküzendin kéyin, yene uninggha: «— Perwerdigar yotangni yigitip, qorsiqingni ishshitiwetsun, shuningdek Perwerdigar séni öz xelqing ichide qarghish we qesem ichish destikige aylandursun; bu qarghish süyi ich-qarninggha kirip, qorsiqingni ishshitiwetsun, yotangni yigilitiwetsun» dégende, u xotun: «Amin, amin» désun.

²³ Shuningdek kahin bu qarghish sözlirini depterge pütüp qoysun, shundaqla yazghan sözlerni elem süyige chilisun, ²⁴ andin u xotun'gha bu qarghish keltürgüchi elem süyini ichküzsun, bu qarghish keltürgüchi su uning ichige kirishi bilenla uninggha azab-elem bolidu. ²⁵ Kahin u xotunning qolidin kündashliq ashliq hediyesini élip, uni Perwerdigarning huzurida pulanglitip bolghandin kéyin, qurban'gahqa élip kelsun. ²⁶ Kahin hediyeidin bir siqim un élip, xatire hésabida qurban'gahqa qoyup köydürsun; andin u xotun'gha bu suni ichküzsun.

²⁷ Kahin emdi u xotun'gha suni ichküzendin kéyin, eger u heqiqiy bulghan'ghan bolup, öz érige sadaqetsizlik qilghan bolsa, choqum shundaq boliduki, bu qarghish süyi uning ichige kirgendin kéyin uninggha azab-elem keltüridu; uning qorsiqi ishship, yotisi yigilep kétidu; shuning bilen u xotun öz xelqi ichide qarghishqa kétidu. ²⁸ Lékin eger u xotun bulghanmighan pak bolsa, shu ishtin xalas bolidu we eksiche hamilidar bolup perzentlik bolidu.

²⁹ Mana bu kündashliq toghrisidiki qanundur; xotun öz érinining ornida bashqa birsi bilen bille bo-

lushi bilen ézip bulghan'ghan bolsa□ 30 we yaki birsi xotunidin guman qilip künlise, undaqta u xotunini Perwerdigarning aldida turghuzsun, kahin uninggha shu qanun boyiche hemmini ijra qil-sun. 31 Ene shundaq qilghanda, er gunahtin xalas bolup, xotun öz gunahini kötiridu.□

6

«Nazariylar»ning nizami

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

² Sen Israillargha éytqin: «Meyli er yaki ayal bolsun, «Özümni Perwerdigargha atap, nazariylardin bolimen» dégen alahide bir qesemni ichken bolsa,□ ³ undaqta u özini haraq-sharabtin ayrip perhiz tutsun; haraq-sharab bilen ishlen'gen sirkinimu ichmisun yaki herqandaq üzüm sherbitini ichmisun we höl-quruq üzümlernimu yémisun. ⁴ Özini Perwerdigargha atighan barliq künlerde, üzüm télidin chiqqan herqandaq nersini, meyli üzüm uruqi bolsun, posti bolsun, ularni yéyishke bolmaydu.□

□ **5:29 «éringning ornida»** — bu dégenlikning bashqa birxil terjimisi «éringning emri astida turup». □ **5:31 «xotun öz gunahini kötüridu»** — gunahi bar bolsa, elwette. Bu qanunda er bilen xotun'gha nisbeten birer barawersizlik barmu? Mushu ish toghru-luq «qoshumche söz»imizde azraq toxtilimiz. □ **6:2 «Nazariy»** — «nazariy» dégen söz «(Xudagha) atighan» dégen menini bildüridu. □ **6:4 «Nazariy bolimen»** — «Nazariy bolimen» dep qesem qilghan kishiler özini melum bir möhlette yaki ömürwayet Xudagha ataydu (mesilen, «Hak.» 13:5, «Luqa» 1:15ni körüng).

⁵ Özümni Perwerdigargha atidim dep qesem qilghan künliride, ularning béshigha ustira tegküzüshke bolmaydu; özini Perwerdigargha atighan künler ötüp bolmighuche, u muqeddes bolushi kérek; ular chachlirini uzun qoyushi kérek. □ ■

⁶ U qesem ichken barliq künliride héchqandaq ölüklerge yéqinlishishqa bolmaydu. □

⁷ Uning öz atisi, anisi, qérindishi yaki hede-singilliri ölüp qalghan bolsa, ularni dep özini napak qilmasliqi kérek; chünki béshida Perwerdigarghila xas bolimen dep bergen wedisining belgisi bolidu. □

⁸ Özini Xudagha atiwetken barliq künlerde u Perwerdigar aldida muqeddes bolup tursun.

⁹ Mubada bir kishi uning yénida tuyuqsiz ölüp qélip, özini Perwerdigargha atighanliqning belgisi bolghan béshi bulghan'ghan bolsa, u özini paklash küni we kéyinki yettinchi künimu chéchini aldursun. ¹⁰ Sekkizinchi küni u ikki paxtekni yaki ikki bachkini élip jamaet chédirining derwazisi aldida kahin'gha tapshursun. ¹¹ Kahin birini gunah qurbanliqi, yene birini köydürme qurbanliq süpitide sunup, ölük sewebidin napak bolup qal-

□ **6:5** «chachlirini **uzun qoyushi kérek**» — bu ishta (a) matem bildürüshte chachlirini chüshürüş men'i qilnidu; (e) özige birxil nomusluq keltüridu (Chünki u ayaldek körünidu). Shuning bilen özini qesem ichip Xudagha atighanliqini hemme ademge ayan bolidu. ■ **6:5** Hak. 13:5; 1Sam. 1:11 □ **6:6** «ölükler» — bu söz haywanlarning taplirininu öz ichige alidu. □ **6:7** «özini **napak qilmasliqi**» — oqurmenlerge ayanki, kim bir jesetke tegken bolsa waqitliq «napak» dep hésablinidu (uning muqeddes jaygha yéqinlishishigha yaki qurbanliq qilishigha bolmaytti. «Lawiylarning desturi» 5:2-3, 11-babni körüng). «béshida... **belgisi bolidu**» — uzun chachliri, démek.

ghan gunahini tilep kafaret qilsun; nazariy shu künning özide öz béshini qaytidin muqeddes-pak qilsun, ¹² u özini Perwerdigargha atighan künlirini yéngiwashtin bashlisun, shuning bilen bir yashliq bir erkek qozini itaetsizlik qurbanliqi qilip sunsun; ilgiriki künliri bolsa inawetsiz hésablansun; chünki uning özini *Perwerdigargha* atighan haliti bulghan'ghan.

¹³ Nazariylardin biri özini *Perwerdigarghila* atighan künler toshqan künide u toghruluq qanun-belgilime mundaq: — Kishiler uni jamaet chédirining derwazisi aldigha ekelsun; ¹⁴ u özi Perwerdigargha sunulidighan köydürme qurbanliq üçhün bir yashliq béjirim erkek qozini, gunah qurbanliqi üçhün bir yashliq chishi béjirim bir qozini, inaqliq qurbanliqi üçhün béjirim bir qoshqarni keltürsun, ¹⁵ shundaqla bir séwet pétir nan, zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin pishurulghan toqachlar hemde zeytun méyi sürülüp mesihlen'gen pétir hemek nanlar we shu qurbanliqlarning qoshumche ashliq hediyelemi we sharab hediyelemi keltürsun.□

¹⁶ Kahin bularni Perwerdigarning huzurigha keltürüp, Nazariyning shu gunah qurbanliqi bilen köydürme qurbanliqini sunsun; ¹⁷ u Perwerdigargha atalghan inaqliq qurbanliqi süpitide qoshqarni sunsun, uninggha qoshup bir séwet pétir nanni sunsun; kahin shular bilen teng Nazariy qoshup teqdim qilghan ashliq hediye bilen sharab hediyelemi keltürüp

□ **6:15** «toqachlar» — ibraniy tilida bu söz yaki halqisiman yaki chekküch bilen téshilgen birxil nanlarni körsitidu.

sunsun. ¹⁸ Nazariy jamaet chédirining derwazisi aldida özini Perwerdigargha atighanliqigha belge qilip qoyuwetken chéchini chüshürüp, chéchini élip inaqliq qurbanliqi astidiki otqa qoysun.■

¹⁹ Nazariy shu teriqide özini Perwerdigarghila atighanliq chéchini chüshürüp bolghandin kéyin, kahin qaynap pishirilghan qoshqarning bir aldi qolini hem séwettin bir pétir nan bilen bir pétir hemek nanni élip kélip Nazariyning qoligha tutquzsun. ²⁰ Kahin bularni Perwerdigarning aldida pulanglatma qurbanliq süpitide örüsün; bular pulanglatma qurbanliq süpitide sun'ghan tösh bilen kötürme hediye qilin'ghan aldi qol bilen qoshulup, muqeddes dep hésablinip kahin'gha bérilsun; andin kéyin Nazariy sharab ichse bolidu.■

²¹ Shular bolsa qesem ichken Nazariy toghrisida, özini Perwerdigargha atashta sunush zörür bolghan qurbanliq-hediyeler toghrisida békitilgen qanun-belgilimidur; shuningdek uning qoli némige yetse shuni sunsimu bolidu; u ichken qesimi boyiche, yeni özini Xudagha atash wedisi toghruluq shu nizam-belgilime boyiche hemme ishni ada qilsun; wedisige emel qilsun.

Kahinlarning bext-beriket tilep qilghan sözi

²² Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

²³ Sen Harun bilen uning oghullirigha söz qilip mundaq dégin: — Siler Israillargha mundaq bext-beriket tilenglar: —

24 «Perwerdigar silerge bext-beriket ata qilghay, silerni Öz panahida saqlighay;

25 Perwerdigar yüzini silerning üstünglerde yorutup, silerge shapaet qilghay;

26 Perwerdigar yüzini üstünglarga qaritip kötürüp, silerge xatirjemlik bergey!» — dep tilenglar.

27 Ular shundaq qilip namimni Israillarning üstige qonduridu we Men ulargha bext-beriket ata qili-men.

7

Herqaysi qebile emirlirining hediyliri

1-2 Musa ibadet chédirini tikligen küni, u chédirni mesih qilip maylap muqeddes qildi, shundaqla uning ichidiki barliq eswab-jabduqlar, qurban'gah we uning barliq qacha-qucha eswablirini mesih qilip maylap muqeddes qildi; shü küni shundaq boldiki, Israilning emirliri, yeni ularning ata jemetining bashliqliri bolghan, qebile emirliri kélip hediylerni sundi; shu qebililerning emirliri sanaqtin ötküzüsh ishiga nazaret qilghuchilar idi. □ ■ ³ Ular özlirining hediylirini Perwerdigarning huzurigha hazir qilishti, keltürülgen bu hediylar jemi bolup alte harwa, on ikki öküzdin ibaret idi; her ikki emir birlisip birdin sayiwenlik harwa, herbir emir birdin öküz élip keldi; ular bu hediylerni

□ **7:1-2** «ibadet chédiri tiklesh» qatarliq ishlar «Mis.» 40-bab, 17-34-ayetlerde teswirlinidu. Démek, «shu küni»diki ishlar «Chöl.» 1-6-bablardiki ishlardin awwal, shundaqla «Law.» 8:11tiki ishlardin kéyin yüz bergenidi. ■ **7:1-2** Mis. 40:18

chédirining aldigha ekilishti. ⁴ Perwerdigar Musagha söz qilip: —

⁵ Jamaet chédirining ishlirigha ishlitish üçün sen bu nersilerni qobul qilip, Lawiylarning herbirining béjiridighan ishliri boyiche ularning ishlitishige bergin, — dédi.

⁶ Shuning bilen Musa harwa bilen öküzlerni qobul qilip Lawiylargha tapshurup berdi. ⁷ U Gershon ewladlirining qilidighan ishlirigha asasen, ulargha ikki harwa bilen töt öküz berdi.

⁸ Merari ewladlirining qilidighan ishlirigha asasen, ulargha töt harwa bilen sekkiz öküz berdi; ularning hemmisi kahin Harunning oghli Itamargha qaraytti; ⁹ lékin u Kohatning ewladlirigha héchnéme bermidi; chünki ular muqeddes nersilerni kötürüşke mes’ul idi; démek, ular mes’ul bolghan nersilerni öz müriside kötüretti.□

¹⁰ Qurban’gah maylinip mesihlen’gen küni, uni Xudagha béghishlash yolida emirler sunidighan hediyeirini élip kélip, qurban’gah aldigha qoyushti. ¹¹ Perwerdigar Musagha: —

Ular qurban’gahni béghishlash yolida hediyeirini sunsun; herbir emir öz künide sunsun, — dédi.

¹² Birinchi küni hediye sun’ghuchi Yehuda qebilisidin Amminadabning oghli Nahshon boldi.

¹³ U sun’ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep

□ **7:9 «muqeddes nersiler»** — bashqa birxil terjimisi «muqeddes jay».

ikkisige zeytun méyi arilash-turulghan ésil un toldurulghanidi; ¹⁴ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ¹⁵ köydürme qurbanliq üçhün bir erkeq torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; ¹⁶ gunah qurbanliqi üçhün bir téke; ¹⁷ inaqliq qurbanliqi üçhün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Amminadabning oghli Nahshon sun'ghan hediyeleler idi.

¹⁸ Ikkinchi küni hediye sun'ghuchi Issakarning emiri Zuarning oghli Netanel boldi. ¹⁹ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birligi boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilash-turulghan ésil un toldurulghanidi; ²⁰ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ²¹ köydürme qurbanliq üçhün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; ²² gunah qurbanliqi üçhün bir téke; ²³ inaqliq qurbanliqi üçhün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Zuarning oghli Netanel sun'ghan hediyeleler idi.

²⁴ Üchinchi küni hediye sun'ghuchi Zebulun ewladlirining emiri Hélonning oghli Éliab boldi. ²⁵ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish

□ **7:13 «shekel»** — kümüshning ölchimi bolup, adette 11.4 gramgha barawer bolushi mumkin. Shunga 130 shekel 1.5 kilogram, 70 shekel 0.8 kilogram bolushi mumkin. «muqeddes jaydiki shekelning ölchem birligi boyiche» — 3:47-ayettiki izahatni körüng.

shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ²⁶ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ²⁷ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; ²⁸ gunah qurbanliqi üçün bir téke; ²⁹ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkek qoza; bular Hélonning oghli Éliab sun'ghan hedieler idi.

³⁰ Tötinchi küni hediye sun'ghuchi Ruben ewladlirining emiri Shidörning oghli Elizur boldi.

³¹ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ³² on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ³³ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; ³⁴ gunah qurbanliqi üçün bir téke; ³⁵ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkek qoza; bular Shidörning oghli Elizur sun'ghan hedieler idi.

³⁶ Beshinchi küni hediye sun'ghuchi Shiméon ewladlirining emiri Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel boldi. ³⁷ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen,

éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ³⁸ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ³⁹ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; ⁴⁰ gunah qurbanliqi üçün bir téke; ⁴¹ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel sun'ghan hediyeleler idi.

⁴² Altinchi küni hediye sun'ghuchi Gad ewladlirining emiri Déuelning oghli Eliasaf boldi. ⁴³ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ⁴⁴ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ⁴⁵ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; ⁴⁶ gunah qurbanliqi üçün bir téke; ⁴⁷ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Déuelning oghli Eliasaf sun'ghan hediyeleler idi.

⁴⁸ Yettinchi küni hediye sun'ghuchi Efraim ewladlirining emiri Ammihudning oghli Elishama boldi. ⁴⁹ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen,

éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ⁵⁰ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ⁵¹ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; ⁵² gunah qurbanliqi üçün bir téke; ⁵³ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkek qoza; bular Ammihudning oghli Elishama sun'ghan hedieler idi.

⁵⁴ Sekkizinchi küni hediye sun'ghuchi Manasseh ewladlirining emiri Pidahzurning oghli Gamaliyel boldi. ⁵⁵ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ⁵⁶ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ⁵⁷ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; ⁵⁸ gunah qurbanliqi üçün bir téke; ⁵⁹ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkek qoza; bular Pidahzurning oghli Gamaliyel sun'ghan hedieler idi.

⁶⁰ Toqquzinchi küni hediye sun'ghuchi Bényamin ewladlirining emiri Gidéonining oghli Abidan boldi. ⁶¹ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen, éghirliqi

yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ⁶² on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ⁶³ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; ⁶⁴ gunah qurbanliqi üçün bir téke; ⁶⁵ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Gidéonining oghli Abidan sun'ghan hediyeleler idi.

⁶⁶ Oninchi küni hediye sun'ghuchi Dan ewladlirining emiri Ammishaddayning oghli Ahiezer boldi. ⁶⁷ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ⁶⁸ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ⁶⁹ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; ⁷⁰ gunah qurbanliqi üçün bir téke; ⁷¹ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Ammishaddayning oghli Ahiezer sun'ghan hediyeleler idi.

⁷² On birinchi küni hediye sun'ghuchi Ashir ewladlirining emiri Okranning oghli Pagiyel boldi. ⁷³ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi

yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ⁷⁴ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ⁷⁵ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; ⁷⁶ gunah qurbanliqi üçün bir téke; ⁷⁷ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkek qoza; bular Okranning oghli Pagiye sun'ghan hediyele idi.

⁷⁸ On ikkinchi küni hediye sun'ghuchi Naftali ewladlirining emiri Énanning oghli Ahira boldi. ⁷⁹ U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; ⁸⁰ on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; ⁸¹ köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; ⁸² gunah qurbanliqi üçün bir téke; ⁸³ inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkek qoza; bular Énanning oghli Ahira sun'ghan hediyele idi.

⁸⁴ Qurban'gah maylinip mesihlen'gen künide, Israil emirliri qurban'gahqa sun'ghan hediyele: — jemiye on ikki kümüsh légen, on ikki kümüsh das, on ikki altun piyale boldi, ⁸⁵ herbir

kümüş légenning éghirliqi bir yüz ottuz shekel, herbir kümüş dasning éghirliqi yetmish shekel idi; mushu qacha-quchigha ketken kümüş muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchen'gende, jemiy ikki ming töt yüz shekel chiqti; ⁸⁶ xushbuy bilen toldurulghan altun piyale on ikki bolup, muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchen'gende, herbir altun piyalining éghirliqi on shekel chiqti; bu altun piyalilerning altuni jemiy bir yüz yigirme shekel chiqti; ⁸⁷ köydürme qurbanliqlar üçün bolghan mallar: — jemiy on ikki torpaq, on ikki qochqar, on ikki bir yashliq erkeq qoza idi, herbiri tégishlik ashliq hedieler bilen bille sunuldi; on ikki téke gunah qurbanliqi üçün sunuldi; ⁸⁸ inaqliq qurbanliqliri üçün sunulghini jemiy yigirme töt buqa, atmish qochqar, atmish téke, bir yashliq atmish erkeq qoza idi. Qurban'gah maylinip mesihlinip, uni Xudagha béghishlash yolida sunulghan hedieler mana mushular.

⁸⁹ Musa *Perwerdigar* bilen sözleshkili jamaet chédirigha kirgen chéghida, u «höküm-guwahliq sanduqi»ning üstidiki «kafaret texti»ning ikki teripidiki kërubning otturisdin uning özige gep qilghan awazini anglap turdi; *Perwerdigar* shu yolda uninggha söz qilatti.□

8

□ **7:89** «*Perwerdigar bilen*» — Ibraniy tilida «uning bilen». «*Perwerdigar shu yolda...*» — Ibraniy tilida «U shu yolda...».

Altun chiraghdan

¹ Perwerdigar Musagha söz qilib: —

² Sen Harun’gha: «Sen chiraghtar yaqidighan chaghda yette chiraghtning hemmisi chiraghdanning aldini yorutidighan bolsun» dep éytip qoy, — dédi.■

³ Harun shundaq qildi; u chiraghdan üstidiki chiraghtlarning hemmisini yandurup, xuddi Perwerdigarning Musagha éytqinidek, chiraght nurini chiraghdanning aldini yorutidighan qilib qoydi. ⁴ Chiraghdanning yasilishi mundaq: u altundin bolqa bilen soqup yasalghan, putidin güllirigiche bolqa bilen soqup chiqirilghan. Perwerdigar Musagha körsetken nusxidek, u chiraghdanni shundaq yasatti.■

Lawiylarning Xudaning xizmitige atap paklinip ayirilishi

⁵ Perwerdigar Musagha mundaq dédi: —

⁶ Sen Israillarning ichidin Lawiylarni tallap chiqip paklighin. ⁷ Ularni paklash üçün ulargha mundaq qil: «kafaret süyi»ni ularning

bedinige chachqin; andin ular özliri pütün bedinini ustura bilen chüshürsun, kiyimlirini yuyup özini pak qilsun.□ ⁸ Andin kéyin ular

bir torpaq bilen shuninggha qoshup ashliq hediyesini, yeni zeytun méyi ileshtürülgen ésil unni keltürsun; sen gunah qurbanliqi üçün yene bir torpaqni keltür. ⁹ Sen Lawiylarni jamaet

■ **8:2** Mis. 25:37 ■ **8:4** Mis. 25:31 □ **8:7** «kafaret süyi» — ibraniy tilida «gunah süyi» yaki «gunahdin paklash süyi». Bu su 19-babta tepsiliy teswirlinidu.

chédirining aldigha keltür we pütün Israil jamaitini yighip kel; ¹⁰ Lawiylarni Perwerdigarning huzurigha hazir qilghin; andin Israillar kélip qollirini ularning üstige qoysun. ¹¹ Harun Lawiylarni Israillarning «pulanglatma qurbanliq»i süpitide Perwerdigarning xizmitini qilsun dep, Perwerdigargha hediye qilsun.□ ¹² Lawiylar qollirini héliqi ikki torpaqning béshigha qoysun; sen birini gunah qurbanliqi bolsun, birini köydürme qurbanliq bolsun, Lawiylar üçhün kafaret keltürsun dep Perwerdigargha sun'ghin.□ ¹³ Sen andin Lawiylarni Harun bilen uning oghullirining aldida turghuzup, ularni pulanglatma qurbanliq süpitide Perwerdigargha hediye qil.

¹⁴ Lawiylar Méningki bolsun dep, sen Lawiylarni ene shu teriqide Israillardin ayrip chiq.■

¹⁵ Andin Lawiylar kirip jamaet chédirining ishlorini qilsa bolidu; sen ularni paklandur, ularni pulanglatma qurbanliq süpitide hediye qil. ¹⁶ Chünki ular Israillar ichide pütünley Manga atalghan; Méning ularni Méningki bolsun dep tallishim ularni Israillarning arisida baliyatquning tunji méwisi ornida qoyghanliqimdur. ¹⁷ Chünki Israillarning tunjisi, meyli u insan yaki haywan bolsun, pütünley Manga tewedur; Men Misir zéminida barliq tunjilarni öltürgen küni ularni Özümge muqeddes

□ **8:11** «hediye **qilsun**» — ibraniy tilida «irghanglatsun». □ **8:12** «sen ... **Perwerdigargha sun'ghin**» — Tewrat boyiche, bu Musa peyghemberning özi kahinning ornida birdinbir qurbanliq qilghan waqti idi. ■ **8:14** Chöl. 3:45

qilip éliwalghanidim.■ 18 Méning Lawiylarni u yol bilen tallishim ularni Israillarning ichidiki tunjilirining ornida qoyushum üçündür.■

19 We jamaet chédirida Israillarning xizmitide bolsun we Israillarning *gunahini tilep* kafaret keltürsun, shuningdek Israillar muqeddes jaygha yéqinlashqanda ular arisida bala-qaza chiqmisun dep, Men Israillar ichidin Lawiylarni Harun bilen uning oghullirigha berdim. 20 Musa, Harun we pütkül Israil jamaiti Lawiylarni shundaq qildi; Perwerdigarning Lawiylar toghruluq Musagha buyrughinidek Israillar hemmisini beja keltürdi.

21 Lawiylar shundaq qilip özlirini *gunahtin* paklap, kiyim-kécheklarini yuyup pakizlidi; Harun ularni pulanglatma qurbanliq süpitide Perwerdigargha hediye qildi; Harun yene ularni paklashqa *gunahini tilep* kafaret qildi. 22 Andin kéyin Lawiylar kirip Harunning aldida, shundaqla uning oghullirining aldida, jamaet chédiri ichidiki ishlarni qilishqa kirishti; Perwerdigar Lawiylar toghruluq Musagha qandaq buyrughan bolsa, Israillar uni shu boyiche beja keltürdi.

23 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — 24 Lawiylarning wezipisi mundaq bolsun: — Yigirme besh yashtin yuqiriliri kirip jamaet chédiri ichidiki ishlarni qilishqa sepke kirsun;□

25 ellik yashqa yetkendin kéyin septin chékinip shu xizmetni qilmisun; 26 lékin ular jamaet chédiri ichide qérindashlirigha yardemliship, ularning

■ 8:17 Mis. 13:2; 22:29; 34:19; Law. 27:26; Chöl. 3:13; Luqa 2:23

■ 8:18 Chöl. 3:12 □ 8:24 «sepke kirsun» — ibraniy tilida «jeng üçün qoshun'gha kirsun» dégen sözler bilen ipadilinidu. 4:23ni we izahatini körüng.

hajetliridin chiqishqa bolidu, emma chédirdiki resmiy wezipide bolmisun. Lawiylarning wezipiliri heqqide ulargha ene shundaq qil.

9

Sinay chöl-bayawinida «ötüp kêtish héyti»ni ötküzüsh

¹ Misir zéminidin chiqqandin keyinki ikkinchi yili birinchi ayda, Perwerdigar Sinay chölide Musagha buyrup: —

² Israillar békitilgen waqitta ötüp kêtish héytini ötküzsun; ³ yeni mushu ayning on tötinchi küni gugumda, békitilgen waqitta, barliq belgilime we qaide-tertip boyiche héytni ötküzünglar, — dédi. □

⁴ Shuning bilen Musa Israillargha söz qilip ötüp kêtish héytini ötküzüshni buyrudi. ⁵ Ular birinchi ayning on tötinchi küni gugumda, Sinay chölide ötüp kêtish héytini ötküzdi; Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, Israillar shundaq qildi. □

⁶ Bir nechcheylen bir ölükke tégip kêtip napak bolup qalghanliqi üçhün, ular shu küni ötüp kêtish héytini ötküzelmidi-de, ular shu küni Musa bilen Harunning aldigha kélip Musagha: —

■ **9:2** Mis. 12:1-28; Law. 23:5; Chöl. 28:16; Qan. 16:2 □ **9:3** «gugum» — ibraniiy tilida «ikki kech ariliqida» dégen sözler bilen ipadilinidu — démek shepeq waqti, «kün pêtish» we qarangghuluq ariliqida bolghan waqit. □ **9:5** «gugum» — 3-ayettiki izahatni körüng.

7 Biz ölüp qalghan ademge tégip kétip napak bolup qalghan bolsaqmu, lékin némishqa Israil-larning qatarida, békitilgen waqitta Perwerdigargha sunushqa kérek bolghinini élip kélishtin ret qilinimiz? — déyishti.

8 — Toxtap turunglar, men bérip Perwerdigar siler toghranglarda néme buyruydikin, anglap baqay, — dédi Musa ulargha.

9 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

10 Sen Israillargha mundaq dégin: «Siler we silerning ewladliringlar ichide beziler ölüklerge tégip kétip napak bolup qalghan bolsa yaki uzaq seper üstide bolsa, ular yenila Perwerdigar üçhün ötüp kétish héytini ötküzüşke bolidu.□

11 Undaq kishiler ikkinchi ayning on tötinchi küni gugumda héytini ötküzsun; *héyt taamini* pétir nan we achchiq köktatlar bilen bille yésun;□ 12 ulardin etige azraqmu qaldurmisun we *qozising* ustixanliridin birersinimu sundurghuchi bolmisun; ular héytini ötüp kétish héytining barliq belgilimiliri boyiche ötküzsun.□ ■ 13 Halbuki, pak bolghan, seper üstidimu bolmighan emma ötüp kétish héytini ötküzüşke étibar bermigen kishi bolsa öz xelqidin üzüp tashlinidu; chünki békitilgen waqitta Perwerdigargha sunush kérek bolghinini sunmighanliqi üçhün, u öz gunahini öz üstige

□ 9:10 «ular **yenila Perwerdigar üçhün ötüp kétish ötküzüşke bolidu**» — yaki «u yenila Perwerdigar üçhün ötüp kétish héytini ötküzidu». □ 9:11 «gugum» — 3-ayettiki izahatni körüng.

□ 9:12 ««**ötüp kétish héyti**»diki **qoza**» — «Mis.» 12:46, «Yh.» 19:36ni körüng. ■ 9:12 Mis. 12:46; Yuh. 19:33, 36

alidu. □ ¹⁴ Eger aranglarda turuwatqan yat ellik bir musapir Perwerdigar üçhün ötüp kêtish héytini ötküzüshni xalisa, u ötüp kêtish héyti toghrisidiki belgilime we qaide-tertip boyiche ötküzsun; yat ellik musapirlar üçhün we zéminda tughulghanlar üçhünmu aranglarda shu birla nizam bolsun. ■

Xudaning Israillarni chöl-bayawanda Öz buluti we oti bilen yéteklishi

¹⁵ Ibadet chédirini tiklen'gen küni, bulut ibadet chédirini, yeni höküm-guwahliq chédirini qaplap turdi; kechtin taki etigen'giche, bulut xuddi ottek ibadet chédirining üstide turdi. □ ■ ¹⁶ Daim shundaq bolatti; *kündüzi* bulut ibadet chédirini qaplap turatti, kéchisi u otqa oxshaytti. ¹⁷ Qachaniki bulut jamaet chédirining üstidin kötürülse, Israillar yolgha chiqatti; bulut qeyerde toxtisa, Israillar shu yerde bargah tiketti. ¹⁸ Israillar Perwerdigarning buyruqi boyiche mangatti, Perwerdigarning buyruqi boyiche bargah tiketti; bulut ibadet chédirining üstide qanche uzaq toxtisa, ular bargahta shunche uzaq turatti. ■ ¹⁹ Bulut ibadet chédirining üstide xéli künlergiche toxtap tursa, Israillarmu Perwerdigarning körsitmisini tutup seperge chiqmaytti; ²⁰ mubada bulut ibadet chédirining üstide peqet birnechche künla toxtisa, ular Perwerdigarning buyruqi boyiche shu

□ **9:13** «öz xelqidin üzüp tashlinidu» — bu ibare adette ademning Xudaning biwasite jazasi bilen dunyadin kêtishini körsitidu. «Mis.» 12:19diki izahatni körüng. ■ **9:14** Mis. 12:49 □ **9:15** «Ibadet chédirini qaplighan bulut» — «Mis.» 40:34-38ni körüng. ■ **9:15** Mis. 40:34 ■ **9:18** 1Kor. 10:1

waqitta bargah qurup yatatti, andin yene Perwerdigarning buyruqi boyiche seperge atlinatti. ²¹ We mubada bulut peqetla kechtin etigen'giche toxtap, ettigende bulut yene kôtürülse, ular yene yolgha chiqatti; meyli kündüzi yaki kéchisi bulut kôtürülsila, ular seperge chiqatti. ²² Bulut ibadet chédirining üstide uzunraq tursa, meyli ikki kün, bir ay, bir yil tursimu, Israillar yolgha chiqmay bargahta turuwéretti; lékin bulut kôtürülüp mangsila ular sepirini dawamlashturatti. ■ ²³ Perwerdigarning buyruqi bilen ular bargah quratti, Perwerdigarning buyruqi bilen ular seperni dawamlashturatti; ular Perwerdigarning Musaning wastisi bilen bergen emri boyiche, Perwerdigarning körsitmisini tutatti.

10

Kümüsh kanay chélinish waqitliri

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
² Sen özüngge ikki kanay yasatqin; ularni kümüshtin soqtur. Ular jamaetni yighishqa, shundaqla jamaetni bargahlirini yighishturup yolgha chiqishqa chaqirish üçün ishilitidu.
³ Ikki kanay chélin'ghanda pütkül jamaet séning yéninggha jamaet chédiri derwazisining aldigha yighilidighan bolsun. ⁴ Eger yalghuz biri chélin'sa, emirliri, yeni minglighan Israillarning mingbéshiliri séning yéninggha kélip yighilsun.
⁵ Siler qattiq yuqiri awaz bilen chalghanda kün

■ 9:22 Mis. 40:36, 37

chiqish tereptiki bargahlar yolgha chiqsun.□
⁶ Andin siler ikkinchi qétim qattiq, yuqiri awaz bilen chalghanda jenub tereptiki bargahlar yolgha chiqsun; ular yolgha chiqqan chaghda kanay qattiq, yuqiri awaz bilen chélinishi kérektur.
⁷ Jamaetni yighilishqa chaqiridighan chaghda, kanay chélinglar, emma qattiq, yuqiri awaz bilen chalmanglar; ⁸ Harunning ewladliri, kahin bolghanlar kanaylarni chalsun; bular silerge ewladmu-ewlad bir ebediy belgilime bolsun.□ ⁹ Eger siler öz zémininglarda silerge zulum salghan dühmininglar bilen jeng qilishqa chiqsanglar, qattiq, yuqiri awaz bilen chélinglar. Shuning bilen özünglarning Xudasi bolghan Perwerdigarning aldida yad étilip, dühmininglardin qutulisiler. ¹⁰ Buningdin bashqa, xushal künliringlarda, békitilgen héytlinglarda we ayning birinchi künliride, siler köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqlirini sun'ghininglarda, qurbanliqlarning aldida turup kanay chélinglar; shuning bilen *kanaylar* silerni Xudayinglarga esletküchi bolidu; Men Xudayinglar Perwerdigardurmen.

Sinaydin yolgha chiqish tertipi

¹¹ Ikkinchi yili, ikkinchi ayning yigirminchi küni bulut höküm-guwahliq chédirining üstidin

□ **10:5** «qattiq yuqiri awaz bilen» — bashqa birxil terjimisi: «agah awazi bilen». □ **10:8** «bular» — kanaylar özliri.

kötürüldi; □ 12 shuning bilan Israillar Sinay chölidin chiqip, yol élip seperlirini bashlidi; bulut Paran chölide toxtidi. 13 Bu ularning birinchi qétim Perwerdigarning Musaning wastisi bilan qilghan emri boyiche yolgha chiqishi boldi. 14 Yehuda bargahi özining tughi astida qoshun-qoshun bolup aldi bilen yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Amminadabning oghli Nahshon idi. ■ 15 Issakar qebilisi qoshunining bashliqi Zuarning oghli Netanel idi. 16 Zebulun qebilisi qoshunining bashliqi Hélonning oghli Éliab idi. 17 Andin ibadet chédiri chuwlup, Gershonning ewladliri bilen Merarining ewladliri uni kötürüp yolgha chiqti. 18 Ruben bargahi özining tughi astida qoshun-qoshun bolup yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Shidörning oghli Elizur idi. 19 Shiméon qebilisi qoshunining bashliqi Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel idi. 20 Gad qebilisi qoshunining bashliqi Déuelning oghli Eliasaf idi. 21 Andin Kohatlar muqeddes buyumlarni kötürüp yolgha chiqti; ular yétip kélishtin burun ibadet chédirini *kötürgüchiler* kélip uni tiklep qoyushqanidi. ■ 22 Efraim bargahi özining tughi astida qoshun-qoshun bolup yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Ammihudning oghli Elishama idi. 23 Manasseh

□ **10:11** «**höküm-guwahliq**» — mushu yerde «höküm-guwahliq» Xudaning Israilgha ata qilghan tüp emrlirini, shundaqla uning Israil bilen bolidighan ehdisini körsitidu («Mis.» 20-babni körüng). Xudaning muqeddes mahiyiti we xaraktéri shu emrlerde ayan qilin'ghachqa, uning «höküm-guwahliq»i depmu atilidu. Shu emrler «ehde sanduqi» ichide saqlaqliq tash taxtaylar üstige pütülgen («Mis.» 40:20ni körüng). ■ **10:14** Chöl. 1:7; 2:3 ■ **10:21** Chöl. 4:4

qebilisi qoshunining bashliqi Pidahzurning oghli Gamaliyel idi. ²⁴ Binyamin qebilisi qoshunining bashliqi Gidéonining oghli Abidan idi.

²⁵ Dan bargahi hemme bargahlarning arqa muhapizetchisi bolup, özining tughi astida qoshun-qoshun bolup yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Ammishaddayning oghli Ahiezer idi.

²⁶ Ashir qebilisi qoshunining bashliqi Okranning oghli Pagiyel idi. ²⁷ Naftali qebilisi qoshunining bashliqi Énanning oghli Ahira idi.

²⁸ Bular Israillar yolgha chiqqanda qoshun-qoshun bolup méngish tertipi idi; ular shu teriqide yolgha chiqti.

Musaning qéynakisi Hobabqa bolghan telipi

²⁹ Musa özining qéynatisi, Midiyanliq Réuelning oghli Hobabqa: — Biz Perwerdigar wede qilghan yerge qarap seper qiliwatimiz, U: «Men u yerni silerge miras qilip bérimen» dégen; özlirining biz bilen bille méngishlirini ötünimen, biz silige yaxshi qaraymiz, chünki Perwerdigar Israil toghruluq bext-saadet ata qilimen dep wede bergen, — dédi.

³⁰ Lékin Hobab Musagha: — Yaq, men öz yurtum, öz uruq-tughqanlirimgha kétimen, — dédi.

³¹ Musa uninggha: Bizdin ayrilip ketmisile; chünki sili chölde qandaq bargah qurishimiz kéreklikini bilila, sili bizge köz bolup bersile. ³² Shundaq boliduki, biz bilen bille barsila, kelgüside Perwerdigar bizge qandaq yaxshiliq qilsa, bizmu silige shundaq qilimiz! — dédi.

³³ Israillar Perwerdigar téghidin yolgha chiqip üç kün yol mangdi; Perwerdigarning ehde sanduqi

ulargha aram alidighan yer izdep ularning aldida üç kün yol bashlap mangdi.

³⁴ Ular chédirlirini yighishturup yolgha chiqidighan chaghlarda, Perwerdigarning buluti haman ularning üstide bolatti. ³⁵ Ehde sanduqi yolgha chiqidighan chaghda Musa: «Ornungdin turghaysen, i Perwerdigar; düshmenliring tiripiren bolsun; Sanga öchler yüzüngning aldidin qachsun!» — deytti.■ ³⁶ Ehde sanduqi toxtighan chaghda u: «Qaytip kelgeysen, i Perwerdigar, minglighan-tümenligen Israil xelqi arisigha qaytip kelgeysen!» — deytti.

11

Xelqning yol boyi ghotuldiship Perwerdigarning achchiqini keltürüshi

¹ We shundaq boldiki, xelq ghotuldishatti, ularning ghotuldashliri Perwerdigarning quliqigha yétip intayin rezil anglandi; U bu sözlerni anglidi we Uning ghezipi qozghaldi; Perwerdigarning ot-yalquni ularning arisida tutiship, bargahning chétidiki bezilerni köydürüşke bashlidi.■ ² Xelq bu chaghda Musagha yalwuriwidi, Musa Perwerdigardin tilidi; shuning bilen ot pesiyip öchti. ³ Perwerdigarning oti ularning otturisida tutashqanliqi üçhün u u yerge «Taberah» dep at qoydi. □

■ **10:35** Zeb. 68:1-2 ■ **11:1** Qan. 9:22; Zeb. 78:21; 106:13-18

□ **11:3** «Taberah» — «köyüş» dégen menide.

Xelqning ozuq toghruluq ghotuldashliri

⁴ Ularning arisidiki shalghut kishilarning nepsi taqildap ketti, Israillarmu yene yiglashqa bashlidi: «Emdi bizge kim gösh béridu?□ ■ ⁵ Hélimu ésimizdiki, biz Misirdiki chaghlarda pul xejlimey turupmu béliq yéyeleyttuq, yene terxemek, tawuz, piyaz we küde piyaz bilen samsaqmu bar idi. ⁶ Mana bu yerde hazir köz aldimizda mannadin bashqa héchnéme yoq, emdi bizning jénimizmu qurup kétiwatidu» déyishti.

⁷ Manna goya yumghaqsüt uruqigha, körünüshi goya kehriwagha oxshaytti.■ ⁸ Kishiler uyanbuyan chépip uni yighip, bezide yarghunchaқта ézip, bezide hawanchida soqup, ya bezide qazanda pishurup nan qilip yeytti; temi zeytun mayliq toqachlarga oxshaytti.□ ⁹ Kéchide bargahqa shebnem chüshkende, mannamu shuning üstige chüshetti.

¹⁰ Musa xelqning ailimu-aile herbiri öz chédirining ishiki aldida yigha-zar qilishiwatqinini anglidi; buninggha Perwerdigarning ghezipi qattiq qozghaldi, bu ish Musaning neziridimu yaman körüdi. ¹¹ Musa Perwerdigargha: — Sen bu barliq xelqning éghir yükini manga artip qoyup, men qulungni némishqa bundaq qiynaysen; némishqa men Séning aldingda

□ **11:4 «shalghut kishiler»** — beziler «bikar telepler» dep terjime qilidu. Lékin kéyinki sözlerdin qarighanda, ular belkim Israillardin ayrim, bashqa birneche milletlerdin bolghan bir türküm kishiler bolushi mumkin. ■ **11:4** Mis. 12:38; 16:3; Zeb. 106:14; 1Kor. 10:6 ■ **11:7** Mis. 16:14, 31; Zeb. 78:24-25; Yuh. 6:31, 49

□ **11:8 «temi zeytun mayliq toqachlarga oxshaytti»** — yaki «temi tatliq zeytun maygha oxshaytti».

iltipat tapmaymen? ¹² Ya men bu pütün xelqqa hamilidar bolup, ularni tughdummu? Sen téxi manga: «Sen ularni Men qesem ichip ularning ata-bowilirigha miras qilghan shu yerge yetküzgüche, xuddi baqqan atisi emchektiki bowaqni baghrigha alghandek baghringgha élip kütürüp mang» dewatisen? ¹³ Men bu xelqqa nedin gösh tépip béreleyenmen? Chünki ular manga yighlap: «Sen bizge yégüdek gösh tépip ber!» déyishmekte. ¹⁴ Men bu xelqni kütürüşni yalghuz üstümge élip kételmeydikenmen, bu ish manga bek éghir kéliwatidu. ¹⁵ Eger Sen manga mushundaq muamile qilmaqchi bolsang, men ötünüp qalay, bu xarab halitimni manga körsetmey, iltipat qilip méni öltürüwet! — dédi.

Perwerdigarning Musagha yetmish aqsaqalni tallap chiqishni buyrushi

¹⁶ Perwerdigar Musagha mundaq dédi: —

Israil aqsaqalliri ichidin, sen yénimgha tonuydighan xelq aqsaqalliri we beglerdin yetmishni tallap yighqin, ularni jamaet chédirining aldigha ekel. Ular séning bilen bille shu yerde tursun. ¹⁷ Men shu yerge chüshüp séning bilen sözlshimen; we séning üstüngde turuwatqan Rohni élip ularning üstigimu bölüp qoyimen. Shuning bilen ular sen bilen bille xelqni kütürüş mes’uliyitini üstige alidu, andin sen uni özüng yalghuz kütürmeydighan bolisen. □ ¹⁸ Sen xelqqa mundaq dégin: «Ete gösh

□ **11:17 «séning üstüngde turuwatqan Roh»** — shübbhisizki, Xudaning Özining Muqeddes Rohi. 29-ayetni körüng.

iyishke teyyarlinip özenqlerni *Xudagha* atap paklanglar; chünki siler Perwerdigarning quliqini aghritip yiglap: «Emdi kim bizge gösh béridu? Ah, Misirdiki halimiz bek yaxshi idi!» dégenidinglar emesmu? Perwerdigar derweqe silerge gösh béridu, siler uningdin yeysiler. ¹⁹ Siler bir kün, ikki kün emes, besh kün, on kün emes, yigirme künmu emes, ²⁰ belki pütün bir ay yeysiler, taki burninglardin étilip chiqip hö bolghuche yeysiler; chünki siler aranglarda turuwatqan Perwerdigarni mensitmey, uning aldida yiglap turup: «Biz néme üçhün Misirdin chiqtuq?» — dédinglar».■

²¹ Musa: — Men ularning arisida turuwatqan bu xelqtin yolgha chiqalaydighan erkekler alte yüz ming tursa, Sen téxi: «Men ularni gösh yeydighan, hetta pütün bir ay gösh yeydighan qilimen» deysen;□ ²² emise qoy, kala padilirining hemmisi soyulsa ulargha yétemdu? Yaki déngizdiki hemme béliq ulargha tutup bérilse, ularning yiyishige yitermu? — dédi.■

²³ Shuning bilen Perwerdigar Musagha: — Perwerdigarning qoli qisqa bolup qaptimu? Emdi körüp baqqine, Méning sanga dégen sözüm emelge ashurulamdu-yoq? — dédi.■

²⁴ Shuning bilen Musa chiqip Perwerdigarning sözini xelqge yetküzdü we xelq ichidiki aqsaqallardin yetmish ademni tallap yighip ularni jamaet chédirining etrapida turghuzdü. ²⁵ Andin Perwerdigar bulut ichidin chüshüp, Musa bilen sözlishop, uningdiki Rohtin élip yetmish aqsaqal-

■ **11:20** Chöl. 21:5 □ **11:21** «yolgha **chiqalaydighan erkekler**» — yaki «piyade eskerler». 1:46ni körüng. ■ **11:22** Yuh. 6:7

■ **11:23** Yesh. 50:2; 59:1

gha qoydi; Roh ularning üstige qonushi bilan ular bésharet bérishke kirishti. Lékin shu waqittin kéyin ular undaq qilmidi. ²⁶ Lékin u chaghda ulardin ikki adem bargahta qaldi; birsining ismi Eldad, ikkinchisi Médad idi (ular eslide aqsaqallarning arisida tizimlan'ghanidi, lékin ibadet chédirigha chiqmay qalghanidi). Roh ularning üstidimu qondi we ular bargah ichide bésharet bérishke bashlidi.

²⁷ Yash bir yigit yügürüp kélip Musagha: —

Eldad bilen Médad bargahta bésharet bériwatidu, — dédi. ²⁸ Musaning xizmetkari, Musa tallighan serxil yigitliridin biri, Nunning oghli Yeshua qopup: —

I xojam Musa, ularni tosughayla, — dédi. ²⁹ Lékin Musa uninggha: — Sen méning sewebimdin heset qiliwatamsen? Perwerdigarning pütün xelqi peyghember bolup ketse idi, Perwerdigar Özining Rohini ularning üstige qoysa idi! — dédi.

³⁰ Shuning bilen Musa bilen Israil aqsaqallirining hemmisi bargahqa qaytip kétishti.

Perwerdigarning bödüne chüshürüshi

³¹ Emdi Perwerdigar aldidin bir shamal chiqip, u déngiz tereptin bödünilerni uchurtup kélip, bargahning etrapigha yéyiwetti; bödüniler bargahning u teripidimu bir künlük yol, bu teripidimu bir künlük yol kelgüdek yer yüzini ikki gez égzlikte

kelgüdek qaplidi. □ ■

³² Xelq ornidin turup pütkül shu küni, shu kéchisi we etisi pütün kün bödüne tutup yighdi, eng az dégenlirimu alahazel ikki xomir yighdi; ular bularni bargahning töt etrapigha özliri üçün yéyishti. □ ³³ Ular göshni chaynap ézip bolmay, gösh téxi chishliri arisida turghanda, Perwerdigarning ghezipi ulargha qozghilip, xelqni intayin éghir bir waba bilen urdi. □ ■ ³⁴ Shunga kishiler shu yerni «Qibrot-Hattawah» dep atidi; chünki ular shu yerde nepsi taqildighan kishilerni yerlikke qoyghanidi. □ ³⁵ Kéyin xelq Qibrot-Hattawahtin yolgha chiqip Hazirotqa kélip, Hazirotta toxtidi.

12

Meriyem bilen Harunning Musagha qara chaplihanliqi

□ **11:31** «Yer yüzini ikki gez évizlikte kelgüdek qaplidi.» — bashqa birxil terjimisi: «yer yüzidin alahazel ikki gez évizlikte uchup keldi». «gez» — Muqeddes Kitabta ishli tilgen «gez» ademning qolining jeynektin barmaqning uchighiche bolghan ariliqi (texminen 45 santimétr) idi. ■ **11:31** Mis. 16:13; Zeb. 78:26-28 □ **11:32** «xomir» — Bir «xomir» texminen ming litrge barawer. Bödünilerning yéyilishi, shübhisizki, göshini qaqlash üçün idi. □ **11:33** «Perwerdigarning ghezipi ulargha qozghilip, xelqni... urdi» — Xuda némishqa xelq qaqshighan waqtida emes, belki del bödünilerge éghiz tegkende ularni urdi? Shübhisizki, U ularni shu ishta sinidi. Ular eslide Uningdin narazi bolup gumanlinip: «Emdi bizge kim gösh béridu?» — déyishkenidi (4-ayet). Biraq Xuda ulargha kóz aldida gösh bergini bilen, ular gumanidin towa qilmidi yaki teshekkur éytmidi. ■ **11:33** Zeb. 78:29-31 □ **11:34** «Qibrot-Hattawah» — menisi «Nepsaniyetning qebriliri».

¹ Meriyem bilen Harun Musaning hebeshlik qizni xotunluqqa alghini üçün uninggha qarshi söz qildi (chünki u hebeshlik bir qizni alghanidi).□

² Ular: — Perwerdigar peqet Musa bilenla sözlishop, biz bilen sözleshmeptimu? — déyishti. Bu gepni Perwerdigar anglidi. ³ Musa dégen bu adem intayin kemter-mömin adem bolup, bu terepte yer yuzidikiler arisida uning aldigha ötidighini yoq idi.

⁴ Perwerdigar Musa, Harun we Meriyemge tuyuqsiz: — Siler üçünglar jamaet chédirigha kélinglar, — dédi.

Üchilisi chiqip keldi.

⁵ Andin Perwerdigar *ershtin* bulut tüwrüki ichide chüshüp, jamaet chédirining aldida toxtap, Harun bilen Meryemni qichqiriwidi, ular aldigha keldi.

⁶ U ulargha: — Emdi siler gépimni anglanglar, eger silerning aranglarda peyghember bolsa, Men Perwerdigar alamet körünüshte uninggha Özümni ayan qilimen, chüshide uning bilen sözlishimen.

⁷ Lékin qulum Musagha nisbeten undaq emes; u barliq ailem ichide tolimu sadiqtur; ⁸ Men uning bilen tépishmaq éytip olturmay, yüzmu yüz turup biwasite sözlishimen; u Men Perwerdigarning qiyapitini köreleydu. Emdi siler némishqa qulum Musa toghruluq yaman gep qilishtin qorqmidinglar? — dédi.□ ■

⁹ Perwerdigarning otluq ghezipi ulargha qozghaldi we u kétip qaldi.

□ **12:1** «Hebeshlik» — «Éfiopiyelik» dégenning bashqiche atilishi. Tékestte, Musaning birinchi ayali bolghan Zipporahning hayat yaki hayat emesliki toghruluq xewer bérimeydu. □ **12:8** «yüzmu yüz» — ibraniy tilida «éghizmu éghiz». ■ **12:8** Mis. 33:11; Qan. 34:10

Meryemning maxaw bolup qalghanliqi

¹⁰ Shuning bilen bulut jamaet chédiri üstidin ketti, we mana, Meryem xuddi ap'aq qardek pése-maxaw bolup ketti; Harun burulup Meryemge qariwidi, mana, u pése-maxaw bolup qalghanidi. ¹¹ Harun Musagha: —

Way xojam! Nadanliq qilip gunah ötküzüp qoyghanliqimiz sewebidin bu gunahni bizning üstimizge artmighaysen. ¹² U xuddi anisining qorsiqidin chiqqandila bedini yérim chirik, ölük tughulghan balidek bolup qalmighay! — dédi.

¹³ Shuning bilen Musa Perwerdigargha: — I Tengri, uning késilini saqaytiwetken bolsang, — dep nida qildi.

¹⁴ Perwerdigar Musagha: — Eger atisi uning yüzige tükürgen bolsa, u yette kün xijilchiliq ichide turghan bolatti emesmu? Emdi u bargahning sirtigha yette kün qamap qoyulsun, andin u qaytip kelsun, — dédi.□

¹⁵ Shuning bilen Meryem bargah sirtigha yette kün qamap qoyuldi, taki Meryem qaytip kelgüche xelq yolgha chiqmay turup turdi. ¹⁶ Andin kéyin xelq Hazirottin yolgha chiqip, Paran chölide bargah qurdi.

13

Musaning Qanaanni charlap kélishke on ikki charlighuchi ewetishi

□ **12:14** «atisi uning yüzige tükürgen bolsa, u yette kün xijilchiliq ichide turghan bolatti emesmu?» — bu sözler ibranilylar arisidiki qedimki bir örp-adetni körsetse kérek.

1 Perwerdigar Musagha söz qilip: —

2 Men Israillargha miras qilip bergen Qanaan zéminini charlap kélishke ademlerni ewetkin; her-bir ata jemetke tewe qebilidin birdin adem chiqir-ilsun, ular öz qebilisidiki emir bolsun, — dédi.

3 Musa Perwerdigarning emri boyiche, ularni Paran chölidin yolgha saldi; ularning hemmisi Israillarning bashliri idi.

4 Töwendikiler ularning isimliri: — Ruben qebilisidin Zakkurning oghli Shammuya, ⁵ Shiméon qebilisidin Xorining oghli Shafat, ⁶ Yehuda qebilisidin Yefunnehning oghli Kaleb, ⁷ Issakar qebilisidin Yüsüpning oghli Igal, ⁸ Efraim qebilisidin Nunning oghli Hoshiya, ⁹ Binyamin qebilisidin Rafuning oghli Palti, ¹⁰ Zebulun qebilisidin Soding oghli Gaddiyel, ¹¹ Yüsüp qebilisidin, yeni Manasseh qebilisidin Susining oghli Gaddi, ¹² Dan qebilisidin Gimalling oghli Ammiyel, ¹³ Ashir qebilisidin Mikailning oghli Setur, ¹⁴ Naftali qebilisidin Wofsining oghli Nahbi, ¹⁵ Gad qebilisidin Makining oghli Géuel. ¹⁶ Mana bular Musa charlap kélinglar dep Qanaan zéminigha ewetken ademlerning ismi. Musa Nunning oghli Hoshiyani Yehoshuya dep atidi. □

17 Musa ularni charlap kélishke Qanaan'gha seperwer qilip: — Siler mushu yerdin Negew chöli terepke qarap ménginglar, andin taghliq

□ **13:16** «Hoshiya» — ibraniiy tilida «u qutquzidu», «Yehoshua» — «Perwerdigar (Yahweh) qutquzidu» dégen menide. «Eysa» ibraniiy tilida del shu isimdur.

rayon'gha chiqinglar.□ 18 U yerning qandaq ikenlikini, u yerdikilerning küchlük-ajizliqini, az yaki köplükini körüp béqinglar; 19 ular turuwatqan yerning qandaq ikenlikini, yaxshi-yamanliqini körünglar; ular turuwatqan sheherlerning qandaq ikenlikini, bargahliq sheher yaki sépil-qelelik sheher ikenlikini; 20 u yerning munbet yaki munbetsiz ikenlikini, del-dereqlirining bar-yoqluqini körüp kélinglar. Yüreklikrek bolup, méwe-chiwiliridin alghach kélinglar, — dédi.

Bu chagh del üzüm piship qalghan waqit idi. 21 Ular shu tereplerge chiqip, zéminni Zin chölidin tartip taki Hamat éghizining yénidiki Rehobqiche bérip charlashti. 22 Ular jenub terepte Hébron'gha bardı, u yerlerde Anaqiylarning ewladliridin Ahiman, Shishay, Talmay dégenler olturushluq idi. Eslide Hébron shehiri Misirdiki Zoan shehiridin yette yil ilgiri yasalghanidi.□ 23 Ular «Eshkol jilghisi»gha keldi, u yerde bir sap üzümü bar bir üzüm shéxini késip, bir baldaqqa ésip ikki ademge kötürgüzüp mangdi; ular azraq anar bilen enjürmu élip qaytip keldi.□ 24 Israillar shu yerde késiwalghan eshu üzüm sewebidin u yer «Eshkol jilghisi» («üzüm sapiqi jilghisi») dep ataldi.

25 Ular qiriq kündin kéyin u yerlerni charlap tügitip, qaytip keldi.

Charlighuchilarning melumati

□ 13:17 «Negew chöli» — «Negew» dégen chöl Pelestinning jenubi teripide bolup, mushu yerde we köp bashqa yerlerde «jenub»ni bildüridu. □ 13:22 «jenub» — ilbraniy tilida «Negew». □ 13:23 «Eshkol» — menisi «üzümler».

²⁶ Ular kélip, Paran chöllükidiki Qadeshte Musa, Harun we pütün Israil jamaiti bilen körüshti. Ular ikkiylen'ge hem pütkül Israil jamaitige melumat berdi hem zéminning méwilirini ulargha körsetti.

²⁷ Ular Musagha melumat bérip: —

Biz özliri béringlar dégen yerlerge barduq, rast-tinla süt bilen hesel éqip turidighan yer iken, mana bular shu yerning méwiliri.■ ²⁸ Biraq u yerdikiler bek küchtünggür iken, sheherler sépilliq bolup hem puxta-heywetlik iken. Uning üstige, biz u yerde Anaqiylarning ewladlirininimu körduq. ²⁹ Amalekler jenub terepte turidiken; Hit-tiylar, Yebusiylar, Amoriylar taghlarda turidiken; Qanaaniylar déngiz boylirida we Iordan deryasi boylirida turidiken, — dédi.

³⁰ Kaleb Musaning aldida köpchilikni tinchitip: —

Biz derhal atlinip bérip u yerni igileyli! Chünki biz choqum ghalip kélimiz — dédi.

³¹ Lékin uning bilen bille chiqqan bashqilar bolsa:

— Ular bizdin küchlük iken, shunga ulargha hujum qilsaq bolmaydu, — déyishti. ³² Andin charlighuchilar özliri charlap kelgen zéminning ehwalidin Israillargha yaman melumat bérip:

— Biz kirip charlap ötken zémin bolsa öz ahalisini yeydighan zémin iken; biz u yerde körgenlarning hemmisi yoghan ademler iken. ³³ Biz u yerlerde «Nefiliyler» dégen *gigant* ademlerni körduq (derweqe Anaqiylarning ewladliri Nefiliylerdin chiqqandur); biz özimizge qarisaq chéketkidek turidikenmiz, biz ularghimu shundaq

körinidikenmiz, — dédi.□

14

Israillarning tapa-tene qilishi

¹ Shuning bilan barliq jamaet dad-peryad kötürüp yighlidi; ular kéchiche yigha-zar qiliship chiqti.

² Israillar Musa bilan Harun'gha tapa-tene qilib: — Biz baldurla Misirda ölüp ketsek boptiken! Mushu chöl-jeziride ölüp ketsek boptiken!

³ Perwerdigar némishqa bizni qilich astida ölsun, xotun bala-chaqilirimiz bulinip, *düşmenning* oljisi bolsun dep bizni bu yerge boshlap kelgendu? Uningdin köre, Misirgha qaytip ketkinimiz yaxshi emesmu? — dep ghotuldashti. ⁴ Shuning bilan ular bir-birige: — Bashqidin bir bashliq tiklep Misirgha qaytip kéteyli, — déyishti.

⁵ Musa bilan Harun pütün Israil jamaiti aldida yiqilip düm yatti. ⁶ Shu yerni charlap kelgenler ichidiki Nunning oghli Yeshua bilan Yefunnehning oghli Kaleb kiyimlirini yirtip, ⁷ pütün Israil jamaetchilikige: — Biz charlap kélishke ötüp barghan zémin intayin bek yaxshi zémin iken. ⁸ Eger Perwerdigar bizdin söyünse, bizni shu zémin'gha, yeni hesel bilen süt éqip turidighan

□ **13:33** «Nefiliyler» — topandin ilgiri peyda bolghan gigantlar idi. Hemmisi topanda yoqitilghan bolghachqa, charlighuchilarning shu gépi peqet özlirining toqughan epsaniliri, xalas. Gerche «Anaqiylar»mu gigantlar bolsimu («Qan.» 9:1-2ni körüng), ularning «Nefiliyler» bilen héchqandaq munasiwiti yoq idi. Halbuki, rohiy jettin bu gigantlarning «Nefiliyler»ning eslidiki kélip chiqishi bilan munasiwiti bolushi mumkin («Yar.» 6:1-4).

shu zémin'gha bashlap bérip, uni bizge béridu.
 9 Siler peqet Perwerdigargha asiyliq qilmanglar!
 U zéminidikilerdin qorqmanglar, chünki ular bizge
 nisbeten bir ghizadur; ularning panahdarliri
 ulardin ketti, Perwerdigar bolsa biz bilen bille;
 ulardin qorqmanglar, — dédi.■

10 Halbuki, pütkül jamaet terep-tereptin: — U
 ikkisini chalma-késeq qilip öltürüwéteyli, déyishti.
 Lékin Perwerdigarning julasi jamaet chédirida Is-
 raillargha ayan boldi.

Xudaning jazasi, Musaning xelq üçün nida qil- ghanliqi

11 Perwerdigar Musagha: — Bu xelq Méni
 qachan'ghiche mensitmeydu? Gerche ularning
 otturisida shunche möjizilik alametlerni yaratqan
 bolsammu, lékin ular Manga qachan'ghiche
 ishinishmeydiken? 12 Men ularni waba bilen
 urup yoqitimen, shuning bilen séni ulardin téximu
 chong we qudretlik bir el qilimen, — dédi.

13 Musa bolsa Perwerdigargha mundaq dédi: —
 «Bundaq bolidighan bolsa bu ishni misirliqlar
 anglap qalidu, chünki Sen ulugh qudriring bilen
 bu xelqni ularning arisidin élip chiqqaniding;■

14 we Misirliqlar bu ishni shu zémindiki
 xelqlergimu éytidu. U zémindiki ahalimu
 Sen Perwerdigarning bu xelqning arisida
 ikenlikingni, Sen Perwerdigarning ularning
 aldida yüzmuyüz körün'genlikingni, Séning
 buluting daim ulargha saye chüshürüp
 kelgenlikini, shundaqla Séning kündüzi bulut

tüwrükide, kéchisi ot tüwrükide ularning aldida mangghanliqingni anglighanidi.■ ¹⁵ Emdi Sen bu xelqni xuddi bir ademni öltürgendek öltürüwetseng, Séning nam-shöhritingni anglighan ellerning hemmisi: ¹⁶ «Perwerdigar bu xelqni Özi ulargha bérishke qesem qilghan zémin'gha bashlap baralmaydighanliqi üçün, shunga ularni eshu chöl-jeziride öltürüwétiptu» dep qalidu.■ ¹⁷ Emdi ötünimenki, Rebbim qudritingni jari qildurghaysen, Özüngning: ¹⁸ «Perwerdigar asanliqche achchiqlanmaydu, Uning méhir-muhebbiti téship turidu; U gunah we itaetsizlikni kechüridu, lékin gunahkarlarni hergiz gunahsiz dep qarimaydu, atilarning qebihlikini atisidin balisighiche, hetta newre-chewrilirigiche ularning üstige yükleydu» dégingendek qilghaysen.□ ■ ¹⁹ Méhriy-shepqitingning kengriliki boyiche, Misirdiki chaghdin taki hazirghiche daim kechürüp kelginingdek, bu xelqning qebihlikini kechürgeysen!».

²⁰ Perwerdigar: — «Boptu, sen dégendek ularni kechürdüm. ²¹ Lékin Öz hayatim bilen qesem qilimenki, pütkül yer yüzi Men Perwerdigarning shan-sheripi bilen tolidu.

²² Halbuki, Méning julayimni, Misirda we chöl-jeziride körsetken möjzilik alametlimni körüp turupmu Méni mushundaq on qétimlap sinap yene

■ **14:14** Mis. 13:21; 40:38 ■ **14:16** Qan. 9:28 □ **14:18** «atilarning qebihlikini atisidin balisighiche, hetta newre-chewrilirigiche ularning üstige yükleydu» — bu muhim söz toghruluq «Ezakiyal»diki «qoshumche söz»imizni (18-, 33-bablar toghruluq) körüng. ■ **14:18** Mis. 20:5; 34:6; Qan. 5:9; Zeb. 86:15; 103:8; 145:8; Yun. 4:2

awazimgha qulaq salmighanlar, ²³ Men qesem ichip ularning ata-bowilirigha miras qilip bérimen dégen u zéminni hergiz körelmeydu; Méni mensit-migenlerdin birimu u yurtni körelmeydu.■ ²⁴ Lékin özide bashqiche bir rohning bolghini, pütün qelbi bilen Manga egeshkini üçhün qulum Kalebni u kirgen yerge bashlap kirimen; uning ewladlir-
imu u yerge mirasxor bolidu.■ ²⁵ (shu chaghda Amalekler bilen Qanaaniylar *taghliq* jilghilarda turuwatatti) — Ete siler yolunglardin burulup, Qizil Déngizgha baridighan yol bilen méngip chölge seper qilinglar» — dédi.

Perwerdigarning Israillarni jazalishi

²⁶ Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi:

²⁷ — Men Méning yaman gépimni qilip ghotuldishidighan bu rezil jamaetke qachan'ghiche chidishim kérek? Israillarning Méning yaman gépimni qilghanliri, shu *toxtawsiz* ghotuldashlirining hemmisini anglidim.■ ²⁸ Sen ulargha: — Perwerdigar mundaq deydu: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, xep, Men silerge quliqimgha kirgen sözliringlar boyiche muamile qilmaydighan bolsam!■ ²⁹ Silerning ölükünglar mushu chölde yatidu; silerning ichinglarda sanaqtin ötküzülgenler, yeni yéshi yigirmidin ashqan, Méning yaman gépimni qilip ghotuldighanlarning hemmisi pütün sani boyiche■ ³⁰ Silerge qol kötürüp *qesem qilip*,

■ **14:23** Qan. 1:35, 36 ■ **14:24** Ye. 14:8, 9 ■ **14:27** Zeb. 106:24-26 ■ **14:28** Chöl. 26:65; 32:11 ■ **14:29** Qan. 1:35; Ibr. 3:17

turalghunglar qilip bérimen dégen zémín'gha héch kirelmeydu; peqet Yefunnehning oghli Kaleb bilen Nunning oghli Yeshuala kiridu.■

³¹ Silerning kichik baliliringlar, yeni «Bulinip, düshmenning oljisi bolup qalidu» déyilgenlerni Men bashlap kirimen, ular siler kemsitken u zémindin behrimen bolidu. ³² Biraq siler bolsanglar, siler yiqilip, ölükünglar bu chölde qalidu.

³³ Silerning baliliringlar buzuqluq-wapasizliqlarning elimini tartip, ölükünglar chölde yoqalghuche, bu chölde qiriq yil sergerdan bolup yürüdü.□ ³⁴ Silerning shu zéminni charlighan künliringlarning sani boyiche, qiriq küning herbir künini bir yil hésablap, qebihlikliringlarni qiriq yil öz üstünglarcha élip yürüsilér; shu chaghda Méning özünglardin yatlashqinimning néme ikenlikini bilip yétüsilér» — dégin.■ ³⁵ Men Perwerdigar shundaq dégenikenmen, yighilip Manga qarshi chiqqan bu rezil xelq jamaitige Men choqum shundaq qilimen; ular mushu chöl-jeziride yewétilidu, shu yerde ölidu.

³⁶ Musa u zéminni charlap kélishke ewetkenler qaytip kelgende, u zémín toghruluq yaman xewer élip kélish bilen pütün jamaetni ghotulditip, Musaning yaman gépini qilghuzghanlar, ³⁷ yeni u zémín toghruluq yaman xewer ekelgen bu kishilerning hemmisi waba késili tégip Perwerdigarning aldida öldi.■ ³⁸ Zéminni charlap kélishke barghan ademler ichidin peqet Nunning

■ **14:30** Ye. 14:6 □ **14:33** «buzuqluq-wapasizliqlar» — ibraniy tilida «pahishiwaqliqliringlar». Xudadin ézip kétish Tewrat-Injilda «pahishiwaqliq» dep hésablinidu. ■ **14:34** Zeb. 95:8-11 ■ **14:37** 1Kor. 10:10; Yeh. 5

oghli Yeshua bilen Yefunnehning oghli Kalebla hayat qaldi.

Öz meyliche hujumgha ötüp meghlup bolup qéchish

³⁹ Musa bu geplerni pütkül Israil jamaitige éytiwidi, hemmisi bek hesret chekti. ⁴⁰ Ular etigen tang atqanda turup taghqa chiqip: — Mana biz kelduq! Perwerdigar éytqan yurtqa chiqip hujum qilayli; chünki biz gunah qilduq, — déyishti.

⁴¹ — Siler yene némishqa Perwerdigarning em-rige xilapliq qilisiler? — dédi Musa, — Bu ish ghelibilik bolmaydu! ■ ⁴² Perwerdigar aranglarda bolmighachqa, düshmenning qilichi astida ölüp, meghlup bolmasliqinglar üçün hujumgha chiq-manglar. ⁴³ Chünki Amalekler bilen Qanaaniylar u yurtta, silerning aldinglarda turidu; siler qilich astida ölüp kétisiler; chünki siler Perwerdigardin ténip kettinglar, Perwerdigar siler bilen bille bol-maydu.

⁴⁴ Lékin, gerche Perwerdigarning ehde sanduqi we Musa bargahatin qozghalmighan bolsimu, ular yenila öz meyliche taghqa chiqip hujumgha ötti.

⁴⁵ Shuning bilen Amalekler bilen shu taghda turushluq Qanaaniylar chüshüp ularni taki Xormahghiche qoghlap, bitchit qilip qirghin qildi.

15

Türlük qurbanliqlar toghrisidiki qaide-nizam

■ **14:41** Qan. 1:41

1 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
 2 Sen Israillargha mundaq dégin: — Siler makan-
 lishishinglar üçün silerge teqdim qilip béridighan
 zémin'gha kirgen chéghinglarda, ³ eger Perwerdi-
 gargha atap otta sunulidighan, uninggha xushbuy
 bolsun dep birer hediye-qurbanliq qilmaqchi bol-
 sanglar, qurbanliq kala yaki qoy-öchke padisidin
 bolsun. Ü köydürme qurbanliq bolsun, qesemni
 ada qilish qurbanliqi bolsun, ixtiyariy qurbanliq
 yaki silerge békitilgen héytlardiki zörür qurbanliq
 bolsun, □ ⁴⁻⁵ qurbanliq sun'ghuchi kishi Perwerdi-
 gargha atighinigha bir ashliq hediyesini qoshup
 keltürsun. Köydürme qurbanliq yaki bashqa qur-
 banliq qoza bolsa, undaқта ashliq hediyesi zeytun
 méyidin bir hinning töttin biri ilestürülgen ésil
 undin efahning ondin biri bolsun; uninggha yene
 sharab hediyesi süpitide töttin bir hin sharabni
 qushup sunsun. □ ■

⁶ Qurbanliqing qochqar bolsa, sen uninggha
 ashliq hediyesi süpitide üchtin bir hin zeytun méyi
 ilestürülgen ésil undin efahning ondin ikkisi
 bolsun ⁷ we sharab hediyesi süpitide töttin bir hin
 sharabni qushup sunsun; bular Perwerdigargha
 xushbuy chiqarsun dep sunulsun. ⁸ Eger sen
 Perwerdigargha köydürme qurbanliq, yaki qesem
 ada qilish qurbanliqi yaki inaqliq qurbanliqi
 süpitide torpaq atighan bolsang, ⁹ undaқта
 torpaqqa ashliq hediye süpitide yérim hin zeytun

□ **15:3** «birer hediye-qurbanliq qilmaqchi bolsanglar» — bu
 ayette közde tutulghan qurbanliqlarning hemmisi «köydürme qur-
 banliq» yaki «inaqliq qurbanliq»dur (5-ayetni körüng). □ **15:4-5**
 «bir efah» — texminen 2 küre yaki 22 litr idi. Bir hin texminen 3.6
 litr idi. ■ **15:4-5** Law. 2:1; 6:14

méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin üçini,¹⁰ sharab hediye süpitide yérim hin sharabni qoshup sun'ghin; bular Perwerdigargha atilip otta sunulup, xushbuy chiqarsun dep keltürülsun.

¹¹ Herbir sunulghan torpaq, qochqar, qoza yaki oghlaqqa nisbeten mushundaq qilinsun. ¹² Siler sunidighininglarning sani boyiche, herxil qurbanliqning sanigha qarap shundaq qilisiler.

¹³ Shu zéminda tughulghanlarning hemmisi Perwerdigargha xushbuy chiqarsun dep, otta sunulidighan qurbanliq qilmaqchi bolsa ene shundaq qilsun. ¹⁴ Shuningdek siler bilen bille turuwatqan musapir yaki ewladmu-ewlad siler bilen bille turuwatqanlar bolsa,

xushbuy chiqarsun dep otta sunulidighan qurbanliq qilmaqchi bolsa, siler qandaq qilghan bolsanglar, ularmu shundaq qilsun. ¹⁵ Pütkül jamaetke, meyli siler bolunglar yaki siler bilen

bille turuwatqan musapir bolsun, hemminglar üçün oxshash bir belgilime bolidu; siler üçün dewrmu-dewr ebediy bir belgilime bolidu; Perwerdigar aldida siler qandaq bolsanglar, musapirlarmu shundaqtur.■

¹⁶ Silergimu, aranglarda turuwatqan musapirlarghimu oxshash bir qanun-belgilime, oxshash bir höküm bolsun.

¹⁷ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

¹⁸ Sen Israillargha söz qilip ulargha mundaq dégin: — «Siler Men silerni ekiridighan zémin'gha yétip barghanda, ¹⁹ shu yerdin chiqqan ashliqni yeydighan chéghinglarda, Perwerdigargha bir

■ 15:15 Mis. 12:49; Chöl. 9:14

«kötürme hediye» teqdim qilinglar. ²⁰ Siler herbir yéngi xémirdin pishqan nanlardin birini «kötürme hediye» qilip teqdim qilinglar; siler uni teqdim qilghanda xuddi xamanning «kötürme hediye»sige oxshash bolsun. □ ²¹ Dewrdin-dewrge siler deslepki hosuldin chiqqan xémirdin bir nanni «kötürme hediye» süpitide Perwerdigargha sununglar.

Bilmey qilghan gunahi üçün kafaret keltürüş

²² Eger siler özünglar bilmey ézip gunah qilip, Perwerdigarning Musagha buyrughan bu barliq emirlirige emel qilmighan bolsanglar, □ ²³ yeni Perwerdigar buyrughan kündin étibaren barliq ewladliringlarghiche Perwerdigarning Musaning wastisi bilen silerge buyrughan barliq ishlirigha emel qilmighan bolsanglar, ²⁴ jamaet shundaq birer gunahning bilmey ötküzülgenlikidin xewersiz bolsa, undaqta pütkül jamaet Perwerdigargha xushbuy chiqarsun dep yash bir torpaqni

□ **15:20** «Siler **herbir yéngi xémirdin pishqan nanalardin birini «kötürme hediye» qilip teqdim qilinglar**» — bashqa birxil terjimisi: «Siler deslepki hosuldin chiqqan xémirdin bir nan pishurup uni «kötürme hediye» qilip teqdim qilinglar» (biraq terjimimiz «Ez.» 44:30din qarighanda toghriraq bolushi mumkin). «xamanning «kötürme hediye»sige **oxshash bolsun**» — oqurmenlerge melumki, Israaillar yéngi pishqan hosulning tunji qismini xamandin ayrip, Xudagha atishi kérek («Mis.» 23:19, 34:22 we 26ni körüng.) □ **15:22** «**emel qilmighan bolsanglar**» — bu ayetlerde közde tutulghan gunah Xudaning emrlirige **emel qilmasliqtin** ibaret; «Law.» 4-babta tilgha élin'ghan qurbanliqlar Xudaning emrlirige **xilapliq qilghan ishlargha** kafaret keltüridighan qurbanliqlardin ibaret.

köydürme qurbanliq süpitide sunsun hemde qaide-nizam boyiche uningha munasiwetlik ashliq hediye bilen sharab hediye qoshup sunsun, we uning üstige bir tékini gunah qurbanliqi süpitide sunsun. ²⁵ Shu yol bilen kahin pütkül Israil jamaiti üçün kafaret keltürüp, bu gunah ulardin kechürüm qilinidu; chünki bu bilmey ötküzüp qoyghan gunah we ular özlirining bilmey ötküzüp qoyghan gunahi üçün qurbanliq, yeni Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq we gunah qurbanliqini birlikte Perwerdigar aldigha sun'ghan. ²⁶ Bu gunah pütkül Israil jamaiti bilen ularning arisida turuwatqan musapirlarning hemmisidin kechürüm qilinidu, chünki bu pütkül xelq bilmey turup ötküzüp qoyghan gunah-tur.

²⁷ Eger bir kishi bilmestin gunah qilip qoyghan bolsa, u bir yashliq bir chishi oghlaqni gunah qurbanliqi süpitide sunsun. ■ ²⁸ Kahin shu yol bilen bilmey gunah qilip qoyghan adem üçün kafaret keltüridu; uning üçün kafaret keltürse uning Perwerdigar aldida bilmey ötküzgen gunahi uningdin kechürüm qilinidu. ²⁹ Bilmey birer sewenlik ötküzüp qoyghan barliq kishilerge, meyli shu zéminda tughulghan Israillar bolsun yaki ularning arisida turuwatqan musapirlargha bolsun, — silerning hemminglarga oxshash bir qanun-belgilime tetbiqlinidu.

Bilip turup qilghan gunahlar toghruluq

³⁰ Lékin yürükini qaptek qilip ish körgen kishi, meyli u zéminda tughulghan bolsun yaki musapir bolsun, Perwerdigargha haqaret keltürgen bolidu; u hamam öz xelqidin üzüp tashlinidu. ³¹ U Perwerdigarning sözini mensitmigeniken, Perwerdigarning emrige xilapliq qilghaniken; shuning üçün u choqum üzüp tashlinidu; gunahi özining béshigha chüshidu.

Shabat künige xilapliq qilghuchilargha béridighan jaza

³² Israillar chöl-jeziridiki waqitlirida, bir kishining shabat künide otun tergenliki bayqaldi. □ ³³ Otun tériwatqanliqini bayqap qalghanlar uni Musa, Harun we pütkül jamaetning aldigha élip keldi. ³⁴ Uni qandaq bir terep qilish kérekliki téxi körsitilmigechke, ular uni qamap qoydi. ■ ³⁵ Perwerdigar Musagha: — U adem öltürülmise bolmaydu; pütün jamaet uni bargahning téshigha epchiqip chalma-késeq qilip öltürsun, — dédi. ³⁶ Andin pütün jamaet u ademni bargah sirtigha epchiqip, xuddi Perwerdigar Musagha buyrughandek, chalma-késeq qilip öltürdi.

Kiyim-kéçeklerge chucha tutush nizami

³⁷ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — ³⁸ Sen Israillargha mundaq dégin, ular ewladmu ewlad kiyim-kéçeklirining chörisige chuchilarni

□ **15:32** «bir **kishining shabat künide otun tergenliki bayqaldi**» — shübhisizki, bu weqe yuqiriqi 30-31-ayettiki prinsipqa misal keltürülüş üçün bayan qilinidu. ■ **15:34** Law. 24:12

tutsun hem burjikidiki chuchilirining herbirige kök shoyna tikip qoysun;■ 39 bu xil chuchilar silerning uni tikip turushunglar üçün bolidu; uni körgende Perwerdigarning barliq emrlirini ésinglarda tutup, ulargha emel qilishinglar üçün bu silerge bir esletme bolidu; shuningdek silerning hazirqidek özünglarning könglünglar we közünglarning keynige kirip, qatirap buzuqluq qilip ketmeslikinglar,□ 40 Méning barliq emrlirimni este tutushunglar hem uninggha emel qilip, Xudayinglarga atap pak-muqeddes bolushunglar üçün bolsun. 41 Men Xudayinglar bolush üçün silerni Misir zéminidin élip chiqqan Perwerdigardurmen; Men Perwerdigar Xudayinglardurmen.

16

Korah, Datan we Abiramning asiqliq qilishi

¹ Lawiyning ewrisi, Kohatning newrisi, Izharning oghli Korah we Rubenning ewladliridin Éliabning oghulliri Datan bilen Abiram we Peletning oghli On■ ² Israillar ichidiki jamaet emirliri bolghan, jamaet ichidin saylap chiqilghan mötiwerlerdin ikki yüz ellik kishini bashlap kélip Musagha qarshi chiqti. ³ Ular yighilip Musagha qarshi hem Harun'gha qarshi chiqip: —

■ **15:38** Qan. 22:12; Mat. 23:5 □ **15:39** «buzuqluq» — Tewrattiki köp qisimlarda körsitilgen bu «buzuqluq»ning hem jismaniy jeheti (eysh-ishret) hem rohiy jeheti (butpereslik qilip Xudagha wapasiqliq qilish) bardur. ■ **16:1** Chöl. 26:9; 27:3; Yeh. 11

Siler heddinglardin bek ashtinglar, pütkül jamaetning hemmisi pak-muqeddes, Perwerdigarmu ularning arisida, shundaq turughluq siler néme dep özünglerni Perwerdigarning jamaitidin üstün qoyusiler? — dédi.

⁴⁻⁵ Musa ularning gépini anglap düm yiqilip, Korah bilen uning guruhidikilerge söz qilip: —

Ete etigende Perwerdigar kimlarning Özige mensup ikenlikini, kimlarning pak-muqeddes ikenlikini ayan qilidu; shu kishini Özige yéqinlashturidu; kimni tallighan bolsa, uni Özige yéqinlashturidu. ⁶ Siler mundaq qilinglar: — Sen Korah we séning guruhingdikiler hemmisi xushbuydanlarni epkélinglar; ⁷ ete Perwerdigarning aldida xushbuydanlarga ot yéqip, xushbuyni uning üstige qoyunglar; Perwerdigar kimni tallisa, shu muqeddes-pak bolghan bolsun! Ey siler Lawiylar, heddinglardin bek ashtinglar! — dédi.

⁸ Musa yene Korahqa:

— I Lawiylar, gépimge qulaq sélinglar. ⁹⁻¹⁰ Israilning Xudasi Perwerdigar silerni Özining chédirining ishlirini qilsun dep hemde jamaetning aldida ularning xizmitide bolsun dep Özige yéqinlashturush üçün silerni Israil jamaitidin ayrip chiqqan — yeni Perwerdigar séni we séning hemme qérindashliring bolghan Lawiyning ewladlirini birdek Özige yéqinlashturghanliqi silerche kichik ishmu? Siler yene téxi kahinliq

wezipisini tama qiliwatamsiler?□ 11 Shu wejidin sen we séning guruhingdikiler hemmisi yighilip Perwerdigargha qarshi chiqiwétipsiler-de; Harun némidi, siler uning üstidin shunchilik aghrinip ghotuldiship ketküdek? — dédi.

12 Musa Éliabning oghli Datan bilen Abiramni qichqirip kélishe adem ewetiwidi, ular:

— Barmaymiz! 13 Séning bizni süt bilen hesel aqidighan zémindin bashlap chiqip bu chöl-jeziride öltermekchi bolghanliqingning özi kichik ishmu? Sen téxi özüngni padishah hésablap bizning üstimizdin hökümraniq qilmaqchimu?□ 14 Halbuki, sen bizni süt bilen hesel aqidighan yurtqa bashlap kelmiding, étiz we üzümzarliqlarnimu bizge miras qilip bermiding. Sen bu xeqning közinimu oyuwalmaqchimu? Biz barmaymiz! — dédi.

15 Buni anglap Musa qattiq ghezeplinip Perwerdigargha: —

Ularning sowghat-hediyesige étibar qilmighay-sen; men ularning hetta birer éshikinimu tarti-walmidim, birer adimigimu héch ziyax-zexmet yetküzmidim, — dédi.■

Xudaning jazasi

□ 16:9-10 «Perwerdigar **silerni, yeni Lawiylarni...** Özige yéqinlashturush üçün silerni Israil jamaitidin ayrip chiqqan...» — oqurmenlarning éside bolushi kérekki, Xuda eslide Lawiy qebilisi ichidin Harun we uning ewladlirini özige kahin bolushqa tal-lighanidi, qalghan Lawiylarni muqeddes chédirdiki xizmette bolup kahinlarga yaremchi rolda bolushqa békitkenidi. □ 16:13 «**bizni süt bilen hesel aqidighan zémindin bashlap chiqip...**» — mushu ademler Misir zéminini maxtimaqchi bolup, shu yerdiki qulluq hayatini pütünley untudi. ■ 16:15 1Sam. 12:3

16 Musa Korahqa: —

Ete sen we séning guruhingdikiler — sen, ular we Harun Perwerdigarning aldigha kélinglar. 17

Herbiringlar özünqlarning xushbuydanliringlarni ekilip uning üstige xushbuyni sélinglar; herbiringlar özünqlarning xushbuydanliringlarni, yeni jemiý ikki yüz ellik xushbuydanni élip uni Perwerdigarning huzurida tutup turunglar; senmu, Harunmu herbiringlar öz xushbuydanliringlarni élip kélinglar, — dédi.

18 Shuning bilen herbir adem özining xushbuydanini élip, otni yéqip, xushbuy sélip, Musa we Harun bilen birlikte jamaet chédirining derwazisi aldida turushti. 19 Korah Musa bilen Harun'gha hujum qilghili pütün jamaetni yighip jamaet chédirining derwazisi aldigha kéliwidi, Perwerdigarning julasi pütkül jamaetke ayan boldi. 20 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip: —

21 Siler bu xelqning arisidin néri turunglar, men köz yumup achquche ularni yutuwétimen, — déwidi, 22 Musa bilen Harun düm yiqilip: —

I Tengrim, barliq et igilirining rohlirining Xudasi, bir adem gunah qilsa, ghezipingni pütün jamaetke chachamsen? — dédi.■

23 Perwerdigar Musagha söz qilip: — 24 Sen jamaetke: «Siler Korah, Datan we Abiramning turar jayliridin ayrilip ulardin néri kétinglar» — dep buyruq ber; — dédi.

25 Shuning bilen Musa ornidin turup Datan bilen Abiram terepke qarap mangdi; Israil

aqsaqallirimu uninggha egiship mangdi.
²⁶ Musa jamaetke: — Silerdin ötünimen, bu rezil ademlerning chédirliridin yiraq kétinglar, ularning barliq gunahliri sewebidin ular bilen bille weyran bolmasliqinglar üçün ularning héchnersisige qol tegküzmenglar, — dédi.

²⁷ Shuning bilen jamaet Korah, Datan, Abiramning chédirlirining töt etrapidin néri ketti; Datan bilen Abiram bolsa öz ayallirini, oghul-qizlirini we bowaqlirini élip chiqip öz chédirining ishiki aldida turdi.

²⁸ Musa: — Buningdin siler shuni bilisilerki, bu ishlarning hemmisi méning könglümdin chiqqan emes, belki Perwerdigar méni ularni ada qilishqa ewetken: ²⁹ — eger bu ademlerning ölümü adettiki ademlerning ölümige oxshash bolidighan yaki ularning béshigha chüshidighan qismetler adettiki ademler duchar bolidighan qismetlerge oxshash bolidighan bolsa, Perwerdigar méni ewetmigen bolatti. ³⁰ Eger Perwerdigar yéngi bir ishni qilip, yer aghzini échip ularni we ularning pütün nersisini yutup kétishi bilen, ular tirikla tehtisaragha chüshüp ketse, u chaghda siler bu ademlerning Perwerdigarni mensitmigenlikini bilip qalisiler, — dédi.

³¹ Musaning bu gépi axirlishishi bilenla ularning puti astidiki yer yérildi. ³² Yer aghzini échip ularni barliq ailisidikiler bilen, shuningdek Korahqa tewe hemme ademlerni qoymay teelluqatliri bilen qoshup yutup ketti. ■ ³³ Shundaq qilip, ular we ularning tewesidikilerning hemmisi

tirikla tehtisaragha chüshüp ketti, yer ularning üstide yépildi. Ular shu yol bilen jamaetning arisidin yoqaldi. ³⁴ Ularning etrapida turghan Israilarning hemmisi ularning nalisini anglap: «Yer biznimu yutup kétermikin!» déyiship qéchishti.

³⁵ Andin Perwerdigarning aldidin bir ot chiqip, xushbuy sunuwatqan héliqi ikki yüz ellik ademnimu yutup ketti.■

Yadname qilishqa qaldurulghan xushbuydanlar

³⁶ Perwerdigar Musagha mundaq dédi: —

³⁷ Sen kahin Harunning oghli Eliazargha buyrughin, u xushbuydanlarni ot arisidin tériwélip, choghlirini yiraqlargha chéchiwetsun, chünki u xushbuydanlar Xudagha atalghandur;

³⁸ shunga özining jénigha özi zamin bolghan gunahkarlarning xushbuydanlirini tériwalghin; ular qurban'gahni qaplash üçün soqup népiz tünike qilinsun, chünki bu xushbuydanlar eslide Perwerdigarning huzurigha sunulup uninggha atalip muqeddes qilin'ghan. Shundaq qilip ular kéyin Israillargha ibret bolidighan isharet-belge bolidu.

³⁹ Shuning bilen kahin Eliazar otta köydürüwétilgenler sun'ghan mis xushbuydanlarni tériwaldi; ular qurban'gahni qaplitishqa népiz tünike qilip soquldi. ⁴⁰ Shuning bilen *qurban'gahning bu qaplimisi* Harunning ewladlirigha yat ademlarning xuddi Korah bilen uning guruhidikilerge oxshash qismetke qalmasliqi üçün, Perwerdigarning huzurida

xushbuy köydürüşke yéqinlashmasliqigha Israillar üçün bir esletme boldi. Bu Perwerdigarning Musaning wastisi bilen Eliazargha buyrughanliridur.

Jamaetning Harunning yalwurushi sewebidin qutulup qélishi

⁴¹ Etisi pütkül Israil jamaiti Musa bilen Harunning yaman gépini qilip: —

Siler Perwerdigarning xelqini öltürdünglar, — dep ghotuldashti. ⁴² We shundaq boldiki, jamaet Musa bilen Harun'gha hujum qilishqa yighiliwatqanda, jamaet burulup jamaet chédirigha qariwidi, we mana, bulut chédirni qapliwalidi hem Perwerdigarning julasi ayan boldi. ⁴³ Shuning bilen Musa bilen Harun jamaet chédirining aldigha béríp turdi.

⁴⁴ Perwerdigar Musagha söz qilip: —

⁴⁵ Men közni yumup achquche ularni yoqitip tashlishim üçün ikkinglar bu jamaettin chiqip néri kétinglar, — dep buyruwidi, ikkiylen yiqilip yerde düm yatti. ⁴⁶ Musa Harun'gha: —

Sen xushbuydanni élip uninggha qurban'gahtiki ottin sal, uninggha xushbuy qoyup, ular üçün kafaret keltürüşke tézlikte jamaetning arisigha apar; chünki qehr-ghezep Perwerdigarning aldidin chiqti, waba basqili turdi, — dédi. ⁴⁷ Harun Musaning déginidek qilip, xushbuydanni élip jamaetning arisigha yügürüp kirdi; we mana, waba kishilerning arisida bashlan'ghanidi; u xushbuyni xushbuydan'gha sélip, xelq üçün kafaret keltürdi. ⁴⁸ U ölükler bilen tirikler otturisida turuwidi, waba toxtidi. ⁴⁹ Korahning weqesi munasiwiti bilen ölgenlerdin bashqa, waba

sewebidin ölgenler on töt ming yette yüz kishi boldi. □ ⁵⁰ Harun jamaet chédirining derwazisi yénida turghan Musaning yénigha yénip keldi; waba toxtidi.

17

Harunning hasisining chécheklishi

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — ² «Sen Israillargha söz qilip, ulardin ata jemeti boyiche, her qebilining emiridin birdin on ikki hasa alghin; sen ularning herbirining ismini özining hasisigha yézip qoyghin. ³ Lawiy qebilising hasisigha Harunning ismini yazghin, chünki herbir ata jemet qebile bashliqi üçhün bir hasa wekil bolidu. ⁴ Sen bu hasilarni jamaet chédiridiki höküm-guwahliq *sanduqining* aldigha, yeni Men séning bilen körüshidighan yerge qoyghin. □ ■ ⁵ We shundaq boliduki, Men tallighan kishining bolsa,

□ **16:49** ««Korah we ailisidikiler» toghruluq — izahat» — Korah we ailisidikiler shundaq esheddiy aqiwetke uchrighini bilen, uning kényinki bezi ewladliri «Zebur»ning bezi qisimlirini (mesilen, 42-49-küylerni) yazghan. Korahdikilerning beziliri 24-ayette körsitilgen emрге itaet qilghan bolsa kérek. □ **17:4** «höküm-guwahliq» — mushu yerde «höküm-guwahliq» Xudaning Israilgha bolghan tüp emrlirini, shundaqla uning Israil bilen bolghan ehdisini körsitidu; Xudaning muqeddes mahiyiti we xaraktéri shu emrlerde ayan qilin'ghachqa, «höküm-guwah» depmu atilidu. Oqurmenlerge ayanki, shu emrler ehde sanduqi ichide saqlaqliq tash taxtaylar üstide pütüklük idi. Shunga bezide sanduq «höküm-guwahliq sanduqi», ibadet chédiri «höküm-guwahliq chédiri» dep atilidu. ■ **17:4** Mis. 25:22

uning hasisi bix süridu; shundaq qilip Israillarning silerge ghudurashqan geplirini toxtitip Manga anglanmaydighan qiliwétimen».

⁶ Shuning bilen Musa Israillargha shundaq söz qildi; ularning hemme emirliri uninggha birdin hasini, jemi bolup on ikki hasini berdi; her bir ata jemetke bir hasa wekil boldi, Harunning hasisimu shularning ichide idi. ⁷ Musa hasilarni höküm-guwahliq chédirigha ekirip Perwerdigarning huzurigha qoydi.

⁸ We shundaq boldiki, Musa etisi höküm-guwahliq chédirigha kiriwidi, mana, Lawiy jemetige wekil bolghan Harunning hasisi bix sürüp, ghunchilap, chécheklep, badam chüshkenidi. ⁹ Musa hasilarning hemmisini Perwerdigarning aldidin élip chiqip, Israil xelqige körsetti; ular körgendin kéyin herkim öz hasilirini élip kétishti.

¹⁰ Perwerdigar Musagha: — Shu asiqliq qilghuchi balilargha bir agah belgisi bolsun dep Harunning hasisini höküm-guwahning aldigha ekirip qoyghin. Shundaq qilsang sen ularning ghudurashqan geplirini toxtitip, Manga anglanmaydighan qilisen; ularmu shuning bilen ölüp ketmeydu, — dédi. □ ■

¹¹ Musa shundaq qildi; Perwerdigar özige qandaq buyrughan bolsa u shundaq qildi.

¹² Israillar Musagha söz qilip: —

Biz nepestin qalay dewatimiz, biz tügeshtuq, biz hemmimiz tügeshtuq! ¹³ Perwerdigarning

□ **17:10 «höküm-guwah»** — 17:4tiki izahatta körsitilgendek, mushu yerde «höküm-guwah» Xudaning Israilgha bolghan tüp emrlirini körsitidu, shundaqla ularni saqlaydighan ehde sanduqini körsitidu.

■ **17:10** Ibr. 9:4

ibadet chédirigha yéqinlashqanlar ölmey qalmaydu, shundaq iken, biz hemmimiz mutleq nepestin qélishimiz kérekmu? — déyishti.

18

Kahin we Lawiylarning wezipisi

¹ Perwerdigar Harun'gha mundaq dédi: — Sen, oghulliring we ata jemetingdikiler séning bilen birlikte muqeddes jaygha munasiwetlik bolghan gunahni, shuningdek sen we oghulliring birlikte kahinliq wezipisige munasiwetlik bolghan gunahni üstünglerge alisiler.□ ² Sen qérindashliring bolghan Lawiy qebilisidikilerni, yeni ata-bowiliringning qebilisidikilerni özüng bilen birleshtür hem ularni xizmitingni qilishi üçün bashlap élip kel; biraq sen bilen oghulliring séning bilen birlikte höküm-guwahliq chédiri aldida xizmetlerni qilsun.□ ³ Ular séning buyruqliringgha teyyar turup, shundaqla chédiridiki barliq xizmet-wezipisini öteydu; peqet muqeddes jaydiki qacha-qucha eswablargha we qurban'gahqa yéqinlashmisun; undaq qilsa, ularmu, silermu ölüp kétisiler. ⁴ Ular séning

□ **18:1** «muqeddes jaygha munasiwetlik bolghan gunah» — démek, muqeddes jay bilen munasiwetlik melum gunah ötküzülse, shu gunahning mes'uliyitini birinchi üstige alghuchi kahinlar hem Lawiylar bolidu; gunah kahinliq bilen munasiwetlik ish bolsa mes'uliyetni birinchi üstige alghuchi kahinlar bolushi kérek. Mushu agah, shühbisizki, 17-babtiki weqe bilen munasiwetlik agahtur. □ **18:2** «birleshtür» — bu söz mushu yerde we 4-ayette ibraniy tilida «Lawiy» dégen söz bilen ipadilinidu («Yar.» 29:34ni körüng).

bilen birliship, jamaet chédiridiki wezipini ötep, qilidighan herbir ishini qilsun; peqetla héch yat kishiler silerge yéqinlashmisun. ⁵ Qehr-ghezep yene Israillarning béshigha chüshmisun üçhün, siler muqeddes jaydiki wezipe bilen qurban'gahdiki wezipini öteshke mes'ul bolunglar. ⁶ Mana, Men Özüm silerning qérindashliringlar bolghan Lawiylarni Israillar ichidin tallap chiqtim; ular jamaet chédirining ishlirini qilishqa Perwerdigargha teqdim qilin'ghan bolup, silerge sowgha süpitide ata qilin'ghan.■ ⁷ Lékin sen we oghulliring séning bilen birlikte kahinliq wezipenglerde turup, qurban'gahtiki barliq ishlarni hem perde ichidiki ishlarni béjiringlar; silerning wezipengler shundaq bolsun. Kahinliq wezipisini, xizmitimde bolushunglar üçhün silerge sowgha qilip berdim; yat ademler yéqinlashsa, öltürüwétilsun.

Kahinlarning élishqa tégishlik ülüshi

⁸ Perwerdigar Harun'gha mundaq dédi: — Men Manga sunulghan kôtürme hediyeleini, yeni Israillar Manga muqeddes dep atighan barliq nersilerni ülüshunglar bolsun dep, mana menggülük belgilime bilen sanga we séning ewladliringgha teqdim qildim. ⁹ Israillar otta sunidighan, «eng muqeddes» nersilerdin silerge munular qaldurup bérilidu: — ularning Manga atap sun'ghan barliq nersiliri, yeni barliq ashliq hediyeleerdin, barliq gunah qurbanliqliridin, barliq itaetsizlik qurbanliqliridin «eng muqeddes» hésablan'ghanliri,

sanga we ewladliringgha ata qilinidu. ¹⁰ Sen shu *ülüşhüngni* «eng muqeddes» süpitide yégin, silerdin bolghan herbir er kishi uni yésun; u sanga «eng muqeddes» dep bilinsun.□

¹¹ Munularmu séning bolidu: — Israillarning sowghatliri ichidin kötürme hedieler; barliq pulanglatma hedieler séning; Men ularni sanga, shundaqla oghulliring bilen qizliringgha menggülük belgilime bilen teqdim qildim; séning öyüngdiki herbir pak adem uningdin yése bolidu.■

¹² Zeytun méyidin eng ésilini, yéngi sharabtin eng ésilini, shundaqla ashliqtin eng ésilini, yeni Israillar Perwerdigargha atap sun'ghan deslepki pishqan mehsulatlarning hemmisini Men sanga teqdim qilip berdim. ¹³ Ular yerdin élip Perwerdigargha atap ekelgen deslepki pishqan nersilerning hemmisi séning bolsun; öyüngdiki herbir pak adem uningdin yése bolidu.

¹⁴ Israilda Xudagha mutleq atilidighan herbir nerse séning bolidu.■

¹⁵ Ular Perwerdigargha atap keltüridighan barliq janiwarlarning tunjiliri, meyli insan yaki ulagh-charpay bolsun séning bolidu; halbuki, insanlarning tunjilirini bolsa ularni tölem tölep yanduruwalsun we napak haywanlarning

□ **18:10** «sen **shu** *ülüşhüngni* «eng **muqeddes**» süpitide **yégin**» — «eng muqeddes» hésablan'ghan nersiler «muqeddes yerde», yeni muqeddes jaydiki hoylida yéyilishi kérek idi. Mesilen, «Law.» 6:16ni körüng. ■ **18:11** Law. 10:14 ■ **18:14** Law. 27:28

tunjilirini tölem tölep yanduruwalsun. □ ■ ¹⁶ Tölem tölesh kérek bolghanlar üçün yéshi bir ayliqtin ashqanda tölem puli tölensun; ulargha sen toxtatqan baha boyiche, yeni muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche (bir shekel yigirme gerahdur) baha qoyup, besh kümüş shekel al. ■ ¹⁷ Peqet tunji kala, tunji qoy yaki tunji oghlaqqa tölem alsang bolmaydu; ularning hemmisi muqeddestur. Sen ularning qénini qurban'gahqa chéchip, méyini Perwerdigargha atap otta sunulidighan, Uninggha xushbuy keltüridighan qurbanliq süpitide köydürgin. ¹⁸ Ularning göshi séning bolidu; xuddi «kötürme hediye» qilin'ghan tösh we ong arqa putigha oxshash, sanga tewe bolidu. ¹⁹ Israillar Perwerdigargha atap sun'ghan muqeddes nersiler ichidiki kötürme hediye-qurbanliqning hemmisini Men sanga we séning bilen bille turuwatqan oghul-qizliringgha menggülük belgilime bilen teqdim qildim. Bu Perwerdigar aldida sanga we séning bilen bille turuwatqan ewladliring üçün menggülük tuzluq ehde bolidu.

Lawiylarning wezipiliri hem ülüshliri

²⁰ Perwerdigar Harun'gha mundaq dédi: —
Israil zéminida séning héchqandaq mirasing bolmaydu, ularning arisidimu héchqandaq

□ **18:15** «barliq janiwarlarning tunjiliri» — ibraniy tilida «barliq et igisi (bolghan janiwar)ning baliyatqusini achidighanlar». «**tölem tölep yanduruwalsun**» — démek, xelq ularning ornida kahinlarga pul bérishi kérek. ■ **18:15** Mis. 13:2; 22:29; Law. 27:26; Chöl. 3:13 ■ **18:16** Mis. 30:13; Law. 27:25; Chöl. 3:47; Ez. 45:12

nésiweg bolmaydu; Israillar arisida mana Men Özüm séning nésiweg, séning mirasingdurmen.■

²¹ Lawiylargha bolsa, ularning öteydighan xizmetliri, yeni jamaet chédiridiki xizmiti üçhün, mana Men Israilda teqdim qilin'ghan barliq «ondin bir ülush»ning hemmisini ulargha miras qilip bergenmen. ²² Buningdin kéyin, gunahkar bolup ölüp ketmesliki üçhün, Israillar jamaet chédirigha yéqinlashmisun. ²³ Jamaet chédiridiki xizmetni bolsa, uni ötigüchiler peqet Lawiylarla bolidu we shu ishta bolghan gunahini özliri üstige alidu, bu siler üçhün ewladmu-ewlad menggülük bir belgilime bolidu; ularning Israillarning ichide héchqandaq mirasi bolmaydu.□ ²⁴ Chünki Israillarning Perwerdigargha atap kötürme hediye süpitide sun'ghan «ondin bir ülush»ni Lawiylargha miras qilip teqdim qilidighan boldum; shunga Men ular toghruluq: Israillar ichide héchqandaq mirasi bolsa bolmaydu, — dédim.

²⁵ Perwerdigar Musagha mundaq dédi: —

²⁶ Sen Lawiylargha éytqin: «Siler Israillarning qolidin Men silerge miras bolsun dep teqdim qilghan «ondin bir ülush»ni alghan ikensiler, siler shu ondin bir ülushning yene ondin bir ülushini ayrip, uni Perwerdigargha atap kötürme hediye süpitide sununglar. ²⁷ Bu yol

■ **18:20** Qan. 10:9; 18:2; Ez. 44:28 □ **18:23** «shu ishta bolghan gunahini özliri üstige alidu» — démek, mubada Lawiylar muqeddes chédirni bulghap, gunah sadir qilsa, shundaqla ularning bixestelikidin xelq muqeddes chédirni bulghap herqandaq gunah sadir qilghan bolsa, bash mes'uliyetni Lawiylar öz üstige élishi kérek.

bilen silerning shu «kötürme hediye»nglar silerge «xamandiki ashliqinglar»din hem «sharab kölchikidiki tolup tashqan sharabinglar»din atalghanlar hésablinidu.□ 28 Bundaq bolghanda, siler Israillarning qolidin alghan ondin bir ülüşning hemmisidin Perwerdigargha atap kötürme hediye sunisiler; siler Perwerdigargha atighan shu «kötürme hediye»ni kahin Harun'gha béringlar. 29 Silerge teqdim qilin'ghan barliq nersilerdin eng ésilini élip shularni muqeddes hésablap «Perwerdigargha atalghan toluq kötürme hediye» süpitide sununglar».

30 Shunga sen Lawiylargha éytqinki, «Siler shulardin eng ésilini kötürüp sunsanglar, bu siler Lawiylarning xamandiki ashliqinglar we sharab kölchikidiki sharabinglarga oxshash hésablinidu. 31 Shundaq qilghandin kéyin siler we öydikiliringlar shu «ondin bir ülüş»lerni xalighan yerde yésenglar bolidu, chünki bu silerning jamaet chédiridiki xizmitinglarning in'ami bolidu;□ 32 Siler *shu ülüşlerdin* eng ésilini kötürüp sunsanglar, mushu ishinglar sewebidin gunahkar bolmaysiler. Undaq qilsanglar siler Israillar atighan muqeddes nersilerni bulghimaysiler,

□ **18:27** «...silerning **shu «kötürme hediye»nglar... din atalghanlar hésablinidu**» — Lawiylarning héchqandaq xamini yaki sharab kölçekliri yoq idi, elwette. Shunga ular özliri xelqtin qobul qilghan «ondin bir ülüş»lerdin ondin birini élip, Perwerdigargha «kötürme hediye»lerni atishi kérek. Shu yol bilen ularning sun'ghini xuddi déhqanlarning Perwerdigargha öz hosulidin sun'ghinigha oxshash bolidu. □ **18:31** «siler **we öydikiliringlar**» — mushu yerde Lawiylarni körsitidu.

shuning bilen ölmeyisiler».[□]

19

Qizil siyirning küli

¹ Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: —

² Men Perwerdigar emr qilghan qanun-belgilime shuki: — Sen Israillargha buyrughin, ular béjirim, nuqsansiz, boyunturuq sélinmighan qizil yash siyirdin birni séning yéninggha ekelsun.

³ Sen siyirni kahin Eliazargha tapshur, u uni chédirgahning sirtigha epchiqsun, andin birsi siyirni uning aldida boghuzlisun.■

⁴ Kahin Eliazar barmiqini qan'gha milep, jamaet chédirining aldigha qaritip yette mertem chachsun.■ ⁵ Andin birsi Eliazarning köz aldida pütkül siyirni köydürsun, yeni uning térisi, göshi, qéni we tézeklirini köydürsun.■ ⁶ Kahin kédir yaghichi, zofa ösümlüki we qizil rextni siyir köydürüldighan otqa tashlisun.□ ⁷ Andin kahin öz kiyimini yusun we bedinini suda yusun, andin kéyin bargahqa kirishke bolidu; lékin kahin kech kirküche napak sanalsun. ⁸ Siyirni köydürgen kishimu kiyimlirini su bilen yuyup, öz bedinini

□ **18:32** «siler Israillar atighan muqeddes nersilerni bulghimaysiler, shuning bilen ölmeyisiler» — bashqa bir xil terjimisi: «siler Israillar atighan muqeddes nersilerni héch bulghimanglar; bolmisa, ölisiler». ■ **19:3** Ibr. 13:11, 12 ■ **19:4** Ibr. 9:13 ■ **19:5** Mis. 29:14; Law. 4:11, 12 □ **19:6** «qizil rextni» — yaki «qizil yipni».

suda yusun, andin u kech kirgüche napak sanalsun. ⁹ Pak bir adem siyirning külini yighip bargahning sirtidiki pak bir yerge qoysun; u Israil jamaiti üçün «napakliqni chiqarghuchi su»ni yasashqa shu yerde saqlansun, u bir «gunahni paklighuchi»dur. ¹⁰ Siyirning külini yighishturghan adem özining kiyimlerini yusun we kech kirgüche napak sanalsun. Bu Israillargha we ularning arisida turuwatqan musapirlargha menggülük qanun-belgilime bolidu.

Xelqni napakliqtin paklash nizami

¹¹ — Ölükke, yeni herqandaq ölgen kishining jesitige tégip ketken herbir kishi yette kün napak sanilidu.■ ¹² U adem üçinchi küni *ashu su* bilen özini paklisun, hemde yettinchi künimu paklisun, andin u pak sanilidu; eger u üçinchi küni hemde yettinchi küni özini paklimisa, pak sanalmaydu.□ ¹³ Herqandaq adem ölükke, yeni herqandaq ölgen kishining jesitige tégip ketse, hemde özini paklimisa, Perwerdigarning chédirini bulghighan bolidu; shu kishi Israil arisidin üzüp tashlinidu; chünki «napakliqni chiqarghuchi su» uninggha sépilmigechke, u napak sanilidu; uning napakliqi téxiche üstide turidu.

¹⁴ Eger birer kishi bir chédir ichide ölüp qalghan bolsa, u toghruluq qanun-belgilime mundaq

■ **19:11** Chöl. 31:19; Hag. 2:13 □ **19:12** «Izahat» — toluq ayetning bashqa bir xil terjimisi: «U adem üçinchi küni ene shundaq (napakliqni chiqarghuchi) su bilen özini paklisun, yettinchi küni u pak sanilidu; eger u üçinchi küni özini paklimisa, yettinchi küni pak sanalmaydu».

bolidu: — shu chédirgha kirgen herbirsi we chédirda turup qalghanlarning herbiri yette kün napak sanilidu. ¹⁵ Herbir ochuq turghan, aghzi yéplimighan qacha-quchilarning hemmisi napak sanilidu. ¹⁶ Shuningdek dalada qilich-shemsher bilen öltürülgenlerge, yaki özi ölüp qalghanning ölükige, yaki ademning ustixininigha yaki qebrisige tegken herbir kishi yette kün'giche napak sanilidu. ¹⁷ Kishiler bu napak kishi üçün «paklandurghuchi qurbanliq»ning külidin azraq élip komzekke sélip, ularning üstige éqin su quysun. ¹⁸ Andin pak bir kishi zofa ösümlükini élip shu sugha tegküzüp uni chédirgha we ichidiki barliq qacha-quchilargha hem shu yerde turghan barliq kishilerning üstige sépip qoysun, we yene uni ustixan'gha, öltürülgüchige yaki qebrige tegken kishining üstige sépip qoysun.■ ¹⁹ Üchinchi küni we yettinchi küni héliqi pak adem *pak bolmighan ademlerning* üstige shu suni sépip qoysun; shundaq qilghanda, yettinchi künige kelgende u kishi paklan'ghan bolidu; andin u kishi kiyimlirini yuyup, bedinini suda yusun, kech kirgende u pak sanilidu. ²⁰ Lékin napak bolup qélip, özini paklimighan kishi Perwerdigarning muqeddes jayini bulghighini üçün, jamaet arisidin üzüp tashlinidu; «napakliqni chiqarghuchi su» uning üstige sépilmigen, shunga u napak sanilidu. ²¹ Bu Israillargha menggülük belgilime bolidu, «napakliqni chiqarghuchi su»ni sepken kishi bolsa özining kiyimlirini yusun we «napakliqni chiqarghuchi su»gha tegken kishi kech kirgüche napak sanalsun. ²² Napak kishi tegken

■ 19:18 Zeb. 51:7

herqandaq nersimu napak sanilidu; bu nersilerge tegken kishilermu kech kirgüche napak sanalsun.

20

Meryemning wapat bolushi

¹ Birinchi ayning ichide Israillar, yeni pütkül Israil jamaiti Zin chölige yétip kélip, Qadeshte turup qaldi; Meryem shu yerde wapat boldi we shu yerde depne qilindi.

Meribah süyi — xelqning yene qaqshishi

² Jamaetke ichidighan'gha su yoq idi, ular yighilip Musa bilen Harun'gha hujum qilghili turdi. ³ Xelq Musa bilen tegiship: — Qérindashlirimiz Perwerdigarning aldida ölgen chaghda bizmu bille ölsek boptiken!■ ⁴ Siler néme üçün biz we charpaylirimizni bu yerde ölüp ketsun dep, Perwerdigarning jamaitini bu chöl-jezirige bashlap keldinglar? ⁵ Siler néme üçün bizni Misirdin élip chiqip bundaq dehshetlik yerde ekeldinglar? Bu yerde ya tériqchiliq qilghili yer bolmisa, ya enjür, üzüm, anar bolmisa, ichidighan'gha sumu bolmisa, — déyishti.

⁶ Shuning bilen Musa bilen Harun jamaettin ayrilip jamaet chédirining derwazisi aldigha kélip düm yiqiliwidi, Perwerdigarning julasi u ikkisige ayan boldi. ⁷ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

■ 20:3 Chöl. 16:32, 49

⁸ Hasini qolunggha al, andin sen akang Harun bilen birlikte jamaetni yighip, ularning köz aldidila qoram tashqa buyruq qil; shundaq qilsang qoram tash öz süyini chiqiridu; shu yol bilen sen ulargha su chiqirip, jamaet we charpayliri ichidighan'gha su bérisen. □ ■

⁹ Shuning bilen Musa Perwerdigarning emri boyiche Perwerdigarning huzuridin hasini aldi.

¹⁰ Musa bilen Harun ikkisi jamaetni qoram tashning aldigha yighdi we Musa ulargha: — Gépimge qulaq sélinglar, i asiylar! Biz silerge bu qoram tashtin su chiqirip béreylimu?! — dédi. ■

¹¹ Andin Musa hasisi bilen qoram tashni ikki qétim uruwidi, nahayiti köp su éqip chiqti, sudin jamaetmu, charpaylarmu ichishti. ■

¹² Perwerdigar Musa bilen Harun'gha: —

Siler Manga ishenmey, Israillar aldida Méni muqeddes dep hörmetlimigininglar üçün, ikkinglarning bu jamaetni Men ulargha teqdim qilip bergen zémin'gha bashlap kirishinglarga yol qoymaymen, — dédi. □ ■ ¹³ Su chiqirilghan jay «Meribah suliri» dep atalghan; Israillar shu yerde Perwerdigar bilen takallashqanliqi üçün,

□ **20:8** «hasini qolunggha al» — Musaning shu hasisi köp qétim Xudaning yolida ishlitilip kélin'gen. Birinchi qétimqisi «Mis.» 4:2de tépilidu. ■ **20:8** Neh. 9:15; Zeb. 78:15, 16; 105:41; 114:8 ■ **20:10** Qan. 32:51; Zeb. 106:32,33

■ **20:11** Zeb. 78:15-16; 105:41; Yesh. 43:20; 48:21; 1Kor. 10:4 □ **20:12** «Siler Manga ishenmey,

Israillar aldida Méni muqeddes dep hörmetlimigininglar üçün»

— Musa bilen Harunning «Israillar aldida Xudani muqeddes dep hörmetlinesslik» gunahi toghruluq «qoshumche söz»imizde azraq toxtilimiz. «Qoram tash» toghruluq «1Kor.» 10:4ni we izahatini körüng.

■ **20:12** Chöl. 27:14; Qan. 1:37

U ularning otturisida Özining muqeddes ikenlikini körsetti.□

Édomlarning Israillarning chégridin ötüşhige yol qoymasliqi

¹⁴ Musa Qadeshtin Édom padishahi bilen körüşhüşke elchi ewetip uninggha: «Qérindashliri Israil mundaq deydu: — Biz tartiwatqan jebr-japalarning qandaqliqi özlirige melum, ■ ¹⁵ bizning ata-bowilirimiz Misirgha chüşken bolup, biz Misirda uzaq zaman turup kettuq; misirliqlar bizgimu, bizning ata-bowilirimizghimu yaman muamile qildi; ¹⁶ biz Perwerdigargha yéliniwéduq, U bizning zarimizgha qulaq sélip, Perishte ewetip bizni Misirdin élip chiqti. Hazir mana, biz özlirining chégrisigha jaylashqan Qadesh dégen bir sheherde turuwatimiz. □ ■ ¹⁷ Emdi bizning zéminliridin ötüşimizge ruxset qilghan bolsila, biz étiz-ériq we üzümzarliqlardin ötmeymiz, quduqliringladin sumu ichmeymiz; «Xan yoli» bilen méngip chégriliridin ötüp ketküche ong-solgha burulmaymiz» — dédi.

¹⁸ Lékin Édomlar uninggha: «Silerning bizning zéminimizdin ötüşünglerge bolmaydu, ötimen

□ **20:13** «Meribah» — «takallishish» dégen menide. «**Perwerdigar** ularning otturisida özining muqeddes ikenlikini körsetti» — Xuda Musa we Harunning Özini hörmetlimigini üçün, ularni jazalap, Musaning xelq aldida qilghan bihörmelik sözlirining Özige wekillik qilmaydighanliqini ipadilep, xelq aldida Özining pak-muqeddeslikini körsetti. ■ **20:14** Qan. 23:6; Ob. 10; Ob. 12 □ **20:16** «Perishte» — beziler «Elchi» dep terjime qilidu. Lékin «Mis.» 23:20, 23, 34:32din qarighanda, menisi derweqe «Perishte»dur. ■ **20:16** Mis. 2:23; 14:19

désenglar qilich kötürüp silerge jengge chiqimiz» — dédi.□

19 Israillar uninggha: «Biz «kötürülgen yol» bilen mangimiz, özimiz we mallirimiz süyünlarni ichsek, nerxi boyiche heqqini bérimiz; biz peqet piyade ötüp kétimiz, bashqa héch telipimiz yoq» déwidi,□ 20 Édom padishahi: «Yaq. Ötmeysiler!»

dédi. Édom *padishahi* nahayiti köp adimini bashlap chiqip Israillargha zor heywe körsetti.□

21 Shundaq qilip Édomlar Israillarning ularning tewelikidin ötüshige ene shu yosunda yol qoymidi; shuning bilen Israillar Édomlarning aldidin burulup ketti.■

Harunning wapat bolghanliqi

22 Ular Qadeshtin yolgha chiqti; pütkül Israil xelqi Hor téghigha keldi.■ 23 Perwerdigar Édomning chégrisidiki Hor téghida Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: —

24 Harun öz xelqlirige qoshulup kétidu; ikkinglar Meribah suliri dégen jayda Méning emrimge xilapliq qilghininglar üçün, uning Men Israil-largha teqdim qilip bergen zémin'gha kirishige bolmaydu.□ 25 Sen Harun bilen oghli Eliazarni élip

□ 20:18 «... **bizning zéminimizdin ... silerge jengge chiqimiz**» — ibraniiy tilida «... méning zéminimdin... silerge jengge chiqimen» déyilidu. □ 20:19 «biz» — ibraniiy tilida «men». □ 20:20

«Édom **padishahi**» — ibraniiy tilida «Édom». ■ 20:21 Hak. 11:18 ■ 20:22 Chöl. 33:37 □ 20:24 «öz **xelqlirige qoshulush**» — mushu ibare toghruluq «Yar.» 25:8 we izahatini körüng. Shühbisizki, bu ibare adem ölgendin kéyin, rohining yenila hayat bolidighanliqini körsitidu.

Hor téghigha chiqqin; ■ 26 Harunning kiyimlarini saldurup, oghli Eliazargha kiydürüp qoy; Harun shu yerde ölüp, öz xelqlirige qoshulidu.

27 Musa Perwerdigarning déginidek qildi, üçeylen pütkül jamaetning köz aldida Hor téghigha chiqti.

28 Musa Harunning kiyimlarini saldurup uning oghli Eliazargha kiydürüp qoydi; Harun taghning choqqisida öldi. Andin Musa bilen Eliazar taghdin chüshüp keldi. ■ 29 Pütkül jamaet Harunning ölgenlikini bildi; shuning bilen pütün Israil jemeti Harun üçhün ottuz kün matem tutti.

21

Qanaaniylarning meghlup qilinishi

1 Jenubta turushluq Arad memlikitining Qanaaniylardin bolghan padishahi Israillarning Atarim yoli bilen kéliwatqanliqini anglap, chiqip ular bilen soqushup, nechcheylenni tutqun qilip ketti. □ 2 Andin Israillar Perwerdigargha qesem ichip: «Eger bu xelqni bizning qolimizgha pütünley tapshuridighan bolsang, ularning sheherlarini weyran qilip tashlaymiz» — dédi. 3 Perwerdigar Israillarning peryadini anglap, Qanaaniylarni ularning qoligha tapshurdi, shuning bilen ular Qanaaniylarni ularning sheherliri bilen qoshup weyran qildi; shu sewebtin ular shu yerni «Xormah» dep atidi. □

■ 20:25 Chöl. 33:38; Qan. 32:50 ■ 20:28 Qan. 10:6; 32:50

□ 21:1 «Jenubta» — ibraniy tilida «Negewde». Negew bolsa Pelestin zéminining jenub teripidiki chong chöllük yerdur. □ 21:3 «Xormah» — dégenning menisi «weyrane».

Zeherlik yılanlar bilen mis yılan

⁴ Ular Hor téghidin yolgha chiqip, Édom zéminini aylinip ötüş üçün, Qizil déngiz boyidiki yolni boylap mangdi; xelq mushu yol sewebidin könglide tolimu taqetsiz bolup, ⁵ Xudagha we Musagha qarshi chiqip: — Siler néme üçün bizni chöl-jeziride ölsun dep Misir zéminidin bashlap chiqqansiler? Bu yerde ya ashliq, ya su yoq, könglimiz bu erzimes nanlardin bizar boldi, déyishti.□ ⁶ Shu sewebtin Perwerdigar ularning arisigha zeherlik yılanlarni ewetti; yılanlar ularni chaqti, shu sewebtin Israillardin nurghun adem ölüp ketti.□ ■ ⁷ Xelq Musaning aldigha kélip uninggha: — Biz aghzimizni buzup, Perwerdigargha hem sanga hujum qilip, yaman gep qilip gunah qilduq; Perwerdigargha tilawet qilsang, u bu yılanlarni arimizdin élip ketkey, — déwidi, Musa xelq üçün dua qildi.

⁸ Perwerdigar Musagha: —

Sen bir zeherlik yılanning sheklini yasap xadigha ésip qoyghin; yılan chéqiwalghan herbiri uninggha qarisila qayta hayatqa érishidu, — dédi.■

⁹ Musa mistin bir yılan yasitip xadigha ésip qoydi; we shundaq boldiki, yılan birkimni chéqiwalghan bolsa, u bu mis yılan'gha qarisila, ular hayat qaldi.□ ■

□ **21:5** «*erzimes nanlar*» — bu söz Xuda ularning üstige her küni chüshüridighan «manna»ni körsitidu. «Mis.» 16:13-36ni körüng.

□ **21:6** «*zeherlik yılanlar*» — Ibraniy tilida «ot yılanlar».

■ **21:6** 1Kor. 10:9 ■ **21:8** Yuh. 3:14 □ **21:9** «*mistin bir yılan... yasitip xadigha ésip qoyghin*» — bu weqe toghruluq yene «Yh.» 3:14-15ni körüng. ■ **21:9** 2Pad. 18:4; Yuh. 3:14

Obottin Pisgahgliche méngish

10 Israillar yene yolgha chiqip Obotqa kélip chédir tikti. ■ 11 Yene Obottin yolgha chiqip, Moab zéminining udulida kün chiqish tereptiki Iye-Ibarimgha kélip chédir tikti. 12 Ular yene u yerdin yolgha chiqip Zered jilghisida chédir tikti. 13 Yene u yerdin méngip Amoriylarning zéminining chétidin chiqip chöl-bayawandin ötüp, éqip turghan Arnon deryasining u qétida chédir tikti (chünki Arnon deryasi Moabiylarning chégrisi bolup, Moabiylar bilen Amoriylarning otturisida idi. ■ 14-15 Shunga «Perwerdigarning jengnamisi» dégen kitabta: —

«Sufahdiki Waheb we derya-wadiliri,
Arnon deryasi we jilghilirining yanbaghirliri,
Arning turalghusighiche yétip,
Moabning chégrisigha chüshidu» dep pütülgenidi). □

16 *Israillar* yene u yerdin méngip Beerge keldi; «Beer» quduq dégen menide bolup, ilgiri Perwerdigar Musagha: «Sen xelqni yigh, Men ulargha ichidighan su bérey» dégende shu quduqni közde tutqan. 17 Shu chaghda Israillar munu naxshini éytishqan: —

«Ah quduq, chiqsun süyüng bulduqlap,
Naxsha éytinglar, quduqqa béghishlap:

18 Bu quduqni emirler,
Xelqning kattiliri qazghan,

■ 21:10 Chöl. 33:43 ■ 21:13 Hak. 11:18 □ 21:14-15 «terjime» — bu qedimki shéirning birnechche xil terjimiliri bar. Bu yerde Musa peyghemberning uni neqil keltürüshining meqsiti, shübhisizki, Perwerdigar qedimdin tartip Moab üçün békitken chégraning Arnon deryasi bilen Ar shehiri ikenlikini ispatlash üçündür.

Qanun chiqarghuchining sözi bilen,
Hasiliri bilen qazghan».

Israillar chöl-bayawandin yene Mattanahqa,□
19 Mattanahtin Nahaliyelge, Nahaliyeldin
Bamotqa, 20 Bamottin Moab dalasidiki jilghigha,
yene chöl-bayawan terepke qarap turghan Pisgah
téghining choqqisigha yétip bardı.

Amoriylarning padishahi bilen Bashan padishahini yenggenliki

21 Israillar Amoriylarning padishahi Sihonning
aldigha elchilerni ewetip:□ ■ 22 — Bizning
öz zéminliridin ötüwélishimizge ijazet bergeyla;
biz silining étizliqlirigha we üzümzarliqlirigha
kirmeymiz, quduqliridin sumu ichmeymiz;
teweliridin ötüp ketküche «Xan yoli»din
chiqmaymiz, — dédi.■ 23 Sihon Israillarni öz
chégrisidin ötkili qoymayla qalmastin, eksiche
u Israillar bilen soqushimen dep, özining
barliq xelqini yighip chölge qarap atlandı. U
Yahazgha kélip Israilgha hujum qildi.■ 24 Israillar
uni qilich bilen chépip öltürüp, uning yurtini
Arnon deryasidin Yabbok deryasighiche,
yeni Ammoniylarning chégrisighiche igilidi;
Ammoniylarning chégrisi bolsa bek musthekem

□ 21:18 «qanun chiqarghuchining sözi bilen» — bashqa birxil
terjimisi: — «tayaqliri bilen». «xelqning kattiliri qazghan, ...
hasiliri bilen qazghan» — bu ishning shu alahidiligi barkı, peqet
addiy puxralarla emes, xelqning kattilirimu emgek qilip quduq
kolashti. □ 21:21 «izahat» — «Qan.» 2:26-3:11nimu körüng.
■ 21:21 Qan. 2:26; Hak. 11:19 ■ 21:22 Chöl. 20:17 ■ 21:23
Qan. 2:30; 29:7; Ye. 24:8; Hak. 11:20

idi. □ ■ 25 Israillar bu yerdiki hemme sheherni igilidi hem Amoriylarning sheherlirige, yeni Heshbon'gha we uninggha tewe barliq yézaqishlaqlarghimu kirip orunlashti. ■ 26 Chünki Heshbon eslide Amoriylarning padishahi Sihonning merkiziy shehiri idi; Sihon eslide Moabning ilgiriki padishahi bilen soqushqan, uning Arnon deryasighiche bolghan hemme zéminini tartiwalghanidi. 27 Shu sewebtin shairlar: —

«Heshbon'gha kélinglar!

Mana Sihonning shehiri yéngiwashtin qurulsun,
Sihonning shehiri mehkem qilinsun.

28 Chünki Heshbonning özidin chiqti bir ot,
Sihonning shehiridin bir yalqun yalqunlap,
Yutuwetti Moabtiki Ar shehirini,
Arnondiki égiz jaylarning emirlirini. ■

29 Way sanga ey Moab!

Hey Kémoshning ümmi, tügeshtinglar!

Chünki *Kémosh* öz oghullirini qachqun'gha aylاندurdi,

Qizlirini esirlikke bérip, Amoriylarning padishahi Sihon'gha tutup berdi! □ ■ 30 Biz ularni yiqitiwet-tuq,

Heshbon taki Dibon'ghiche halak boldi;

□ 21:24 «Ammoniylarning chégrisighiche igilidi» — bashqa birxil terjimisi: «Ammoniylarning chégrisi Yaazer idi» (32-ayetni körüng).

■ 21:24 Qan. 2:33,37; 29:7; Ye. 12:2; 24:8; Hak. 11:2; Zeb. 135:10-12; 136:19-21; Am. 2:9 ■ 21:25 Qan. 2:34, 35 ■ 21:28

Yesh. 48:45 □ 21:29 «Kémosh» — Kémosh Moab choqun'ghan but idi. Moabiylarning uninggha öz balilirini qurbanliq qilish aditi bar idi («2Pad.» 3:27ni körüng). Bu tarixqa qarighanda, Kémoshning «öz xelqige» héch paydisi bolmighanidi! ■ 21:29 1Pad. 11:7, 33

Biz hetta Nofahqiche (Nofahatin Medebagha yétidu) ularning yurtini weyran qiliwettuq!» — dep shéir yézishqanidi.□

³¹ Shuning bilen Israillar ene shu teriqide Amoriylarning yurtigha orunlashti. ³² Musa Yaazerni charlap kélishke charlighuchilarni ewetti; andin Israillar Yaazerning yéza-qishlaqlirini ishghal qilip, u yerlerdiki Amoriylarni yéridin qoghliwetti. ³³ Shuningdin kéyin Israillar burulup, Bashanning yolini boylap mangdi; Bashanning padishahi Og we uning barliq xelqi chiqip Edreyde Israillar bilen jeng qilishqa sep tüzdi.■ ³⁴ Perwerdigar Musagha: — Qorqma, Men uni, uning barliq xelqi hem zéminini qolunggha tapshurimen; sen uni ilgiri Heshbonda turushluq Amoriylarning padishahi Sihonni qilghandek qilisen, — dédi.■ ³⁵ Shuning bilen ular Og bilen uning oghullirini hem barliq xelqining birini qoymay qirip tashlidi we uning zéminini igilidi.■

22

Moab padishahi Balaqning Balaamni Israilni qarghashqa chaqirishi

¹ Israillar yene yolgha chiqip Moab tüzlenglikliride, yeni Iordan deryasining sherq teripide, Yérixoning udulida chédir tikti. ² Israillarning Amoriylargha qilghan ishlirining hemmisini Zipporning oggli Balaq körüp turghanidi. ³ Moablar xelqtin intayin

□ **21:30** «biz **ularni yiqitiwettuq**» — yaki «biz ulargha attuq».

■ **21:33** Qan. 3:1; 29:7 ■ **21:34** Zeb. 136:20 ■ **21:35** Zeb.

136:20, 21, 22

qorqushti, chünki ular bek köp idi; Moabiylar Israillarning sewebidin bek alaqqade bolup kêtishti.

⁴ Moabiylar Midiyan aqsaqallirigha: «Bu bir top adem etrapimizdiki hemme nersini, xuddi kala étizdiki otni yalmighandek yalmap yep kêtidighan boldi» — déyishti. U chaghda Zipporning oghli Balaq Moabning padishahi idi.

⁵ U elchilerni Béorning oghli Balaamning aldigha, Balaamning ana yurtidiki ulugh derya boyidiki Pétor shehirige bérip, Balaamni chaqirip kélishe ewetip: padishahimiz: — «Qarisila, bir xelq Misirdin chiqqanidi; mana, ular pütün zémín'gha yamrap ketti, mana ular bizning udulimizgha kélip chüshti. ■ ⁶ Ular méningdin küchlük bolghachqa, emdi özliri kélip bu xelqni men üçün bir qarghap bergen bolsila; belkim men ularni yéngip, bu zémindin qoghlap chiqirishim mumkin; chünki özliri kimgé bext tilisile shuning bext quchidighanliqini, kimni qarghisila, shuning qarghishqa qalidighanliqini bilimen» deydu, denglar, — dédi. ⁷ Moabning aqsaqalliri bilen Midiyanning aqsaqalliri qollirida pal sélish in'amirini élip mangdi; ular Balaamning aldigha kélip Balaqning geplirini yetküzdi. ⁸ Balaam ulargha: —

Bügün axsham mushu yerde qonup qélinglar, men Perwerdigarning manga qilghan sözi boyiche silerge jawap yetküzimen, — dédi. Shuning bilen Moabning shu emirliri Balaamningkide qonup

□ **22:5** «Balaam» — Balaamning kim ikenliki toghruluq yene «qoshumche söz»imizni körüng. ■ **22:5** Ye. 24:9

qaldi.□

⁹Xuda Balaamningkige kélip: —

Séning bilen bille turghan bu ademler kim? — déwidi, ¹⁰Balaam Xudagha: — Moab padishahi Zipporning oghli Balaq elchilerni ewetip manga:

¹¹«Qarisila, Misirdin bir xelq chiqqanidi, ular pütün zémin'gha yamrap ketti; bu yerge kélip méning üçhün ularni qarghap bersile, shundaq qilsila belkim ularni yéngip, bu yerdin qoghliwételishim mumkin» — dédi, — dédi.

¹²Xuda Balaamgha:

Sen ular bilen bille barsang bolmaydu, u xelqni qarghisangmu bolmaydu, chünki ulargha bextberiket ata qilin'ghan, — dédi. ¹³Balaam etigen turup Balaqning emeldarlirigha: —

Siler öz yurtunglarga qaytip kétinglar, chünki Perwerdigar méning siler bilen bille bérishimgha ruxset qilmidi, — dédi. ¹⁴Moabning emeldarliri qopup Balaqning yénigha kélip uninggha: —

Balaam biz bilen bille kélishe unimidi, — dédi.

¹⁵Shuning bilen Balaq téximu köp we téximu mötiwer emeldarlarni ewetti, ¹⁶Ular Balaamning aldigha kélip uninggha: —

«Zipporning oghli Balaq mundaq deydu: — «Héchnéme silining yénimgha kélishlrini tosumighay; ¹⁷chünki men özlirini zor shan-shöhretke ige qilimen; néme désile maqul deymen; shunga manga eshu xelqni qarghap bersilila bolidu», — dédi.

¹⁸Balaam Balaqning xizmetkarlirigha jawaben: —

□ **22:8 «Ulugh derya»** — Efrat deryasini körsitishi mumkin.

Balaq manga özining altun-kümüşke liq tolghan öz öyini bersimu, meyli chong yaki kichik ish qilay, Xudayim Perwerdigarning manga buyrughan-liridin halqip kételmeymen.■ 19 Silermu bugün axsham mushu yerde qonup qélinglar, Perwerdigar yene shu ishlar toghrisida manga néme deydikin, shuni biley, — dédi.

20 Shu kéchisi Xuda Balaamningkige kélip uningha: —

U kishiler séni tekliq qilip kelgen bolsa, ular bilen bille barghin, lékin sen Méning sanga éytidighanlirim boyiche ish qilishing kérek, — dédi.

Perwerdigarning Perishtisi bilen Balaamning éshiki

21 Balaam etigen turup éshikini toqup Moabning emirliri bilen bille mangdi. 22 Xuda Balaamning mangghanliqidin ghezeplendi; Perwerdigarning Perishtisi uni tosushqa yolda turatti. U shu chaghda éshikige minip ikki ghulami bilen bille kétéwatatti.□ 23 Mada éshek Perwerdigarning Perishtisining qoligha qilich alghan halda yolda turghanliqini körüp, yoldin chiqip étizliq bilen méngiwidi, Balaam éshekni yolgha chiqip méngishqa dumbalap urdi.■ 24 Perwerdigarning Perishtisi ikki teripi tosmama tam bilen tosalghan üzümzarliqtiki tar bir yolda turuwaldi. 25 Éshek Perwerdigarning Perishtisini körüp, tamgha

■ 22:18 Chöl. 24:13 □ 22:22 «Perwerdigarning Perishtisi» — Tewrat dewride intayin alahide bir shexs idi. Bezi ishlarda U Xudaning ornida körünetti (mesilen, Tewrattiki «Yar.» 16:4-17-ayet, 18-babni hemde «Tebirler»nimu körüng). ■ 22:23 2Pét. 2:16; Yeh.

qistilip méngip, Balaamning putini tamgha qistap yarilandurup qoydi; Balaam éshekni yene dumbalidi. ²⁶ Perwerdigarning Perishtisi bolsa yene aldighiraq bérip, ong ya solgha burulushqa bolmaydighan téximu tar bir yerde kütüp turdi.

²⁷ Éshek Perwerdigarning Perishtisini körüp mangmay, Balaamning astida yétiwaldi; Balaam qattiq xapa bolup, éshekni hasisi bilen qattiq dumbalap ketti. ²⁸ Bu chaghda Perwerdigar éshekke zuwan kirgüzüwidi, éshek Balaamgha: — Méni üç qétim dumbalaydighan’gha sanga néme yamanliq qiptimen? — déwidi, ■ ²⁹ Balaam éshekke:

Sen méni setleshtürdüng, qolumda qilich bolghan bolsa idi, séni chépip öltürüwétettim! — dédi.

³⁰ Éshek Balaamgha: — Men séningki bolghinimdin tartip minip kelgen éshiking men emesmu? Il-giri men sanga mushundaq qilish aditim bolup baqqanmu? — déwidi,
— Yaq, — dédi *Balaam*.

Balaamning eyiblinishi

³¹ Ene shu chaghda Perwerdigar Balaamning közlirini achi, Balaam Perwerdigarning Perishtisining qilichini ghilipidin chiqirip, yolda turghanliqini kördi; u yerge béshini qoyup sejde qildi. ³² Perwerdigarning Perishtisi uninggha: — Sen éshikingni néme üçün üç qétim dumbalay-sen? Qarighina, mangghan yolung Méning nezirimde tetür bolghachqa, séni tosushqa chiqquchi Men Özüm idim. ■ ³³ Éshek Méni körüp üç

qétim Méning aldimdin burulup ketti; eger éshék Méning aldimdin burulup ketmigen bolsa, Men alliqachan séni öltürüp éshékni tirik qaldurghan bolattim, — dédi.

³⁴ Balaam Perwerdigarning Perishtisige: —

Men gunahkarmen, Özlirining yolda méni tosup turghanliqlirini körmeptimen; mubada emdi méning bérishim nezerliride rezil körünse, men qaytip kétéy, — dédi.

³⁵ Perwerdigarning Perishtisi Balaamgha yene: — Boptu, bu kishiler bilen bille barghin, biraq peqet Men sanga dégen söznila dégin, — dédi. Shuning bilen Balaam Balaqning emeldarliri bilen bille mangdi.

Balaqning Balaamni qarshi élishi

³⁶ Balaq Balaamni kéliwétiptu dep anglap, qarshi élish üçün Moabning Arnon deryasining boyidiki, chégrining eng bëshidiki shehirige keldi:□

³⁷ — Men silini chaqirishqa shunche jiddiy elchi ewetkenidim, néme üçün kélishke unimidila? Men silini shan-shöhretke ige qilalmayttimmu? — dédi Balaq Balaamgha.

³⁸ — Qarisila, mana keldinghu, emdi men öz aldimgha birnéme déyeleyttimmu? — dédi Balaam, — Xuda aghzingha néme gepni salsa, men shunila deymen.

³⁹ Balaam Balaq bilen bille yolgha chiqip Kiriati-Xuzotqa keldi. ⁴⁰ Balaq kala, qoylarni soyup

□ **22:36** «eng bëshidiki shehirige» — padishahning méhmanni qarshi élish üçün, shunche uzun yolgha bérüp aldigha chiqishi uninggha bolghan chongqur hórmitini bildürüş üçün idi, elwette.

qurbanliq qilip, ularning göshidin Balaam we uning bilen bille bolghan emirlerge ewetip berdi. ⁴¹ Andin Balaq etisi seherde Balaamni Baalning égiz jaylirigha élip chiqti; u shu yerdin Israil xelqining eng chettiki bir qismini kördi.□

23

Balaq bilen Balaamning qurbanliq sunushi

¹ Balaam Balaqqa: —

Sili mushu yerge manga yette qurban'gah yasitip bersile, mushu yerge yene yette buqa bilen yette qoshqarmu hazirlap bersile, — dédi. ² Balaq Balaamning déginidek qilip berdi; Balaq bilen Balaam ikkisi herbir qurban'gahqa qurbanliq qilishqa birdin buqa bilen birdin qoshqar sundi. ³ Balaam Balaqqa: —

Sili öz köydürme qurbanliqlirining yénida tur-sila, men aldigha barimen, Perwerdigar méning bilen körüshüshke kélemdikin? U manga néme dep körsetme berse, men özlirige shuni dep bérimen, — dédi we bir döngge chiqti.

⁴ Xuda Balaam bilen körüshti; Balaam Xudagha: — Men yette qurban'gah hazirlattim, herbir qurban'gahqa qurbanliq süpitide birdin buqa bilen birdin qoshqar sundum, — dédi. ⁵ Perwerdigar Balaamning aghzigha bir sözni sélip: — Balaqning

□ **22:41** «Baalning égiz jaylirigha élip chiqti» — «Baal» butning ismi. Shu chaghlarda butperesler daim öz butlirigha qurbanliq qilip ibadet qilishqa yéqin etrapniki melum birnechche égiz jaylarga chiqatti. Bashqa birxil terjimisi: «Bamot-Baalgha élip chiqti».

yénigha qaytip bérip uninggha mundaq, mundaq dégin, — dédi. ⁶ Shuning bilen u Balaqning yénigha qaytip bardı. Mana, u we Moabning barlıq emirliri uning köydürme qurbanlıqining yénida turatti.

Balaamning birinchi qétim bésharet bérişi

⁷ Balaam kalam sözini aghzigha élip mundaq dédi:

—
Balaq méni Aram dégen yurttin,
Moab shahi Balaq méni meshriq taghliridin élip kélip,
Mundaq dédi: —

Kel, méning üçün Yaqupni qarghighin.

Kel, Israilni rasa bir söküp eyibligin. □

⁸ Tengri Özi qarghimighan birawni men qandaq qarghay?

Perwerdigar Özi söküp eyiblimigen birawni men qandaq söküp eyibley?

⁹ Men qoram tashlarning choqqilirida turup uni körmektimen,

Dönglerde turup uninggha nezer salmaqtimen;

Mana, ular yekke yashaydighan bir qowm,

Ular bashqa qowmlarning qatarida sanalmaydu. ■

¹⁰ Yaqupning topilirini kim hésablap chiqalaydu?

Hetta Israilning töttin birinimu kim sanap chiqalaydu?

Méning jénim heqqaniyning ölümidek ölsun,

□ **23:7** «kalam sözi» — Xuda ögetken söz (5-ayetni körüng). Gerche Balaam eski adem, hetta «saxta peyghember» we palchi bolghini bilen, Xuda mushu yerde uning aghzi arqiliq Israilgha bolghan méhir-shepqitini éniq körsitidu. ■ **23:9** Qan. 33:28

Méning axirim uningkidek bolghay!□

11 Balaq Balaamgha qarap: —

Sen manga néme qiliwatisen?! Men séni dūshmenlirimni qarghap bérishke chaqiritqan tursam, mana sen eksiche pütünley ulargha amet tiliding! — dédi.

12 — Perwerdigarning aghzimga salghinini yetküzüşke köngül qoymisam bolamti? — dep jawap berdi Balaam.

13 Balaq Balaamgha: — Méning bilen bille bashqa bir yerge barsila, ularni shu yerdin köreylela; biraq ularning hemmisini emes, ularning chégridiki bir qisminila köreylela; sili shu yerde turup ularni men üçün qarghap bersile, — dédi.

14 Shuning bilen Balaq Balaamni «Zofimning dalasi»gha, Pisgah téghining choqqisigha bashlap béríp, shu yerde yette qurban'gah saldurup, herbir qurban'gahqa qurbanliq süpitide birdin buqa, birdin qoshqar sundi.□ 15 Balaam Balaqqa:

Sili mushu yerde özlirining köydürme qurbanliqlirining yénida turup tursila, men awu yaqqa béríp körüşhüp kéley, — dédi.□

16 Perwerdigar Balaam bilen körüşhüp, uning aghzigha bir sözni sélip: —

Sen Balaqning yénigha qaytip uninggha mundaq,

□ **23:10** «Yaqupning topilirini kim hésablap chiqalaydu?» — menisi belkim «toliliqida topidek bolghan Yaqupni kim hésablap chiqalaydu?» — dégendek bolushi kérek. □ **23:14** «Zofimning dalasi» — yaki «Közetchilerning dalasi». □ **23:15** «körüşhüp kéley» — Perwerdigar bilen körüşhüş, elwette. Balaam Balaqni xapa qilmasliq üçün, belkim Perwerdigarning namini biwasite tilgha almaydu.

mundaq dégin, — dédi.■ 17 Balaam Balaqning yénigha qaytip kelgende, mana, u we Moabning barliq emirliri uning köydürme qurbanliqining yénida turatti.

— Perwerdigar néme dédi? — dep soridi Balaq.

Balaamning ikkinchi qétim bésharef bérishi

18 Balaam kalam sözini aghzigha élip mundaq dédi:

«Hey Balaq, sen qopup anglighin,
Ah, Zipporning oghli, manga qulaq salghin.

19 Tengri insan emestur, U yalghan éytmaydu,
Yaki adem balisimu emestur, U pushayman qil-
maydu.

U dégeniken, ishqa ashurmay qalamdu?

U söz qilghaniken, wujudqa chiqarmay
qalamdu?■

20 Mana, manga «beriketle» dep tapshuruldi,
U beriketligeniken, buni men yanduralmaymen.

21 U Yaqupta héch gunah körmigen,
Israilda naheqliqni uchratmighan.

Xudasi Perwerdigar uning bilen bille,

Padishahning tentene awazi uning arisididir.□ ■

22 Tengri uni Misirdin élip chiqqan;

Uningda yawa kaliningkidek küch bardur.□ ■

23 Chünki Yaquplarga epsun kargha kelmeydu,

■ 23:16 Chöl. 22:35 ■ 23:19 1Sam. 15:29; Yaq. 1:17 □ 23:21

«naheqliq» — yaki «balayi'apet» yaki «balayi'apetning sewebi». «padishahning tentene awazi» — yaki «padishahning (qarshi élinish) tentenisi». ■ 23:21 Zeb. 32:1, 2; 51:9-10; Yer. 50:20; Rim. 4:7

□ 23:22 «uningda yawa kaliningkidek küch bardur» — ibraniy tilida «uning yawa kalining münggüzliri bardur». ■ 23:22 Chöl. 24:8

Israillarghimu pal kargha kelmeydu.

Waqti-saiti kelgende,

Yaqup bilen Israil toghrisida: —

«Tengri neqeder karamet ish qilip bergen-he!»

Dep jakarlanmay qalmaydu!

²⁴ Mana, bu qowm chishi shirdek qopidu,

Erkek shirdek qeddini ruslaydu;

Özi owlighan owni yémigüche,

Öltürgenlarning qénini ichmigüche,

Hergiz yatmaydu!».

²⁵ Balaq Balaamgha: — Boldi, sili ularni azraqmu qarghimisila, ulargha ametmu tilimisile! — dédi.

²⁶ Balaam Balaqqa jawab qilip: — Men silige: — «Perwerdigarning manga éytqanlirining hemmisige emel qilmisam bolmaydu» dégen emesmidim? — dédi.

Balaamning üçinchi qétim bésharet bérişi

²⁷ Balaq Balaamgha: — Kelsile, men silini bashqa bir yerge apiray, Xudaning neziride sili shu yerde turup ularni qarghashliri muwapiq tépilmikim? — dédi. ²⁸ Shuning bilen Balaq Balaamni bashlap, chöl-bayawan'gha qaraydighan Péor téghining choqqisigha keldi.

²⁹ Balaam Balaqqa: — Sili bu yerde manga yette qurban'gah saldurup bersile, yette buqa bilen yette qoshqarmu teyyarlap bersile, — dédi. ³⁰ Balaq Balaamning déginidek qildi, herbir qurban'gahqa birdin buqa bilen birdin qochqar sundi.

24

¹ Balaam Perwerdigarning Israillargha bext-beriket ata qilishni muwapiq körgenlikini körüp yétip, aldinqi *ikki* qétimqidikidek séhir ishlitishke barmidi, belki yüzini chöl-bayawan terepke qaratti.

² Balaam béshini kôtürüp Israillarning qebile boyiche chédirlarda olturaqlashqanliqini kördi, Xudaning Rohi uning üstige chüshti. ³ Shuning bilen u aghzigha kalam sözini élip mundaq dédi:

«Béorning oghli Balaam yetküzidighan kalam sözi,
Közi échilmighan ademning éytidighan kalam sözi,

⁴ Yeni Tengrining sözlirini anglighuchi,
Hemmige Qadirning alamet körünüşhini körgüchi,
Mana emdi közi échilip düm yiqilghan kishi yetküzgen kalam sözi: —□

⁵ Ah Yaqup, chédirliring neqeder güzel,
Turalghuliring neqeder güzel, ah Israil!

⁶ Goya kéngeygen derya wadiliridek,
Xuddi derya boyidiki baghlardek,
Goya Perwerdigar tikip östürgen ud derexliridek,
Derya boyidiki kédir derexliridek;

⁷ Sular uning soghiliridin éqip chiqidu,
Ewladliri süyi mol jaylarda bolidu;
Padishahi Agagdin éship kétidu,

□ **24:4** «közi échilip düm yiqilghan kishi yetküzgen kalam sözi» — bashqa birxil terjimisi: «... közliri échilghan adem éytidighan kalam sözi», yeni «Tengrining sözlirini anglighuchi, Hemmige Qadirning alamet körünüşhini körgüchi, közi ochuq turup düm yiqilghan kishi yetküzgen kalam sözi». Mumkinchiliki barki, Balaam 22-babtiki weqeni esleydu; shu chaghda «Perwerdigarning Perishtisi»ni uning éshiki körgen, emma u körmigen, andin Xuda «uning közini achi»

Uning padishahliqi üstün qilinip güllinidu.□

⁸ Tengri uni Misirdin élip chiqqan,
Uningda yawa buqining küchi bardur;
Düşmen ellerni u yep kétidu,
Ustixanlirini ézip tashlaydu,
Oqya étip ularni téship tashlaydu.■

⁹ U baghirlap yatsa, erkek shirdek,
Yatsa hem chishi shirdek,
Kim uni qozghitishqa pétinar?
Kim sanga bext-beriket tilise, bext-beriket tapidu.
Kim séni qarghisa, qarghishqa kétidu».■

¹⁰ Balaq Balaamgha achchiqlinip, qolini qoligha urup ketti; Balaq Balaamgha: — Men silini düşminimni qarghap bérishke qichqirtqanidim we mana, sili üç qétim pütünley ulargha amet tilidile! ¹¹ Emdi tézdin yurtlirigha géchip ketsile; men eslide silining izzet-hörmetlirini katta qilay dégenidim, mana Perwerdigar silini bu katta izzet-hörmetke nail bolushtin tosup qoydi, — dédi.

¹² Balaam Balaqqa: — Men eslide özlirining elchilirige: ¹³ «Balaq manga özining altunkümüşke liq tolghan öz öyini bersimu, Perwerdigarning buyrughinidin halqip, öz meylimche yaxshi-yaman ish qilalmaymen; Perwerdigar manga néme dése, men shuni deymen» dégen emesmidim?■ ¹⁴ Emdi men öz xelqimge qaytimen; kelsile, men özlirige bu xelqning künlerning axirida silining xelqlirige

□ **24:7** «Agag» — belkim Amalek yaki ularning etrapidiki xelqlerning padishahlirining unwani idi. «1Sam.» 15:8ni körüng. Bashqa bir hil terjimisi «Gog». ■ **24:8** Chöl. 23:22 ■ **24:9** Yar. 49:9; Chöl. 23:24 ■ **24:13** Chöl. 22:18

qandaq muamile qilidighanliqini éytip bérey, —
dédi.

Balaamning tötinchi qétim bésharet bérishi

¹⁵ U kalam sözini aghzigha élip mundaq dédi: —
Béorning oghli Balaam yetküzidighan kalam sözi,
Közliri échilmighan kishi éytqan kalam sözi,

¹⁶ Tengrining sözlirini anglighuchi,
Hemmidin Aliyning wehiylirini bilgüchi,
Hemmige Qadirning alamet körünüşhini körgüchi,
Mana emdi közi échilghan düm yiqilighan kishi
yetküzidighan kalam sözi: —□

¹⁷ Men Uni körimen, lékin hazir emes;
Men Uninggha qaraymen, lékin yéqin yerdin emes;
Yaquptin chiqar bir yultuz,
Kötürüler Israildin bir shahane hasa;
Chéqiwéter u Moabning chékisini,

□ **24:16** «közi échilghan düm yiqilighan kishi yetküzidighan kalam sözi» — bashqa birxil terjimisi: «... közliri échilghan adem éytidighan kalam sözi». Démek, «Tengrining sözlirini anglighuchi, Hemmige Qadirning alamet körünüşhini körgüchi, közi ochuq düm yiqilighan kishi yetküzgen kalam sözi».

Barliq Shétlarning béshini yanjiydu. □ ■

18 Édom uninggha tewe bolidu,

Yene téxi düshmini Séirlar uninggha tewe bolidu;
Israil bolsa baturluq qilidu.

19 Yaquptin chiqqan biri seltenet süridu,
Sheherde qalghan hemmeylenni yoqitidu». □ ■

Balaamning axirqi béshariti

20 Andin Balaam Amalekni körüp, mundaq kalam sözini éytti: —

«Amalek idi esli eller arisida bash,

□ **24:17** «yéqin yerdin emes» — yaki «pat arida emes». «Shétler» — melum qebilini yaki téximu mumkinchiliki barki, Adem'atining oghli Shétning ewladlirini, yeni (Nuh peyghemberning ewladliri bolghan) barliq insanlarni körsitishi mumkin. Undaқта bu bésharet Mesihning barliq insanlar üstidin hökümraniq qilidighanliqini körsitidu. «Shétler» dégenning bashqa birxil terjimisi: «ghowgha-topilang kötürgüchiler». «bésharetni sherhlesh» — bu bésharet (16-19) awwal Dawut padishahni, andin Dawutning ewladi bolghan Mesihni körsitidu. Bu bésharette Dawut padishahning Moab, Édom we Séirni (Séir Édom turghan yurtning bashqa bir ismi) ishghal qilidighanliqi éytilidu, derweqe Dawut u yerlerni ishghal qilidu («2Sam.» 8:2, «Zeb.» 60:1-2). Axirqi zamanda Mesih Israilni qutquzush üçün, Israillarning düshmenlirige shu oxshash ishlarni qilidu.' ■ **24:17** Yer. 48:45 □ **24:19** «Sheher» — belkim Moabning paytextini körsitishi mumkin. «Sheherde qalghan hemmeylen» dégenning bashqa birxil terjimisi: «sheherning qalduqi» (démek, sheherning qalghan yerliri). ■ **24:19** 2Sam. 8:14

Emdi halakettur teqdir-qismiti».□

21 Andin Balaam Kéniylerni körüp mundaq kalam sözini éytti: —

«Séning makaning mustehkem bolup,

Changgang qoram tash ichide bolsimu,

22 Lékin siler Kéniylér halak qilinip turisiler;

Taki Ashur silerni tutqun qilip ketküche».□

23 Balaam yene kalam sözini dawam qilip mundaq dédi: —

«Ah , Tengri bu ishlarni qilghan chéghida,

Kim tirik qélishqa qadir bolar?

24 Kittim terepliridin kémiler kélip,

Zulum-zexmet salidu Ashurgha,

Zulum-zexmet salidu Éberge;

□ **24:20 «Amalek idi esli eller arisida bash»** — belkim hejwi, kinayilik gep. Amalek dégen el Israilgha birinchi bolup hujum qilghanidi, belkim ular özliirini «ellerning béshi» dep chaghligan bolushi mumkin — Lékin ular halak bolidu. Bu ish awwal Saul padishah («1Sam.» 14-15-bab) andin Dawut padishah arqiliq («1Sam.» 27:8, «2Sam.» 12:8), axirida Shiméonlar arqiliq bolghan («2Tar.» 4:34). □ **24:22 «Ashur»** — Asuriyeni körsitidu. Bésharet belkim Asuriye impériyesi teripidin emelge ashurulghan. Asuriye impératori Tiglat-Pileser III miladiyedin ilgiriki 742-yili, Shalmanezer V miladiyedin ilgiriki 722-yili kéniylerni Israillar bilen birge tutqun qilip, élip ketken bolushi mumkin. Bezi alimlar bésharetni bashqa bir «Ashur» dep atalghan xelqni körsitidu, dep qaraydu («Yar.» 25:3, «2Sam.» 2:9).

Lékin *Kittimdin kelgüchi* özimu halaketke yüzliner.□

²⁵ Shuning bilen Balaam ornidin qopup öz yurtigha qaytti; Balaqmu öz yoligha mangdi.

25

Israillarning Péorda éziqturulup buzuqluq qilishi

¹ Israillar Shittimda turghan mezgilde, xelq Moab qizliri bilen buzuqluq qilishqa bérilip ketti.■ ² U qizlar Israillarni öz ilahligha atalghan qurbanliqlargha qatnishishqa chaqirdi; *Israillarmu* qurbanliqlardin yeydighan, ularning ilahligha birlikte choqunidighan boldi.■ ³ Israillar Baal-Péor bilen ene shu teriqide baghlinip ketkenliki üçün, Perwerdigarning Israillargha achchiqi qozghaldi.□ ■ ⁴ Perwerdigar Musagha: —

□ **24:24** «Éber» — Ibraniylarning ejdadini, shundaqla mushu yerde Yehudiy xelqini körsitishi mumkin. «Kittim» — Tewratning awwalqi dewrliride «Kittim» Krétlerni körsiteti. Bésharet awwal miladiyedin ilgiriki 13-esirde Filistiylerning ottura sherqge tajawuz qilishini körsitidu. Kéyinki waqitlarda «Kittim» dégen bu isim Ottura Déngiz tereptin yaki meghrib tereptin kélip tajawuz qilidighan herqaysi ellerni körsetken. Shunga bu bésharet yene Rim impériyesining ottura sherqge tajawuz qilishini (miladiyedin ilgiriki 190-yili bashlan'ghan) körsitishi mumkin («Dan.» 11:30ni we izahatlarni körüng). Axir bérrip Rim impériyesi halak boldi; u axir zamanda yene bir qétim dejjalning bashqurushi astida bolup, yene bir shekilde peyda bolushi mumkin; axirda Mesih dejjalning impériyesini mutleq halak qilidu. ■ **25:1** Chöl. 31:16; 33:49 ■ **25:2** Zeb. 106:28; Hosh. 9:10 □ **25:3** «Baal» — butning ismi; «Baal-Péor» dégen söz Péor dégen jayni «alahide bashqurghan Baal»ni körsitidu. ■ **25:3** Zeb. 106:29

Perwerdigarning qattiq ghezipi Israillargha chüshmisun üçün, xelqning emirlirining hemmisini tutup, ularni Méning aldimda aptapta ésip qoyghin, — dédi.■

⁵ Shuning bilen Musa Israilning soraqchilirigha: — Siler bérip herbiringlar özünqlarning Baal-Péor bilen baghlinip ketken ademlrini öltürüwétinglar, — dédi.

⁶ We Musa pütkül Israil jamaiti bilen jamaet chédirining derwazisi aldida yigha-zar qilip turuwatqanda, mana Israillardin bireylen kélip ularning köz aldidila Midiyaniy bir qizni öz qérindashlirining yénigha élip mangdi. ⁷ Kahin Harunning newrisi, Eliazarning oghli Finihas buni körüp, jamaet ichidin qopti-de, qoligha neyze élip,■ ⁸ héliqi Israil ademning arqisidin chédirning ichkirige kirip, qiz bilen ikkisining qarnigha neyze tiqiwetti. Israillar arisida tarqalghan waba ene shu chaghdila toxtidi. ⁹ Shu chaghdada waba tégip ölgenler jemiy yigirme töt ming ademge yetkenidi.■ ¹⁰ Andin Perwerdigar Musagha mundaq dédi: —

¹¹ — «Kahin Harunning newrisi, Eliazarning oghli Finihas Méni dep wapaszliqqa bolghan hesitimni öz hesiti bilip, Méning Israillargha bolghan ghezipimni yandurdi. Shunga gerche Men wapaszliqqa bolghan hesitimdin ghezeplen'gen bolsammu, Israillarni yoqitiwetmidim.■

¹² Shunga sen: — «Mana, Men uninggha öz aman-xatirjemlik ehdemni teqdim qilimen!■ ¹³ Bu *ehde*

■ 25:4 Qan. 4:3; Ye. 22:17

■ 25:7 Zeb. 106:30

■ 25:9 1Kor.

10:8 ■ 25:11 2Kor. 11:2

■ 25:12 Zeb.106:31

uningha we uning ewladlirigha tewe bolidighan menggülik kahinliq ehdisi bolidu, chünki u öz Xudasini dep wapasizliqqa heset qilip, Israillar üçhün kafaret keltürdi» — dep jakarlighin».

¹⁴ Öltürülgen yeni héliqi Midiyaniy qiz bilen bille öltürülgen Israil ademning ismi Zimri bolup, Saluning oghli, Shiméon qebilisidiki bir jemetning emiri idi. ¹⁵ Öltürülgen Midiyaniy qizning ismi Kozbi bolup, Zurning qizi idi; Zur bolsa Midiyaniy bir qebilining bashliqi idi. ¹⁶ Perwerdigar Musagha: —

¹⁷ Sen Midiyaniylargha aram bermey zerbe bergin; ¹⁸⁻¹⁹ Chünki ular hiyle-mikir ishlitip silerge aram bermigen; Péordiki ishta, shundaqla ularning singlisi bolghan Midiyanning bir emirining qizi Kozbining ishidimu hiyle-mikir ishlitip silerni azdurghan, — dédi. Kozbi waba tarqalghan künide Péordiki ish sewebidin öltürüldi.■

26

Israillarning ikkinchi qétim sanaqtin ötküzülüshi

¹ Wabadin kéyin Perwerdigar Musa bilen Harunning oghli Eliazargha söz qilip: —□

² Siler pütkül Israillarning jamaiti ichide yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarni ata

■ **25:17** Chöl. 31:2 ■ **25:18-19** Weh. 18:6 □ **26:1 wabadin kéyin** — bu waba bilen eyni chaghda Perwerdigargha asiyliq qilghan chonglarning qalduqliri öltürüldi (64-65-ayetlerni körüng).

jemeti boyiche hésablap sanaqtin ötküzünglar, — dédi.■

³ Shuning bilen Musa bilen kahin Eliazar Moab tüzlenglikliride, yeni Yérixoning yénidiki Iordan deryasining boyida Israillar bilen sözlishop ulargha: ⁴ «Perwerdigarning Musa we Misirdin chiqqan Israillargha buyrughini boyiche, silerdin yigirme yashtin ashqanlarning hemmisi *tizimlinip* sanaqtin ötküzülüshi kérek» dep uqturdi. *tizimlitilghan sanlar mundaq boldi:* —□ ■

⁵ Israilning tunji oghli Ruben idi. Rubenning ewladliri, yeni Hanuqning neslidin bolghan Hanuq jemeti; Palluning neslidin bolghan Pallu jemeti;■ ⁶ Hezron neslidin bolghan Hezron jemeti; Karmi neslidin bolghan Karmi jemeti. ⁷ Bular Rubenning jemetliri bolup, ulardin sanaqtin ötküzülgini jemiy qiriq üç ming yette yüz ottuz kishi boldi.

⁸ Palluning oghli Éliab; ⁹ Éliabning oghulliri Nimuel, Datan, Abiram idi. Datan bilen Abiram eslide jamaet ichidin chaqirilghan mötiwerler bolsimu, Korah guruhidikiler Perwerdigar bilen

■ 26:2 Chöl. 1:3 □ 26:4 **hemmisi tizimlinip sanaqtin ötküzülüshi kérek** — bu sanaqtin ötküzüshning meqsetliri shübhisizki: (1) Qanaan zéminigha kirgending kéyin ular köp qétim jengge chiqishi kérek bolatti. Shuninggha teyyarliq qilish üçün Israillarning herbir jengchisi sep-seplerde orunlashturulushi kérek; (2) ular Qanaan zéminigha kirish aldida turidu; pat arida shu zémin herbir qebilige, jemetke, ailige sanlirigha qarap teqsim qilinidu (34:16-29). Shunga xelqning sanliri qebile-jemet boyiche tepsiliy éniqlinishi kérek idi; (3) Xudaning sözining emelge ashurulushi bilen eslide özige qarshi chiqqan «chonglar»ning hemmisining yoqalghanliqini ispatlash üçün boldi (64-65-ayetni körüng). ■ 26:4 Chöl. 1:1, 2, 3 ■ 26:5 Yar. 46:9; Mis. 6:14; 1Tar. 5:1

takallashqanda, ular bilan birlaship Musa we Harun bilan takallashqanidi. □ ■ 10 Yer aghzini échip ularni Korah bilen birge yutup ketken; shu chaghda Korah guruhidikilerning hemmisi ölgen; bashqilargha ibret bolsun dep, ot uning ikki yüz ellik adimini yutup ketken. 11 Lékin Korahning ewladliri ölüp ketmigen.

12 Shiméonning ewladliri, jemet boyiche, Nemuelning neslidin bolghan Nemuel jemeti; Yamin neslidin bolghan Yamin jemeti; Yaqin neslidin bolghan Yaqin jemeti; □ 13 Zerah neslidin bolghan Zerah jemeti; Saul neslidin bolghan Saul jemeti.

14 Bular Shiméonning jemetliri bolup, jemiy yigirme ikki ming ikki yüz adem chiqti.

15 Gad qebilisidin, jemet boyiche, Zefon neslidin bolghan Zefon jemeti; Haggi neslidin bolghan Haggi jemeti; shuni neslidin bolghan shuni jemeti; 16 Ozni neslidin bolghan Ozni jemeti; éri neslidin bolghan éri jemeti; 17 Arod neslidin bolghan Arod jemeti; Areli neslidin bolghan Areli jemeti. 18 Bular Gad ewladlirining jemetliri bolup, ular jemetliri boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiy qiriq ming besh yüz adem chiqti.

19 Yehudaning oghulliri Ér bilen Onan idi; bu ikkisi Qanaan zéminida ölüp ketken. ■ 20 Yehudaning ewladliri, jemeti boyiche, Shilahning neslidin bolghan Shilah jemeti; Perezning neslidin bolghan Perez jemeti; Zerahning neslidin bolghan Zerah jemeti. 21 Perezning ewladliri Hezronning nes-

□ 26:9 «chaqirilghan mötiwerler bolsimu» — bashqa birxil terjimisi: «chaqirilghan bolsimu,...» ■ 26:9 Chöl. 16:12 □ 26:12 «Nemuel» — «Yar.» 46:10de «Yemuel». ■ 26:19 Yar. 38:7, 10; 46:12

lidin bolghan Hezron jemeti; Hamulning neslidin bolghan Hamul jemeti.■ ²² Bular Yehudaning jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiý yetmish alte ming besh yüz adem chiqti.

²³ Issakarning ewladliri, jemet boyiche, Tolaning neslidin bolghan Tola jemeti; Puahning neslidin bolghan Puah jemeti; ²⁴ Yashubning neslidin bolghan Yashub jemeti; Shimronning neslidin bolghan Shimron jemeti. ²⁵ Bular Issakarning jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiý atmish töt ming üç yüz adem chiqti.

²⁶ Zebulunning ewladliri, jemeti boyiche, Seredning neslidin bolghan Sered jemeti; Élon neslidin bolghan Élon jemeti; Jahliyelning neslidin bolghan Jahliyel jemeti. ²⁷ Bular Zebulunning jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiý atmish ming besh yüz adem chiqti.

²⁸ Yüsüpning oghulliri: — jemet boyiche, Manasseh bilen Efraim idi. ²⁹ Manassehning ewladliri: — Makirning neslidin bolghan Makir jemeti (Makirdin Giléad törelgen), Giléadning neslidin bolghan Giléad jemeti idi.■ ³⁰ Töwendikiler Giléadning ewladliri: — Yeezerning neslidin bolghan Yeezer jemeti; Helekning neslidin bolghan Helek jemeti; ³¹ Asriyelning neslidin bolghan Asriyel jemeti; Shekemning neslidin bolghan Shekem jemeti; ³² Shemidaning neslidin bolghan Shemida jemeti; Heferning

neslidin bolghan Hefer jemeti. ³³ Heferning oghli Zelifihad oghul perzent körmey qiz perzent körgen; Zelifihadning qizlirining ismi Mahlah, Noah, Hogleh, Milkah, Tirzah idi.■

³⁴ Bular Manassehning jemetliri bolup, sanaqtin ötküzülgende jemiy ellik ikki ming yette yüz adem chiqti.

³⁵ Töwendikiler Efrainning ewladliri, jemeti boyiche: — Shutilahning neslidin bolghan Shutilah jemeti; Bekerning neslidin bolghan Beker jemeti; Tahanning neslidin bolghan Tahan jemeti. ³⁶ Shutilaning ewladliri Éranning neslidin bolghan Éran jemeti.

³⁷ Mana bular Efrain ewladlirining jemetliri bolup, herqaysi jemetler boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiy ottuz ikki ming besh yüz adem chiqti. Jemetliri boyiche, ularning hemmisi Yüsüpning ewladliri idi.

³⁸ Binyaminning ewladliri, jemeti boyiche, Bélaning neslidin bolghan Béla jemeti; Ashbelning neslidin bolghan Ashbel jemeti; Ahiramning neslidin bolghan Ahiram jemeti; ³⁹ Shefufamning neslidin bolghan Shufam jemeti; Hufamning neslidin bolghan Hufam jemeti.□

⁴⁰ Ard bilen Naaman Bélaning oghulliri idi; Ardning neslidin bolghan Ard jemeti; Naamanning neslidin bolghan Naaman jemeti.

⁴¹ Bular Binyaminning ewladliri bolup, jemet boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiy qiriq besh ming alte yüz adem chiqti.

⁴² Töwendikiler Danning ewladliri bolup, jemet

■ 26:33 Chöl. 27:1 □ 26:39 «Shefufamning» — yaki «Shufamning».

boyiche, Shuhamning neslidin bolghan Shuham jemeti; jemet boyiche bular Danning jemetliri idi. ⁴³ Shuhamning hemme jemeti sanaqtin ötküzülgende jemiy atmish töt ming töt yüz adem chiqti.

⁴⁴ Ashirning ewladliri, jemet boyiche, Yimnahning neslidin bolghan Yimnah jemeti; Yéshwining neslidin bolghan Yéshwi jemeti; Bériyahning neslidin bolghan Bériyah jemeti.

⁴⁵ Bériyahning ewladliri, jemet boyiche, Heberning neslidin bolghan Heber jemeti; Malkielning neslidin bolghan Malkiel jemeti. ⁴⁶ Ashirning qizining ismi Sérah idi. □

⁴⁷ Bular Ashir ewladlirining jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiy ellik üç ming töt yüz adem chiqti.

⁴⁸ Naftalining ewladliri, jemet boyiche, Yahzielning neslidin bolghan Yahziel jemeti; Gunining neslidin bolghan Guni jemeti; ⁴⁹ Yezerning neslidin bolghan Yezer jemeti; Shillemning neslidin bolghan Shillem jemeti. ⁵⁰ Bular Naftalining jemetliri bolup, jemet boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiy qiriq besh ming töt yüz adem chiqti.

⁵¹ Yuqiriqilar Israillardin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jemiy alte yüz bir ming yette yüz ottuz adem chiqti.

⁵² Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

⁵³ Zémin mushulargha royxetke élin'ghan san boyiche miras qilip teqsim qilinsun. □ ⁵⁴ Mirasni

□ **26:46** «Sérah» — yaki «Sarah». □ **26:53** «royxetke élin'ghan san boyiche» — ibraniy tilida «adem ismi bilen élin'ghan san boyiche».

adem sani köp qebililerga köprek, adem sani az qebililerga azraq böl; miras royxettin ötküzülgen adem sanigha qarap herbir ademge bölüp bérilsun.■ ⁵⁵ Halbuki, zémin chek tashlinish yoli bilen bölünsun; ular mirasqa özlirining ata jemet-qebilisining nami boyiche warisliq qilsun.■ ⁵⁶ Miras ulargha chek tashlash yoli bilen adem sanining az-köplükige qarap herbir *aile-jemetke* bölüp bérilsun.

⁵⁷ Töwendikiler ata jemet boyiche sanaqtin ötküzülgen Lawiylar: — Gershonning neslidin bolghan Gershon jemeti; Kohatning neslidin bolghan Kohat jemeti; Merarining neslidin bolghan Merari jemeti.■ ⁵⁸ Bular Lawiylarning jemetliri: — Libni jemeti, Hébron jemeti, Mahli jemeti, Mushi jemeti, Korah jemeti. Kohattin Amram törelgen. ⁵⁹ Amramning ayalining ismi Yokebed bolup, Lawiyning Misirda tughulghan qizi idi; u Amramgha Harun, Musa we ularning achisi Meryemni tughup bergen.■

⁶⁰ Harundin Nadab, Abihu, Eliazar, Itamar törelgen. ⁶¹ Lékin Nadab bilen Abihu Perwerdigarning aldigha gheyriy bir otni sun'ghanda ölüp ketken.□ ■ ⁶² Lawiylar ichide bir ayliqtin ashqan barliq erkekler sanaqtin ötküzülgende jemiyyigirme üç ming adem chiqti. Ular Israillar ichide sanaqtin ötküzülmigen, chünki ulargha Israillar ichide héchqandaq miras *zémin*

■ **26:54** Chöl. 33:54 ■ **26:55** Chöl. 33:54; Ye. 11:23; 14:2

■ **26:57** Mis. 6:17, 18, 19, 20 ■ **26:59** Mis. 2:1, 2; 6:19 □ **26:61**

«gheyriy ot» — mushu weqe «Law.» 10-babta xatirilinidu; «Law.» 10:1diki izahatnimu körüng. ■ **26:61** Law. 10:2; Chöl. 3:4; 1Tar.

24:2

bölüp bérilmigen.

⁶³ Yuqirida éytilghan ademler Moab tüzlenglikliride, Yérixoning udulidiki Iordan deryasi boyida Musa bilen kahin Eliazar teripidin sanaqtin ötküzülgen Israillardur. ⁶⁴ Biraq bu ademler ichide Musa bilen kahin Harun ilgiri Sinay chölide sanaqtin ötküzgende sanaqtin ötküzülgen birimu adem yoq idi. ⁶⁵ Chünki Perwerdigar ular toghrisida: «Ular chölde ölmey qalmaydu» dep éytqanidi. Shunga, Yefunnehning oghli Kaleb bilen Nunning oghli Yeshuadin bashqa birimu qalmighan.■

27

Zelofihadning qizliri — Miras toghrisidiki alahide belgilimiler

¹ Yüsüpning oghli Manassehning neslidin bolghan jemetler ichide Manassehning chewrisi, Makirning ewrisi, Giléadning newrisi, Heferning oghli Zelofihadning qizliri bolup, ularning ismi Mahlah, Noah, Hogleh, Milkah, we Tirzah idi.■

² Ular jamaet chédirining derwazisi aldigha kélip, Musa bilen kahin Eliazar we emirler bilen pütkül jamaetning aldida turup: ³ — Bizning atimiz chölde ölüp ketken; u u yerde Perwerdigargha hujum qilghili yighilghanlardin emes, yeni Korah guruhidikilerdin emes; u belki öz gunahi ichide ölgen, we uning oghul perzenti yoq idi.■

■ **26:65** Chöl. 14:28, 29, 34, 35; 1Kor. 10:5, 6 ■ **27:1** Chöl. 26:33; 36:2; Ye. 17:3 ■ **27:3** Chöl. 14:35; 16:1; 26:64

4 Néme üçhün atimizning oghli yoqluqi seweblik uning nami uning jemetidin öchürüwétididu? Özlirining bizge atimizning qérindashliri qatarida miras bölüp bérishlirini ötünimiz, — dédi.

5 Musa ularning bu ishini Perwerdigarning aldigha qoydi. 6 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

7 Zelofihadning qizlirining éytqini durus, sen choqum ulargha atisining qérindashliri qatarida miras ber; ularning atisining mirasini ulargha ötküzüp bergin.■

8 Sen Israillargha éytqin: «Bir adem ölüp ketken chaghda uning oghli bolmisa, undaqta siler uning mirasini qizigha ötküzüp béringlar. 9 Qizi bolmisa, mirasini qérindashlirigha béringlar. 10 Qérindashliri bolmisa, mirasini ata jemet taghilirigha béringlar. 11 Eger uning atisining qérindashliri bolmisa, undaqta uning mirasini uning jemetidiki eng yéqin bir tughqinigha béringlar; u adem uning mirasigha ige bolsun. Bu Perwerdigar Musagha buyrughandek, Israillargha chüshürülgen höküm, qanun-belgilime bolup qalsun».

Yeshuaning Musaning wezipisige warisliq qilishi

12 Perwerdigar Musagha: —

Sen mawu Abarim téghigha chiqip, Men Israillargha teqdim qilghan zémin'gha qarap baq.□ ■ 13 Körüp bolghandin kéyin senmu akang Harun'gha oxshash öz xelqliringge

■ 27:7 Chöl. 36:2 □ 27:12 «Izahat» — «Qan.» 31:1-8nimu körüng.

■ 27:12 Qan. 32:48, 49

qoshulisen. □ ■ 14 Chünki Zin chölide, jamaet jédel chiqarghan chaghda, ikkinglar Méning buyruqimgha asiyliq qilip, suning ishida (Zin chölide, Qadeshtiki «Meribah suliri» dégen jayda) Méni jamaetning aldida muqeddes dep hörmetlimidinglar, — dédi. ■

15 Musa Perwerdigargha söz qilip: 16-17 — I Perwerdigar, barliq et igilirining rohlirining Xudasi, Öz jamaitining padichisiz padidek bolup qélishining aldini élish üçhün jamaetni idare qilidighan, ularning aldigha kirip chiqalaydighan, ularni bashlap mangalaydighan bir ademni tiklep bérishingni tileymen, — dédi. □ ■

18 Sen Nunning oghli Yeshuani tallighin, — dédi Perwerdigar Musagha, — Uningda Rohim bar, sen qolungni uning béshigha qoy, □ ■ 19 uni kahin Eliazar we barliq jamaetning aldida turghuzup wezipige qoy. 20 Sen pütkül Israil jamaiti uning gépige kirishi üçhün özüngning izzet-shöhritingdin bir qismini uninggha bergin. 21 U kahin Eliazarning aldida tursun, *Eliazar* urimning hökümmini waside qilip turup, Perwerdigarning huzurida uning

□ 27:13 «öz xelqliringge qoshulisen» — bu ibare toghruluq «Yar.» 25:8 we izahatini körüng. ■ 27:13 Chöl. 20:24 ■ 27:14

Chöl. 20:12 □ 27:16-17 «aldigha kirip chiqalaydighan» — ibranij tilida «(xelqning) aldida chiqip kireleydighan». Bu ibare ibranij tilida xelqni sirttiki dühmenlerge taqabil turushqa yétekchilik qilalaydighan we ichki ishlarni obdan bir terep qilalaydighan dégenni bildüridu. «bashlap mangalaydighan» — ibranij tilida «bashlap chiqip kireleydighan». Yuqiriqi izahatni körüng.

■ 27:16-17 Chöl. 16:22; Ibr. 12:9; 1Pad. 22:17; Mat. 9:36; Mar. 6:34

□ 27:18 «Rohim bar» — ibranij tilida «Roh bar» — Xudaning Muqeddes Rohi. ■ 27:18 Qan. 3:21; 34:9

üchün yol sorisun; Israil xelqi, yeni pütkül jamaet uning buyruqi bilen chiqidu, uning buyruqi bilen kirishi kérek. □ ■

²² Shuning bilen Musa Perwerdigarning buyruqi boyiche ish körüp, Yeshuani bashlap kélip, kahin Eliazarning we barliq jamaetning aldida turghuzdi; ²³ *Eliazar* qolini uning béshigha qoyup, uni Perwerdigarning Musaning wasitisi bilen buyrughinidek wezipige qoydi.

28

Daimliq köydürme qurbanliq, yeni künlük köydürme qurbanliq sunush toghrisidiki nizam

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

□

² Sen Israillargha buyrup: — «Manga sunulghan hediye-qurbanliqlarni, yeni Manga ozuq bolidighan, xushbuy keltüridighan otta sunulidighan hediye-qurbanliqlarni bolsa, siler herbirini békitilgen qerelide sunushqa köngül qoyunglar» — dégin. ³ Sen ulargha yene: «Silerning Perwerdigargha atap otta sunidighan köydürme qurbanliqinglar mundaq bolidu: — her küni béjirim bir yashliq erkek qozidin ikkini daimiy köydürme qurbanliq qilinglar. ■

□ **27:21** «urim» — birxil tash idi. Ularning qandaq ikenlikini hazir bir néme démek tes. Lékin ular arqiliq Xuda Özining iradisini izdeyidighanlarga yol körsitetti. «Mis.» 28:30 we izahatni körüng.

■ **27:21** Mis. 28:30; Law. 8:8

□ **28:1** «Daimliq köydürme qurbanliq» — yaki «daimiy köydürme qurbanliq» yaki «künlük köydürme qurbanliq». «Mis. » 29:38-46nimu körüng. ■ **28:3** Mis. 29:38

4 Etigini birni, gugumda birni sununglar;□
 5 yene töttin bir hindin soqup chiqirilghan zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin ondin bir efahni ashliq hediye süpitide sununglar.□ ■
 6 Sinay téghida belgilen'gen, Perwerdigargha atap xushbuy chiqarsun dep, otta sunulidighan daimiy köydürme qurbanliq mana shudur. 7 Herbir qoza üçhün uninggha qoshulidighan sharab hediyesi töttin bir hin sharab bolidu; échitma ichimlik bolghan sharab hediyesi muqeddes jayda Perwerdigargha sunup tökülsun.□ 8 Sen ikkinchi bir qozini gugumda sun'ghin; uni etigenkidek ashliq hediyesi we sharab hediyesi bilen qoshup sun'ghin; u xushbuy keltürüş üçhün Perwerdigargha atap otta sunulidighan köydürme qurbanliq bolidu.

Shabat küni sunulidighan qurbanliq

9 — Shabat küni béjirim bir yashliq ikki erkek qoza sunulsun; uninggha qoshup zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin ikkisi ashliq hediye süpitide sunulsun we sharab hediyesi sunulsun; 10 bu herbir shabat künide sunulidighan shabat künidiki qurbanliqtur; uning bilen daimiy köydürme qurbanliq we qoshumche sunulidighan sharab hediyesi bille sunulsun.

□ **28:4** «gugum» — ibraniy tilida «ikki kech ariliqida» dégen söz bilen ipadilinidu — démek, kün pétiwatqan waqit bilen qarangghu chüshüş ariliqida bolghan waqit. □ **28:5** «bir efah» — texminen 2 küre yaki 22 litr idi. Bir hin texminen 3.6 litr idi. ■ **28:5** Mis. 16:36; 29:40; Law. 2:1 □ **28:7** «muqeddes jay» — mushu yerde ibadet chédirining hoylisini körsetse kérek.

Ayning birinchi küni sunulidighan qurbanliq

11 — Her ayning birinchi küni Perwerdigargha atilidighan köydürme qurbanliq sununglar; yeni ikki yash torpaq, bir qochqar, bir yashliq béjirim yette erkek qozini sununglar. 12 Her torpaq béshigha zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin üchi ashliq hediye süpitide, qoshqargha zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin ikkisi ashliq hediye süpitide, 13 herbir qoza béshigha zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin biri ashliq hediye süpitide sunulsun; bu Perwerdigargha otta sunulidighan, xushbuy chiqiridighan bir köydürme qurbanliqtur. 14 Ularning sharab hediyliri bolsa: — herbir torpaq béshigha sharabtin yérim hin, qoshqar béshigha hinning üchtin biri, herbir qoza béshigha hinning töttin biri sunulsun. Bu her ayda sunulidighan aylıq köydürme qurbanliq bolup, yilning her éyida shundaq qilinsun. 15 Bularning üstige Perwerdigargha atilidighan gunah qurbanliq süpitide bir téke sunulsun; shularning hemmisi daimiy köydürme qurbanliq we qoshumche sharab hediyesi bilen bille sunulsun.

«Ötüp kétish héyti» hem «pétir nan héyti»diki qurbanliqlar

16 Birinchi ayning on tötinchi küni Perwerdigargha

atalghan «ötüp kétish» *qozisi sunulsun*. □ ■ 17 Shu ayning on beshinchi küni héyt bashlinidu; yette kün pétir nan yéyilsun. 18 Birinchi küni muqeddes yighilish ötküzülsun, héchqandaq ish-emgek qilmasliqinglar kérek, ■ 19 shu küni otta sunulidighan, Perwerdigargha atalghan köydürme qurbanliq süpitide yash torpaqtin ikkini, bir qochqar we yette bir yashliq erkek qoza sununglar; ular aldinglarda béjirim körünsun; 20 shulargha qoshulidighan ashliq hediyliri zeytun méyi ilestürülgen ésil un bolup, herbir torpaq béshigha efahning ondin üchi, qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, 21 shu yette qoza béshigha efahning ondin biri sunulsun; 22 shuningdek *gunahinglar* üçün kafaret keltürüşke gunah qurbanliqi süpitide bir téke sunulsun. 23 Bularning hemmisini etigenlik köydürme qurbanliq, yeni daimiy köydürme qurbanliqtin ayrim sununglar. 24 Siler bu teriqide uda yette kün Perwerdigargha atap otta sunulidighan, xushbuy keltüridighan ashundaq hediye-qurbanliqlarni sununglar; shularning hemmisi daimiy köydürme qurbanliq we qoshup sunulidighan sharab hediyesining sirtida sunulidu. 25 Yettinchi küni muqeddes yighilish ötküzünglar, shu küni héchqandaq ish-emgek qilishqa bolmaydu.

□ **28:16** «Perwerdigargha atalghan «ötüp kétish» *qozisi sunulsun*» — Ibraniy tilida «Perwerdigargha atalghan «ötüp kétish» bolidu». Bu héyt toghruluq «Law.» 23.5-14nimu körüng. ■ **28:16** Mis. 12:18; 23:15; Law. 23:5 ■ **28:18** Law. 23:7

«Heptiler héyti», yeni «Deslepki orma héyti»diki qurbanliqlar

²⁶ «Deslepki orma» küni, yeni «heptiler héyti»nglarda siler yéngi ashliq hediye Perwerdigargha sun'ghan chaghda muqeddes yighilish ötküzümlar; héchqandaq ish-emgek qilmanglar. □

²⁷ Siler Perwerdigargha atalghan, xushbuy keltüridighan köydürme qurbanliq süpitide yash torpaqtin ikkini, qochqardin birni, bir yashliq erkek qozidin yettini sununglar. ²⁸ Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, herbir torpaq béshigha efahning ondin üchi, qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, ²⁹ shu yette qoza béshigha efahning ondin biri sunulsun; ³⁰ shuningdek silerning *gunahinglar üçün* kafaret keltürüşke *gunah qurbanliqi süpitide* bir téke sunulsun. ³¹ Shularning hemmisi daimiy köydürme qurbanliq we uning ashliq hediyesige qoshup (bularning hemmisi aldinglarda béjirim körünsun), sharab hediyeleiri bilen bille sunulsun.

29

Kanay chélish héytidiki qurbanliqlar ••• «Law.»
23:23-25nimu körüng

¹ Yettinchi ayning birinchi küni siler muqeddes yighilish ötküzümlar; *u küni* héchqandaq ish-emgek qilmasliqinglar kérek. Bu siler üçün

□ **28:26** ««Deslepki orma» küni, yeni «heptiler héyti»nglarda» — yaki «yeni (siler) heptenglarni (démek, yette hepte) ötküzgendin kéyin». «Law.» 23:15-22nimu körüng.

kanaylar chélinidighan küni bolidu. □ ■ 2 Siler Perwerdigargha atalghan, xushbuy keltüridighan köydürme qurbanliq süpitide yash bir torpaq, bir qochqar, yette bir yashliq béjirim erkeq qozini sununglar. 3 Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, herbir torpaq béshigha efahning ondin üchi, qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, 4 shu yette qoza béshigha efahning ondin biri sunulsun; 5 shuningdek silerning *gunahinglar üçün* kafaret keltürüshke gunah qurbanliqi süpitide bir téke sunulsun. 6 Shularni ayniq birinchi künidiki köydürme qurbanliq we uninggha qoshumche bolghan ashliq hediyesi, daimiy köydürme qurbanliq, uninggha qoshumche bolghan ashliq hediyesi we bulargha qoshulidighan sharab hediylirining sirtida sununglar; bularning hemmisi herbiri belgilime boyiche Perwerdigargha atap otta xushbuy keltürsun dep sunulsun.

Kafaret küni sunulidighan qurbanliqlar •••

«Law.» 23:26-32nimu körüng.

7 Yettinchi ayniq oninchi küni siler muqeddes yighilish ötküzünglar; nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutunglar. U küni héchqandaq

□ 29:1 «muqeddes yighilish» — «muqeddes yighilish»lar yaki «muqeddes sorun»lar toghruluq «Law.» 23:2 we izahatini körüng.

■ 29:1 Law. 23:24

ish-emgek qilishqa bolmaydu. □ ■ 8 Siler Perwerdigargha atalghan, xushbuy keltüridighan köydürme qurbanliq süpitide yash bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq erkek qozidin yettini sununglar (bularning hemmisi aldinglarda béjirim körünsun). ■ 9 Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, herbir torpaq béshigha efahning ondin üchi, qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, 10 shu yette qoza béshigha efahning ondin birini, 11 shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; ularning hemmisi kafaret künidiki gunah qurbanliqi, daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we bularning sharab hediyliri bille sunulsun.

«Kepiler héyti»diki qurbanliqlar ••• «Law.» 23:33-44nimu körüng.

12 Yettinchi ayning on beshinchi küni muqeddes yighilish ötküzünglar; u küni héchqandaq ish-emgek qilishqa bolmaydu. Perwerdigargha atap yette kün héyt qilinglar; 13 siler Perwerdigargha atap, xushbuy keltürsun dep otta sunulidighan köydürme qurbanliq süpitide yash torpaqtin on üçni, ikki qochqar, bir yashliq erkek qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun). 14 Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye

□ 29:7 «nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutup» — Ibraniy tilida birla söz bilen ipadilinidu. Yehudiy en'eniliri boyiche bu ishlar roza tutushni öz ichige alatti. 16:29-31nimu körüng. ■ 29:7 Law. 16:29, 31; 23:27 ■ 29:8 Chöl. 28:19

zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, on üç torpaq béshigha efahning ondin üchi, ikki qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, ¹⁵ on töt qoza béshigha efahning ondin birini, ¹⁶ shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun.

¹⁷ Ikkinchi küni yash torpaqtin on ikkini, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötüni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) ¹⁸ we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar. ¹⁹ Shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we shularning sharab hediyliri bille sunulsun.

²⁰ Üchinchi küni bir yash torpaqtin on birni, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötüni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) ²¹ we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; ²² shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun.

²³ Tötinchi küni yash torpaqtin onni, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötüni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) ²⁴ we shundaqla

torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediye-liri bilen sharab hediye-lirini sununglar; ²⁵ shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun.

²⁶ Beshinchi küni yash torpaqtin toqquzni, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) ²⁷ we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediye-liri bilen sharab hediye-lirini sununglar; ²⁸ shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun.

²⁹ Altinchi küni yash torpaqtin sekkizni, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) ³⁰ we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediye-liri bilen sharab hediye-lirini sununglar; ³¹ shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun.

³² Yettinchi küni yash torpaqtin yettini, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun)

³³ we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkek qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyeleiri bilen sharab hediyeleirini sununglar; ³⁴ shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun.

³⁵ Sekkizinchi küni siler muqeddes yighilish ötküzünglar; u küni héchqandaq ish-emgek qilmanglar.■ ³⁶ Siler Perwerdigargha atap, xushbuy keltürsun dep otta sunulidighan köydürme qurbanliq süpitide bir torpaq, bir qochqar we bir yashliq erkek qozidin on tötni (shular hemmisi béjirim bolsun) ³⁷ hemde torpaq, qochqar we erkek qozilarning sanigha qarap, belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyeleiri bilen sharab hediyeleirini sununglar; ³⁸ shuningdek gunah qurbanliqi süpitidimu bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun.

³⁹ Belgilen'gen héytliringlarda Perwerdigargha atap sunulidighan qurbanliq-hediyeler ene shulardur; silerning qesemge baghliq yaki ixtiyaren sunidighanliringlar, köydürme qurbanliqliringlar, ashliq hediyeleiringlar, sharab hediyeleiringlar we inaqliq qurbanliqliringlar bolsa, ularning sirtidur. ⁴⁰ Shundaq qilip, Musa Perwerdigarning özige buyrughanlirining hemmisini qaldurmay Israillargha uqturdi.

30

Qesem qilish nizami

¹ Musa Israillarning qebile bashliqlirigha söz qilip mundaq dédi: — Perwerdigarning buyrughanliri mundaq: —

² Eger biraw Perwerdigargha qesem ichken bolsa yaki öz özini cheklimekchi bolup qesem ichken bolsa, lewzidin qaytishqa bolmaydu, hamam aghzidin chiqqan hemme gep boyiche ish tutushi kérek.■

³ Qiz bala yash bolup, téxi atisining öyidiki chaghda, öz-özini cheklesh toghruluq Perwerdigargha qesem bergem bolsa, ⁴ emma atisi qizining qesimini yaki öz-özini cheklesh toghrisida bergem wedisini anglighan we qizining aldida ündimey shük turghan bolsa, undaқта uning barliq qesemliri we öz-özini cheklesh toghrisida qilghan hemme wedisi inawetlik bolidu. ⁵ Lékin qizning atisi anglighan chaghda uni tosқан bolsa, uning qilghan qesemliri yaki öz-özini cheklesh toghrisida qilghan wediliridin héchbiri inawetlik bolmaydu; atisi uni tosқан bolghachqa, Perwerdigarmu uni kechüridu.

⁶ — Eger u qesem qilghan yaki öz-özini chekleshke aghzida tenteklik bilen wede qilghan halette erge tegken bolsa, ⁷ éri shuni anglighan bolsa, lékin anglighan küni ündimey shük turghan bolsa, undaқта uning qilghan qesemliri yaki öz-özini chekleshke qilghan gepliri inawetlik bolidu. ⁸ Eger éri anglighan küni uni tosқан bolsa, uning qilghan qesimini we öz-özini cheklesh toghruluq aghzidin

chiqarghan tentek geplirini bikar qilsa, undaқта ular inawetsiz bolidu; Perwerdigar uni kechüridu.

⁹ Lékin tul xotun yaki éridin ajriship ketken xotunlar qilghan qesem, yeni uning özini cheklesh toghruluq qilghan barliq wediliri bolsa inawetlik bolidu. ¹⁰ Eger u éring öyide qesem qilghan yaki öz-özini cheklesh toghruluq qesem-wede ichken, ¹¹ éri anglap turuqluq shük turuwélip tosmighan bolsa, undaқта uning barliq qilghan qesemleri we öz-özini cheklesh toghruluq qilghan barliq wediliri inawetlik bolidu. ¹² Lékin uning éri anglap turghan chaghda uning qesem-wedilirini éniq ret qilghan bolsa, ayal aghzidin chiqarghan wede bérish we öz-özini cheklep turush toghruluq qilghan barliq wedilirining héchqaysisi inawetlik bolmaydu; uning éri bularni ret qilghan bolghachqa, Perwerdigar uni kechüridu.

¹³ Ayalning bergen wedisini we uning chidap turup özümni chekleymen dep qilghan qesem-wedisini uning éri inawetlikmu qilalaydu, inawetsizmu qilalaydu. ¹⁴ Eger uning éri herküni uning aldida shük turuwélip gep qilmisa, undaқта uning bergen barliq qilghan qesemlerini we öz-özini cheklep turush toghruluq qilghan hemme wedilirini inawetlik qilghanliqi hésablinidu; chünki éring anglap turghan күnide gep qilmay shük turghanliqi uning ayalning qesem-wedilirini күchke ige qilghanliqidur. ¹⁵ Lékin éri ayalning qesem-wedilirini anglap nahayiti uzaq waqitlardin keyin andin uning qesem-wedilirini inawetsiz qilsa, undaқта u ayalning gunahini öz üstige alghan bolidu.

16 Yuqiriqilar Perwerdigarning Musagha buyrughanliri, yeni éri bilen ayali, ata bilen öz öyide turuwatqan, téxi yashliqida bolghan qizi otturisdiki nizam-belgimilerdur.

31

Midiyanlarga jeng qilish wezipisi

¹ Perwerdigar Musagha söz qilib: —

² Sen Midiyanlardin Israillarning intiqamini al, andin öz xelqliringge qoshulisen, — dédi.■

³ Musa xelqqe mundaq dédi: — Aranglardin jengge chiqishqa bir türküm ademlerni qorallandurunglar; andin ular Midiyanlardin Perwerdigar üçhün intiqam élishqa atlansun. ⁴ Siler Israillarning herbir qebilisidin jeng qilishqa mingdin adem mangdurunglar.

⁵ Shuning bilen tümenligen Israil xelqining her qebilisidin mingdin, jemi on ikki ming adem jeng qilishqa qorallanduruldi. ⁶ Musa her qebilidin mingdin ademni jeng qilishqa mangdurdi hemde Eliazarning oghli Finihasni ular bilen bille mangdurdi, Finihasning qolida muqeddes eswablar we agah kanay bar idi.□

⁷ Ular Perwerdigarning Musagha buyrughini boyiche Midiyanlar bilen soqushqili chiqip,

■ 31:2 Chöl. 25:17; 27:13 □ 31:6 «muqeddes eswablar» — néme ikenliki hazir éniq emes. «urim» we «tummim» bolushi mumkin. «Agah kanay» belkim 10:2de tilgha élin'ghan ikki kanay idi.

erkekning hemmisini öltürüwetti;□ 8 mushu öltürülgenlerdin bashqa, yene Midiyaning Ewi, Rekem, Zur, Xur we Reba dégen besh padishahini öltürdi; yene Béorning oghli Balaamni qilich bilen chépip tashlidi.■ 9 Israillar Midiyanlarning xotun-qizliri we balilirini tutqun qilip ketti, yene ularning pütün charwa malliri, qoy padiliri we mal-mülüklirini olja qildi; 10 ular turuwatqan yerlerdiki barliq sheher we barliq bargahlarigha ot qoyuwetti; 11 ular adem bolsun mal bolsun barliq gheniyet, barliq oljini élip ketti;■ 12 ular tutqan esirlerni hem olja-gheniyetni Moab tüzlemligirige, Iordan deryasi boyigha jaylashqan Yérixoning udulidiki bargahqa ekilip, Musa bilen kahin Eliazargha, shundaqla Israillarning jamaitige tapshurdi. 13 Musa, kahin Eliazar we jamaetning barliq emirliri bargahning sirtigha chiqip ularni qarshi aldi.

14 Lékin Musa jengdin qaytqan herbiy serdarlarga, yeni mingbéshi, yüzbéshilargha xapa bolup:

15 Siler ayallarning hemmisini tirik qaldurdunglarmu? 16 Qaranglar, del shular Balaamning hiyle-mesliheti bilen Péordiki ishta Israillarni Perwerdigar aldida gunahqa patquzushi bilen, Perwerdigarning jamaitige waba yaghdurulghan

□ 31:7 «Midiyanlar **bilen soqushqili chiqip, erkeklerning hemmisini öltürüwetti**» — Perwerdigarning Midiyanlar toghruluq bu buyruqi 25:16-18dimu xatirilinidu. «Erkeklerning hemmisi» — jengge qatnashqan erkekler, elwette. ■ 31:8 Ye. 13:21, 22 ■ 31:11 Qan. 20:14

emesmu? □ ■ 17 Emdi siler barliq oghul balilarni öltürüwétinglar, erler bilen munasiwet ötküzgen ayallarni qoymay öltürüwétinglar. ■ 18 Biraq yash qizlar, yeni erler bilen munasiwet ötküzmişlerni bolsa, özliringlarga tirik qaldurunglar. □

19 Siler bargah sirtida yette kün chédir tikip turunglar; adem öltürgen we ölükke tegken herkim üçinchi küni we yettinchi küni özini paklisun; siler we siler esir qilghan kishilarning hemmisi shundaq qilsun. □ 20 Barliq kiyim-kéчек, tére eswab üsküniler, tiwitta toqulghan barliq nersiler hem yaghach eswab-üskünilarning hemmisini paklanglar, — dédi.

21 Kahin Eliazar jengge chiqip qaytqan leshkerlerge:

— Mana Perwerdigar Musagha buyrughan qanun-belgilime: 22 altun, kümüş, mis, tömür, qeley, qoghushun qatarliq 23 otqa chidamliq nersilarning hemmisini ottin ötküzünglar, shundaq qilsanglar pak hésablinidu; shundaqtimu, yenila «napakliqni chiqarghuchi su» bilen pakizlanglar; otqa chidamsiz nersilerni shu sudin ötküzünglar. ■ 24 Yettinchi küni kiyimliringlarni

□ 31:16 « **Midyanliq ayallar** ... Israillarni... gunahqa patquzushi bilen, Perwerdigarning jamaitige waba yaghdurulghan emesmu?» — bu waba toghruluq 25:1-3ni körüng. ■ 31:16 Chöl. 25:1, 2, 18; 2Pét. 2:15; Weh. 2:14 ■ 31:17 Hak. 21:11

□ 31:18 «yash qizlar» — yaki «qiz balilar». □ 31:19 «Siler bargah sirtida yette kün chédir tikip turunglar... üçinchi küni we yettinchi küni özini paklisun» — yaki «herkim adem öltürgen we ölükke tegken bolsa, siler bargah sirtida yette kün chédir tikip turunglar; herkim üçinchi küni we yettinchi küni özini paklisun».

■ 31:23 Chöl. 19:9

yuyunglar, andin siler pak hésablinisiler; andin keyin bargahqa kirsenglar bolidu, — dédi.

Jeng gheniyetlirining teqsim qilinishi

²⁵ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —

²⁶ Sen kahin Eliazar we jamaet ichidiki qebile katiliri bilen birlikte élin'ghan olja-ghenimetning, adem bolsun, charpay bolsun, shularning omumiy sanini hésablap chiqqin; ²⁷ olja-gheniyetni ikkige böl, yérimini jengge chiqqanlarga ber, qalghan yérimini barliq jamaetke ber. ■ ²⁸ Sen yene chiqip jengge qatnashqan leshkerler alidighan adem, kala, éshek yaki qoy padiliridin besh yüzdin birini Perwerdigargha atalghan ülüsh bolsun dep ayrighin; ²⁹ siler shuni leshkerlerge tewe bolghan yérimidin élip Perwerdigargha atalghan «kötürme hediye» süpitide kahin Eliazargha tapshurunglar. ³⁰ Israillargha tewe bolghan yérimining adem, kala, éshek, qoy padiliri, shundaqla herxil haywanlardin elliktin birini Perwerdigarning jamaet chédirigha qarashqa mes'ul bolghan Lawiylargha béringlar.

³¹ Shuning bilen Musa bilen kahin Eliazar Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qildi.

³² Emdi olja-gheniyet, yeni jengge chiqqan leshkerler éliwalghan nersilerdin qalghini qoy jemiy alte yüz yetmish besh ming, ³³ kala yetmish ikki ming, ³⁴ éshek atmish bir ming, ³⁵ erkekler bilen munasiwet ötküzmiyen qizlar ottuz ikki ming chiqti. ³⁶ Jengge chiqqanlarning ülüshi, yeni ulargha tewe yérimi, qoy jemiy

üch yüz ottuz yette ming besh yüz; ³⁷ bu qoy padiliridin Perwerdigargha atalghini alte yüz yetmish besh boldi; ³⁸ kala ottuz alte ming, buningdin Perwerdigargha atalghini yetmish ikki boldi. ³⁹ Éshék ottuz ming besh yüz chiqti, buningdin Perwerdigargha atalghini atmish bir boldi. ⁴⁰ Adem on alte ming chiqti, buningdin Perwerdigargha atalghini ottuz ikki adem boldi. ⁴¹ Musa Perwerdigar özige buyrughini boyiche Perwerdigargha sunulidighan «kötürme hediye» bolghan ülüşni kahin Eliazargha tapshurup berdi.■

⁴² Israillargha tewe bolghan yérimi, yeni Musa jengge chiqip kelgenlerdin élip bölüp bergini — ⁴³ jamaetke tewe bolghan shu yérimi — qoy üç yüz ottuz yette ming besh yüz, ⁴⁴ kala ottuz alte ming, ⁴⁵ éshék ottuz ming besh yüz, ⁴⁶ adem on alte ming idi. ⁴⁷ Musa Perwerdigar özige buyrughini boyiche, Israillargha tewe bolghan shu yérimining, meyli adem yaki haywan bolsun, elliktin birini ayrip élip Perwerdigarning ibadet chédirigha qarashqa mes’ul bolghan Lawiylargha tapshurdi.

⁴⁸ Pütkül qoshunning serdarliri, ming béshi, yüz béshiliri Musa bilen körüshkili kélip, ⁴⁹ Musagha: — Xizmetkarlirining qol astida jeng qilghan leshkerlerning omumiy sanini sanaqtin ötküzsek birimu kem chiqmidi. ⁵⁰ Shunga, mana Perwerdigarning huzurida özimizning gunahining kafariti üçhün herqaysimiz érishkenlerni Perwerdigargha atalghan hediye qilimiz — altun buyumlar, put-

qol zenjirliri, bilezük, möhür üzük, zire-halqa, marjanlarning hemmisini élip kelduq, — dédi.

⁵¹ Shuning bilen Musa bilen kahin Eliazar ular ekelgen altunlarni, yeni altunda yasalghan herxil buyumlarni aldi. ⁵² Ularning ming béshi we yüz béshiliridin alghini Perwerdigargha atalghan «kötürme hediye» süpitide sunuldi; barliq altun jemiý on alte ming yette yüz ellik shekel chiqti ⁵³ (leshkerlarning herbiri özliri üçün mal-mülükni bulang-talang qilishqanidi). ■ ⁵⁴ Musa bilen kahin Eliazar ming béshi we yüz béshilirining qolidin altunni élip, jamaet chédirining ichige ekirip, uni Perwerdigarning huzurida Israillar üçün yadname qildi.

32

Ikki qebilining deryaning kün chiqish teripidiki zéminni telep qilghanliqi

¹ Rubenning ewladliri bilen Gadning ewladlirining kala padiliri tolimu köpeygenidi; ularning Yaazerning zémini bilen Giléadning zéminigha közi chüshti; we mana, shu zémin charwa béqishqa mas kélidighan yer idi. □ ² Shunga ular Musa, kahin Eliazar we jamaetning emirlirining aldigha kélip ulargha: —

³ Atarot, Dibon, Yaazer, Nimrah, Heshbon, Elealeh, Sebam, Nébo, Beon dégen yerler, □ ⁴ yeni Israil jamaiti aldida Perwerdigar meghlup qilip

■ **31:53** Qan. 20:14 □ **32:1** «Izahat» — «Qan.» 3:12-22nimu körüng. □ **32:3** «Sibmah» — yaki «Sibmah».

bergen yerler bolup, charwa béqishqa bap yerler iken, qulliriningmu charwa méli bar, — dédi ⁵ we yene: — Eger silining aldirida iltipatirigha érishken bolsaq, bizni Iordan deryasidin öt démey, bu yerni bizge miras qilip bersile, — dédi.

⁶ Musa Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladlirigha: — Qérindashliringlar jengge chiqqan waqtida siler mushu yerde turamtinglar?

⁷ Siler néme üçün Israillarning *deryadin* ötüp Perwerdigar ulargha ata qilip bergen zémin'gha kirishige köngullirini sowutisiler? ⁸ Ilgiri men

Qadesh-Barnéadin ata-bowiliringlarni shu zéminni charlap kélishke ewetkinimde ularmu shundaq qilishqanidi. ■ ⁹ Ular Eshkol jilghisigha chiqip, u zéminni körüp, Israillarning könglini Perwerdigar ata qilip bergen zémin'gha kirishtin sowutqan. ¹⁰ Shu chaghda Perwerdigarning achchiqi kélip qesem qilip: ¹¹ «Misirdin chiqqan yigirme yashtin yuqirilar chin könglidin Manga egeshmigeckke, ular Men Ibrahim,

Ishaq, Yaquplargha «Silerge ata qilimen» dep qesem qilghan zéminni körse, *Men Perwerdigar bolmay kétey!* ■ ¹² Peqet kenizziylerdin bolghan Yefunnehning oghli Kaleb bilen Nunning oghli Yeshuala Manga chin könglidin egeshken bolghachqa, zéminni köreleydu», dégenidi.

¹³ Shuning bilen Perwerdigarning Israillargha achchiqi qozghalghachqa, Perwerdigarning aldida rezil bolghanni qilghan eshu bir ewlad ölüp tügigüche, u ularni chöl-bayawanda qiriq yil sergerdanliqta yürgüzdi. ¹⁴ Emdi mana,

■ 32:8 Chöl. 13:3; Qan. 1:22

■ 32:11 Chöl. 14:28; Qan. 1:35

gunahkarlarning ewladliri bolghan silermu ata-bowanglarning izini bésip Perwerdigarning Israillargha bolghan qattiq ghezipini téximu qozghimaqchi bopsiler-de! ¹⁵ Eger siler uninggha egishishtin burulup ketsenglar, undaqa U *Israillarni* yene chöl-bayawan'gha tashliwétidu, bu halda siler bu barliq xelqni xarab qilghan bolisiler, — dédi.

¹⁶ Ikki qebilining ademliri Musaning aldigha kélip uninggha: —

Biz bu yerde mallirimizgha qotan, balilirimizgha qel'e-sheher salayli. ¹⁷ Biz bolsaq qorallinip, Israillarni özige tewe jaylirigha bashlap barghuche sepning aldida mangimiz; bu zémindiki yat xelqler seweblik, bizning kichik balilirimiz musthekem sheherlerde turushi kérek. ¹⁸ Israillar öz miraslirigha ige bolmighuche biz öyimizge hergiz qaytmaymiz. ¹⁹ Chünki biz ular bilen Iordan deryasining kün pétish teripidiki zémin'gha yaki uningdinmu yiraqtiki zémin'gha teng igidar bolmaymiz, chünki mirasimiz Iordan deryasining bu teripide, yeni kün chiqishtidur, — dédi.

²⁰ Musa ulargha: — Eger shundaq qilsanglar, yeni Perwerdigarning aldida qorallinip jengge chiqip,

²¹ silerdin qorallan'ghanlarning hemmisi Iordan deryasidin ötüp, Perwerdigar Öz dühmenlirini ularning zéminidin qoghlap chiqirip bolghanda, ²² shu zémin Perwerdigar aldida boysundurulup bolghanda andin qaytsanglar, siler Perwerdigar we Israillar aldida gunahsiz hésablinisiler; bu zéminmu Perwerdigar aldida silerge miras qilip bérilidu. ²³ Lékin bundaq qilmisanglar, mana, Perwerdigar aldida gunahkar bolisiler; shuni ob-

dan bilishinglar kérekki, gunahinglar özünglarni qoghlap béshinglarga chüshidu. ²⁴ Emdi siler aghzinglardin chiqqan gépinglar boyiche ish tunglar, baliliringlar üçün sheher, qoy padiliringlar üçün qotan sélinglar, — dédi.

²⁵ Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladliri Musagha: —

Qulliri ghoham éytqinidek qilidu. ²⁶ Xotun-bala chaqilirimiz, kalilar we barliq charpaylirimiz Giléadning herqaysi sheherliride qalidu; ²⁷ Lékin qulliri, jengge teyyarlinip qorallan'ghanlarning herbiri ghoham éytqandek *deryadin* ötüp Perwerdigarning aldida jeng qilidu, — dédi.

²⁸ Shuning bilen Musa ular toghruluq kahin Eliazar bilen Nunning oghli Yeshuagha we Israilning barliq qebile bashliqlirigha tapilap, ■

²⁹ ulargha: — Eger Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladliri qorallinip Perwerdigarning aldida jengge chiqishqa siler bilen birlikte Iordan deryasidin ötse, u zémin silerning aldinglarda boy sundurulsa, undaқта siler Giléad zéminini ulargha miras qilip béringlar. ³⁰ Eger ular qorallinip siler bilen bille ötmeymiz dése, undaқта ularning mirasi aranglarda, yeni Qanaan zéminida bolsun, — dédi.

³¹ Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladliri:

— Perwerdigar qullirigha qandaq buyrughan bolsa, biz shundaq qilimiz. ³² Biz qorallinip Perwerdigarning aldida deryadin ötüp Qanaan zéminigha kirimiz, andin Iordan deryasining bu yéqidiki zémin bizge miras qilip bérilidighan bolidu, — déyishti.

■ **32:28** Ye. 1:13; 4:12

³³ Shuning bilan Musa Amoriylarning padishahi Sihonning padishahliqi bilan Bashanning padishahi Ogning padishahliqini, zémin we tewesidiki sheherlerni, etrapidiki sheherler bilan qoshup, hemmisini Gadning ewladlirigha, Rubenning ewladlirigha we Yüsüpning oghli Manassehning yérim qebilisige berdi. ■ ³⁴ Gadning ewladliri Dibon, Atarot, Aroer, ³⁵ Atrot-Shofan, Yaazer, Yogbixah, ³⁶ Beyt-Nimrah, Beyt-Haran qatarliq mustehkem sheherlerni saldi we shundaqla qotanlarni saldi.

³⁷ Rubenning ewladliri *yéngidin* Heshbon, Elealeh, Kiriatayim, ³⁸ Nébo, Baal-Méon (yuqiriqi isimlar özgirtilgen) we Sibmahni saldi; hem ular salghan sheherlerge *yéngidin* nam berdi.

³⁹ Manassehning oghli Makirning ewladliri Giléadqa yürüş qilip, u yerni élip, shu yerde turushluq Amoriylarni qoghliwetti. ■ ⁴⁰ Shuning bilan Musa Giléadni Manassehning oghli Makirgha bériwidi, u shu yerde turup qaldi.

⁴¹ Manassehning oghli Yair Amoriylarning yéza-qishlaqlirini hujum qilip élip, bu yéza-qishlaqlarni Hawot-Yair dep atidi. □

⁴² Nobah Kinat we uninggha qarashliq yéza-qishlaqlarni hujum qilip élip Kinatni öz ismi bilen Nobah dep atidi.

33

■ **32:33** Qan. 3:12; Ye. 13:8; 22:4 ■ **32:39** Yar. 50:23 □ **32:41**
«Hawot-Yair» — «Yairning yéziliri» dégen menide.

Misirdin Abel-Shitimghiche bolghan qiriq yilliq sergerdanliq seper

¹ Töwendikiler öz qoshunliri boyiche, Musa bilen Harunning yétekchiligi astida Misir zéminidin chiqqan Israillarning mangghan yolliridur;

² Musa Perwerdigarning emri boyiche, özlirining seper qilghan yollirini pütüp qoydi, ularning seper qilghan yolliri mundaq: —

³ Birinchi ayning on beshinchi küni *Israillar* Ramses shehiridin seperge chiqti; ötüp kétish héytining etisi ular barliq Misirliqlarning köz aldida merdanilik bilen yolgha chiqti. □ ■

⁴ Bu chaghda Misirliqlar ularning arisidiki Perwerdigar teripidin öltürülgenlerni, yeni barliq tunji oghullirini depne qiliwatqanidi; Perwerdigar Misirliqlarning mebudlirining üstidin höküm chüshürdi. □ ⁵ Israillar Ramsestin yolgha chiqip Sukkotqa bérip chédir tikti.

⁶ Ular Sukkottin yolgha chiqip chöl-bayawanning ayighidiki Étamgha bérip chédir tikti. ■ ⁷ Étamdin yolgha chiqip, aylinip Baal-Zéfonning udulidiki Pi-Xaxirotqa bérip Migdolning aldida chédir tikti. ■

⁸ Pi-xaxirottin yolgha chiqip, déngizning otturisidin ötüp, Étam chölide üç kün yol yürüp Marahda chédir tikti. ■ ⁹ Marahdin yolgha chiqip Élimge keldi; Élimde on ikki bulaq bilen yetmiş xorma derixi bar idi; ular shu yerde chédir tikti. ■

□ **33:3** «merdanilik **bilen**» — ibraniy tilida «qolini yuqirigha kötürgen halda». ■ **33:3** Mis. 12:37 □ **33:4** «Perwerdigar

Misirliqlarning mebudlirining üstidin höküm chüshürdi» — «Mis.» 12:12ni we izahatini körüng. ■ **33:6** Mis. 13:20 ■ **33:7**

Mis. 14:2 ■ **33:8** Mis. 15:22, 23 ■ **33:9** Mis. 15:27

10 Élimdin yolgha chiqip Qizil Déngiz boyida chédir tikti. 11 Qizil Dégizdin yolgha chiqip Sin chölide chédir tikti.■ 12 Sin chölidin yolgha chiqip Dofqahqa kélip chédir tikti. 13 Dofqahdin yolgha chiqip Alushqa béríp chédir tikti. 14 Andin kéyin Alushtin yolgha chiqip Rifidingha kélip chédir tikti, u yerde xelqqe ichidighan su tépilmay qaldi.■ 15 Rifidimdin yolgha chiqip, Sinay chölige béríp chédir tikti.■

Chölde sergerdan bolush

16 Sinay chölidin yolgha chiqip Qibrot-Hattawahqa kélip chédir tikti.■ 17 Qibrot-hattawahdin yolgha chiqip Hazirotta chédir tikti. 18 Hazirottin yolgha chiqip Ritmahda chédir tikti. 19 Ritmahdin yolgha chiqip Rimmon-Perezde chédir tikti. 20 Rimmon-Perezdin yolgha chiqip Libnahda chédir tikti. 21 Libnahdin yolgha chiqip Rissahda chédir tikti. 22 Rissahdin yolgha chiqip Kehelatahda chédir tikti. 23 Kehelatahdin yolgha chiqip Shafir téghida chédir tikti. 24 Shafir téghidin yolgha chiqip Haradahta chédir tikti. 25 Haradahdin yolgha chiqip Makhilotta chédir tikti. 26 Makhilottin yolgha chiqip Tahatta chédir tikti. 27 Tahattin yolgha chiqip Terahda chédir tikti. 28 Terahdin yolgha chiqip Mitqahda chédir tikti. 29 Mitqahdin yolgha chiqip Hashmonahta chédir tikti. 30 Hashmonahtin yolgha chiqip Mosherotta chédir tikti.■ 31 Mosherottin yolgha chiqip Bene-Yaakanda chédir tikti. 32 Bene-Yaakandin yolgha

■ 33:11 Mis. 16:1 ■ 33:14 Mis. 17:1 ■ 33:15 Mis. 19:1

■ 33:16 Chöl. 11:34, 35 ■ 33:30 Qan. 10:6

chiqip Xor-Hagidgadqa bérip chédir tikti. ³³ Xor-Hagidgadtin yolgha chiqip Yotbatahqa kélip chédir tikti. ³⁴ Yotbatahtin yolgha chiqip Abronahqa kélip chédir tikti. ³⁵ Abronahtin yolgha chiqip Ezion-Geberge kélip chédir tikti. ³⁶ Ezion-Geberdin yolgha chiqip Zin chölide, yeni Qadeshte chédir tikti.■ ³⁷ Qadeshtin yolgha chiqip Édom zéminining chégrisidiki Hor téghida chédir tikti.■ ³⁸ Israillar Misir zéminidin chiqqandin kéyinki qiriqinchi yili beshinchi aying birinchi küni, kahin Harun Perwerdigarning emri boyiche Hor téghigha chiqip shu yerde öldi.■ ³⁹ Harun Hor téghida ölgen chéghida bir yüz yigirme üç yashta idi.

⁴⁰ U chaghda, Qanaan zéminining jenubida turushluq Qanaaniylarning padishahi Arad Israillar kéliwétiptu dep anglighanidi.■ ⁴¹ Israillar Hor téghidin yolgha chiqip Zalmonahda chédir tikti.■ ⁴² Zalmonahdin yolgha chiqip Punon'gha kélip chédir tikti. ⁴³ Punondin yolgha chiqip Obotqa kélip chédir tikti.■ ⁴⁴ Obottin yolgha chiqip Moabning chégrisidiki Iye-Abarimgha kélip chédir tikti. ⁴⁵ Iyimdin yolgha chiqip Dibon-Gadqa kélip chédir tikti.□ ⁴⁶ Dibon-Gadtin yolgha chiqip Almon-Diblatayimgha kélip chédir tikti. ⁴⁷ Almon-Diblatayimdin yolgha chiqip Néboning aldidiki Abarim taghliqigha kélip chédir tikti. ⁴⁸ Abarim taghliqidin yolgha chiqip Yérixoning udulida Iordan deryasining boyidiki Moab

■ **33:36** Chöl. 20:1 ■ **33:37** Chöl. 20:22 ■ **33:38** Chöl. 20:25; Qan. 32:50 ■ **33:40** Chöl. 21:1 ■ **33:41** Chöl. 21:4
 ■ **33:43** Chöl. 21:10 □ **33:45** «Iyim» — «Iye-Abarim» dégenning qisqartilghan shekli.

tüzlenglikliride chédir tikti. ⁴⁹ Moab tüzlenglikliride Iordan deryasini boylap tikken chédirliri Beyt-Yeshimottin tartip Abel-Shittimghiche bardi. □ ■

⁵⁰ Perwerdigar Moab tüzlenglikliridiki Iordan deryasi boyida Yérixoning udulida Musagha söz qilip mundaq dédi: —

⁵¹ Sen Israillargha söz qilip mundaq buyrughin: — «Siler Iordan deryasidin ötüp Qanaan zéminigha kelgen chéghinglarda, ⁵² zémindiki barliq turuwatqanlarni aldinglardin heydiwétinglar, ularning barliq oyma, quyma butlirini chéqip tashlanglar hem barliq «yuqiri jay»lirini weyran qilip tashlanglar. □ ■ ⁵³ Siler shu zéminni igilep makanlishinglar, chünki Men u zéminni silerge miras qilip bergenmen. ⁵⁴ Siler jemet boyiche chek tashlap, zéminni özünglerge miras qilip élinglar; adimi köpreklerge köprek miras bölüp béringlar; adimi azraqlargha azraq miras bölüp béringlar; chek tashlan'ghanda kimlerge qeyer chiqqan bolsa, shu yer uning mirasi bolsun; siler mirasqa ata qebile-jemet boyiche warisliq qilinglar. ■ ⁵⁵ Halbuki, eger u zéminda turuwatqanlarni aldinglardin heydiwetmisenglar, ulardin qélip qalghanlar

□ **33:49** «Abel-Shittim» — «Akatsiye chimenzarliq» dégen menide. ■ **33:49** Chöl. 25:1; Ye. 2:1 □ **33:52** «yuqiri jay»lar — eslide butperesler mebudlirigha choqunidighan, tawap qilidighan tagh choqqiliri qatarliq jaylar idi. Israillar kényinki waqitlarda shu yerlerde Perwerdigargha ibadet qilatti, biraq uzun ötmeyla butperes xelqlerge egiship shu yerlerni butpereslik qilidighan jaylar qiliwaladi. «Law.» 26:30ni we izahatini körüng. ■ **33:52** Qan. 7:2-26 ■ **33:54** Chöl. 26:54-65

choqum közünglerge tiken, biqininglarga yantaq bolup sanjilidu, turghan zémininglarda silerni parakende qilidu;■ ⁵⁶ we shundaq boliduki, Men eslide ulargha qandaq muamile qilmaqchi bolghan bolsam, silerge shundaq muamilde bolimen».

34

Qanaan zéminining chégrasi

¹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
² Sen Israillargha söz qilip mundaq buyrughin: «Siler Qanaan zéminigha kirgen chaghda, silerge miras bolushqa teqsim qilinidighan zémin Qanaan zémini bolidu; zéminning békitilgen jay-chégraliri mundaq bolidu: —
³ Silerning jenub teripingler Zin chölidin bashlap Édom chégrisigha taqalsun; andin jenub tereptiki chégranglar «Shor déngizi»ning jenub teripining eng ayighigha yetsun;□ ■ ⁴ shu yerdin chégranglar «Sériq Éshek dawini»ning jenub teripidin burulup zin'gha ötsun; uning ayighi toptoghra Qadesh-Barnéaning jenubida bolidu; andin u yerdin yene Hazar-Addargha bérip, Azmon'gha tutishidu;□ ⁵ andin chégra Azmondin burulup méngip, Misir éqinigha baridu we déngizghiche tutishidu.

■ 33:55 Ye. 23:13; Hak. 2:3 □ 34:3 «Shor déngizi» — yene «Ölük déngiz» depmu atilidu. ■ 34:3 Ye. 15:1 □ 34:4 «Sériq Éshek dawini» — ibraniy tilida «Akrabbim dawini».

⁶ Kün pétish terepte chégranglar «Ulugh déngiz»ning özi bolidu, yeni uning boyliri bolidu; mana bu silerning kün pétish tereptiki chégranglar bolidu.□

⁷ Shimal tereptiki chégranglar mundaq bolidu: — «Ulugh déngiz»din bashlap hor téghighiche pasil sizilsun; ⁸ pasil siziqi Hor téghidin bashlap Xamat éghizigha sozulup, andin chégra Zedadgha tushsun;□ ⁹ chégra yene Zifron'gha ötüp Hazar-Énanda axirlashsun; mana bu silerning shimaliy chégranglar bolidu.

¹⁰ Andin sherqiy chégrayinglarning pasil siziqi Hazar-Énandin Shéfamghiche sizilsun. ¹¹ Bu chégra Shéfamdin Ayinning kün chiqish teripidiki Riblahqa chüshidu; andin chégra shu yerdin chüshüp Kinneret déngizining dawinidin ötüp kün chiqish terepke tutishidu.□ ¹² Andin chégra töwenlep Iordan deryasini boylap chüshüp, Shor Déngizighiche yetsun. Mana bu chégralar bilen békitilgen zémininglar bolidu».

¹³ Musa Israillargha söz qilip mundaq dep buyrudi: — «Mana bu Perwerdigar toqquz qebile we yérim qebilige teqdim qilinsun dep buyrughan, chek tashlinish arqiliq özünglar warisliq qilidighan zémininglar bolidu; ¹⁴ chünki Ruben qebilisidikiler ata jemeti boyiche we Gad qebilisidikiler ata jemeti boyiche öz mirasigha alliqachan warisliq qilip uni igiligen,

□ **34:6** «Ulugh déngiz» — hazir «Ottura déngiz» dep atilidu.

□ **34:8** «Xamat éghizi» — yaki «Libo-Xamatqa». □ **34:11** «Kinneret déngizi» — yaki «Kinneret köli» kéyin «Galiliye déngizi», «Tibérius déngizi» depmu atalghan. «Kinneret»ning menisi «chiltar» — kölning shekli chiltarsimandur.

Manassehning yérim qebilisimu öz mirasigha warisliq qilip uni igiligen; ¹⁵ Bu ikki qebile we yérim qebile Yérixoning udulida, Iordan deryasining sherqiy qirghiqidiki kün chiqish terepte öz miraslrini élip bolghan».

Zéminni teqsim qilishqa nazaret qilghuchi xadimlar

¹⁶ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — ¹⁷ Töwendikiler zéminni silerge teqsim qilip bergüchilerning isimliki: — Kahin Eliazar we Nunning oghli Yeshua. ■ ¹⁸ Silermu yene zémin teqsim qilishqa yordemlishish üçün her qebilidin birdin emir tallap béringlar.

¹⁹ Bularning ismi mundaq: — Yehuda qebilisidin Yefunnehning oghli Kaleb. □ ²⁰ Shiméon qebilisidikilerdin Ammihudning oghli Shemuel. □ ²¹ Binyamin qebilisidin Kislonning oghli Elidad. ²² Dan qebilisidikilerdin Yoglining oghli, emir Bukki idi. ²³ Yüsüpnig ewladliridin: — Manasseh qebilisidikilerdin Efodning oghli emir Haniyel ²⁴ hem Efraim qebilisidikilerdin Shiftanning oghli emir Kemuel. ²⁵ Zebulun qebilisidikilerdin Parnaqning oghli emir Elizafan; ²⁶ Issakar qebilisidikilerdin Azzanning oghli emir Paltiyel; ²⁷ Ashir qebilisidikilerdin Shélomining oghli emir Axihud; ²⁸ Naftali qebilisidikilerdin Ammihudning oghli emir Pedahel idi.

■ **34:17** Ye. 14:1 □ **34:19** «Yehuda **Yehuda qebilisidin**» — yaki «Yehuda qebilisi üçün». □ **34:20** «Shemuel» — yaki «Samuil».

29 Mana bular Perwerdigar emr qilip Israillargha Qanaan zéminidiki miraslrini teqsim qilishqa békitkenler idi.

35

Lawiylarning sheherliri

1 Perwerdigar Yérixoning udulida, Iordan deryasining boyidiki Moab tüzlemliride Musagha söz qilip mundaq dédi: —

2 Sen Israillargha mundaq emr qil, ular miras qilip érishken zémindiki bezi sheherlerni Lawiylarning olturushigha bersun; u sheherlarning öpçörisidiki yaylaqlarnimu Lawiylargha bersun.■

3 Shundaq qilip ularning turidighan sheherliri bolidu we shu sheherlerge tewe yaylaqlargha ularning charpayliri, bashqa mal-mülükliri hemde barliq haywanliri orunlashturulidu.

4 Siler Lawiylargha bérighan sheherlerdiki yaylaqlar sépilidin bashlap hésablighanda ming gez bolsun.□ 5 Siler yene sheher sirtidin kün chiqish terepke qarap ikki ming gez, jenub terepke qarap ikki ming gez, kün pétish terepke qarap ikki ming gez, shimal terepke qarap ikki ming gez ölchenglar, sheher otturida bolsun; sheherler etrapidiki mushu yerler ular üçün yaylaqlar bol-

■ 35:2 Ye. 21:2 □ 35:4 «gez» — muqeddes kitabta ishli tilgen «gez»ni belkim bir «jeynek» déyishke toghra kélidu — yeni adenning jeynikidin barmaqlirining uchighiche bolghan ariliq (texminen 45 santimétr).

sun. □ ⁶ Siler Lawiylargha bergen sheherler ichide alte sheher «panahliq shehiri» bolsun; siler shularni adem öltürüp qoyghan kishilerning shu sheherlerge qéchip bériwélishigha bikitinglar; bulardin bashqa ulargha yene qiriq ikki sheher béringlar. □ ■ ⁷ Siler Lawiylargha béridighan sheherler jemiý qiriq sekkiz bolup, shu sheherler bilen ulargha tewe yaylaqlar ulargha bérisun. ⁸ Siler ulargha béridighan shu sheherler Israillar miras qilghan teweliklerdin bolsun; adimi köprek bolghanlardin köprek, adimi azraq bolghanlardin azraq élinglar; herbir qebile özige teqsim qilin'ghan mirasqa asasen sheherlerdin bezilirini élip Lawiylargha teqsim qilip bersun. □

Panahliq shehirliri ••• «Qan» 19:1-13; «Yeshua» 20:1-9ni körüng

⁹ Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: —
¹⁰ Sen Israillargha mundaq dégin: «Siler Iordan deryasidin ötüp Qanaan zéminigha kirgininglarda, ■ ¹¹ tasadipiyliqtin adem

□ **35:5** «**ayetning sherhi**» — mushu ayettiki «ikki ming gez» belkim shu yaylaqlarning uzunluqi bolushi mumkin. Démek, Lawiylarning ular turidighan sheher etrapida ulargha yayliq qilip ayrilghan töt parche yéri bar idi; herbir parche yer sépilgha yandash bolup, uzunluqi ikki ming gez, kengliki bir ming gez kéletti.

□ **35:6** «**chüshenchisi**» — töwendiki 10-34-ayetlerdiki qanunni körüng. ■ **35:6** Ye. 21:21 □ **35:8** «**panahliq shehirliri**» — Lawiylar yalghuz bu sheherlerde turghan emes; biraq belkim özliri shu sheherlerdin turushqa xalighan öylerni etrapniki qebidiliklerdin awwal tallash hoquqi bolushi mumkin. Mesilen, «Hak.» 9:1de «Sheqem» (Lawiylarning bir shehiri)de yene «Abimelek we qérindashliri» turatti. ■ **35:10** Qan. 19:2; Ye. 20:2

öltürüp qoyghanlarning panahlinishi üçün qéchip bériwélishigha birnechche sheher tallap békitinglar. ¹² Shundaq qilghanda bu sheherler adem öltürgüchi taki jamaet aldida soraqqa tartilghuche, qisaskarning öltürüp qoyushidin panahlinidighan sheherler bolidu. □ ¹³ Siler békitken bu sheherler silerge panahlinidighan alte sheher bolidu. ¹⁴ Panahliq shehiri üçün Iordan deryasining kün chiqish teripide üç sheher, Qanaan zéminidimu üç sheherni ayrip qoyunglar. ■ ¹⁵ Bu alte sheher Israillar, yat eldikiler we ularning arisida ariliship olturghan musapirlar üçün panahliq sheherliri bolsun; tasadipiyliqtin adem öltürüp qoyghan herbir kishi shu yerlerge qéchishqa bolidu. ¹⁶ — Eger biraw tömür eswab bilen urup adem öltürüp qoyghan bolsa, u qesten adem öltürgen qatil bolidu; qesten adem öltürgüchi jezmen öltürülüşhi kérek. ¹⁷ Eger biraw qol kötürüp adem öltürgüdek tash bilen urup adem öltürüp qoyghan bolsa, u qesten adem öltürgen qatil bolidu; qesten adem öltürgüchi jezmen öltürülüşhi kérek. ¹⁸ Eger biraw adem öltürgüdek kaltek bilen urup adem öltürüp qoyghan bolsa, u qesten adem öltürgen

□ **35:12** «Qisaskar» *yaki* «qisas *alghuchi*» — (ibranij tilida «goél») mushu yerde öltürülgüchining yéqin bir tughqinini körsitidu. Birsini bashqa birisini (meyli qesten yaki qesten bolmisun) öltürgen bolsa, öltürülgüchining allisidin birsi «qan qisasi alimen» dégen bir kishi öltürülgüchining qénini élish hoquqi bar idi. «Panahliq sheherler» dégen nizam-tüzüm öltürüsh ishning qatilliq yaki tasadipiyliqtin bolghanliqini éniqlashqa yiterlik waqit bolsun dégen meqset bilen békitilgen. «Goél» toghruluq yene «Ayup» 19:25 we izahatini köring.

■ **35:14** Qan. 4:41; Ye. 20:8

qatil bolidu; qesten adem öltürgüchi jezmen öltürülüshi kérek. ¹⁹ Qan qisas alghuchi kishi shu qatilni öltürsun; u qatilni uchratqan yéride öltürsun. ²⁰ Eger biraw öchmenlik bilen birisini ittirip yiqitiwétip yaki möküp turup birer nerse étip öltürüp qoyghan bolsa, ■ ²¹ yaki öchekiship musht bilen urup öltürüp qoyghan bolsa, adem urghuchi jezmen öltürülüshi kérek, chünki u qatil bolidu; qan qisas alghuchi kishi qatilni uchrighan yerde öltürüwetsun.

²² Lékin u ademning öchi yoq, tasadiپی ittiriwétish yaki meqsetsizla birer nerse étip, □ ²³ yaki adem öltürgüdek herqandaq bir tashni ademni körmey étip sélip, adem öltürüp qoyghan bolsa, uning eslide uninggha héchqandaq öchi bolmisa, uninggha ziyankeshlik qilish niyitimu bolmisa; ²⁴ bundaq ehwalda, jamaet shu qanun-hökümlerge asasen adem öltürgüchi bilen qan qisas alghuchi otturisida késim qilsun. ²⁵ Jamaet tasadiپی adem öltürüp qoyghuchini qan qisas alghuchi kishining qolidin jezmen qutquzuwalsun; ular uni qéchip bériwalghan panahliq shehirige *aman-ésen* qayturup bersun; andin muqeddes may bilen mesihlen'gen bash kahin ölüp ketküche u shu sheherde tursun. ²⁶ Lékin tasadiپیliqtin adem öltürüp qoyghan kishi eger qéchip bériwalghan panahliq shehirining tewesidin chiqip ketken bolsa, ²⁷ shundaqla qan qisas alghuchi kishi uni panahliq shehirining pasillirining sirtida uchritip qélip öltürüwetken bolsa, undaqta qan qisas al-

■ 35:20 Qan. 19:11 □ 35:22 «meqsetsizla» — ibraniy tilida «mökün'gen halda emes bolup...».

ghuchi qan töküsh gunahini tartmaydu; ²⁸ chünki tasadipiyliqtin adem öltürüp qoyghan kishi eslide bash kahin ölüp ketküche panahliq shehiride turushi kérek idi; bash kahin ölüp ketkendin kéyin öz teweliki bolghan zémín'gha qaytip barsa bolidu.

²⁹ — Bular siler turushluq hemme yerde ewladmu-ewlad qanun-belgilimiler bolsun.

³⁰ Bashqa birsini öltürgen qatilni bolsa, birnechche guwahchining guwahliqidin kéyin andin öltürüşke bolidu; lékin peqet birla guwahchining guwahliqi bolsa, u uni öltürüşning sewebi bolmaydu.■

³¹ Ölümge layiq gunah ötküzgenlerge, yeni qesten adem öltürgenler üçün siler héchqandaq tölem pulini qet'iy qobul qilmanglar; undaq kishi jezmen öltürülüşhi kérek. ³² Shuningdek panahliq sheherge qéchip bériwalghan kishi üçün bash kahin ölüp kétishtin ilgiri öz yérige qaytip kéliwélishigha héchqandaq tölem pulini qet'iy qobul qilmanglar.

³³ Shundaq qilsanglar, özünglar turghan zéminni bulghighan bolmaysiler, chünki qan zéminni bulghaydu; zéminda tökülgen qan'gha del shu qanni tökken kishining öz qénidin bashqa héchqandaq káfaret keltürüşke bolmaydu. ³⁴ Özünglar olturghan zéminni, yeni Men Özüm makan qilghan zéminni bulghimanglar; chünki Men Perwerdigar Israillar arisida makan tutquchidurmen.

36

Ayal mirasxorning turmush qurushi toghrisidiki nizam

¹ Yüsüp ewladlirining jemetliridin Manassehning newrisi, Makirning oghli Giléadning ewladlirining jemet bashliqliri Musa we Israillarning kattiliri bolghan emirlarning aldigha kélip mundaq dédi: — ² «Perwerdigar ilgiri ghojamgha chek tashlap zéminni Israil xelqige miras qilip teqsim qilip bérishni buyrughan; ghojammu Perwerdigarning qérindishimiz Zelofihadning mirasini uning qizlirigha teqsim qilip bérish toghrisidiki buyruqinimu alghan.■ ³ Lékin, ular Israillarning bashqa qebilisidikilerge yatliq bolup ketse, ularning mirasimu ata-bowilirimizning mirasidin chiqip ularning erlirining qebilisining mirasigha qoshulup kétidu; undaq bolghanda biz chek tashlap érishken miras tügeydu. ⁴ Israillarning «azadliq yili» kelgende ularning mirasi ularning erlirining qebilisining mirasigha qoshulup kétidu; bundaq bolghanda ularning mirasi bizning ata-bowilirimizning mirasidin élip kétilidu».□

⁵ Musa Perwerdigarning sözi boyiche Israillargha söz qilip mundaq emr qilip: — Yüsüp qebilisidikiler toghra éytidu. ⁶ Zelofihadning qizliri toghrisida Perwerdigarning buyrughini mundaq: «Ular özliri xalighan erge yatliq bolsa boluwéridu, lékin öz jemeti, öz ata qebilisidin bolghan birige

■ **36:2** Chöl. 26:55, 56; 27:7; 33:54; Ye. 17:3, 4 □ **36:4** «azadliq yili» — eslide ibraniy tilida «burgha (chélish) yili» dep atilatti. Kéyin, uning chüshenchisi tézla «azadliq yili», «shadliq yili» dégen'ge özgerdi. «Law.» 25-bab, bolupmu 25:10 we izahatini körüng.

yatliq bolushi kérek. ⁷ Shundaq bolghanda Israillarning mirasi bir qebilidin yene bir qebilige yötkilip ketmeydu; Israillarning herbiri öz ata-bowilirining qebilisining mirasini ching tutup qoyup bermesliki kérek. ⁸ Israillarning herbiri öz ata-bowilirining mirasini igilesh üchün Israil qebililiridin mirasqa warisliq qilghan herbir qiz-ayal öz ata-bowilirining qebilisidin bolghan bir-sige yatliq bolushi kérek. ⁹ Mushundaq bolghanda, Israillarning mirasi bir qebilidin yene bir qebilige yötkilip ketmeydu; chünki Israil qebililiri öz mirasini qolidin bermesliki kérek, — dédi.

¹⁰ Perwerdigar Musagha qandaq emr qilghan bolsa, Zelifhadning qizlirimu shundaq qildi.

¹¹ Zelifhadning qizliridin Mahlah, Tirzah, Hoglah, Milkah we Noahlar öz taghilirining oghullirigha yatliq boldi. ■ ¹² Ular Yüsüpning ogli Manassehning ewladlirining jemetidikilerge yatliq boldi; ularning mirasi yenila atisining qebilisi ichide qaldi.

¹³ Bular Perwerdigar Yérixoning udulida, Iordan deryasining boyidiki Moab tüzlengliklide Musaning wasitisi bilen Israillargha buyrughan emrler we hökümlerdur.

Muqeddes Kalam (latin yéziq)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Latin script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5